

TALLINNA ÜLIKOOL
HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM

PROJEKT *Keelekümbluslasteaia lõpetanute koolivalmidus ja –jõudlus I
kooliastmes*

***Keelekümblejate õppekavaalased saavutused
lasteaia ja I klassi lõpul***

Uuringu 2. etapi aruanne

**Koostanud: Airi Kukk
Leida Talts
Maia Muldma**

Tallinn 2009

SISUKORD

1. LÜHIÜLEVAADE UURINGU EESMÄRKIDEST JA 1. ETAPI TULEMUSTEST
2. UURINGU II ETAPI TEOREETILISED LÄHTEALUSED
 - 2.1. Alghariduse kogemustest mujal maailmas
 - 2.2. Laps iseolemises ja õpikeskkonnas
 - 2.2.1. Isiksuse teoreetiline käsitus
 - 2.2.2. Kasvu- ja õpikeskkonna tingimused
 - 2.2.3. Sotsiaalsed oskused kui ühed toimetuleku baasoskused
 - 2.2.4. Õpilase toimetulek lähtuvalt õppekava nõudmistest
3. METOODIKA
4. TULEMUSED
 - 4.1. Lasteasutuse uurimistulemused
 - 4.1.1. Keelekümblusrühmades töötavate õpetajate taust, töötingimused ja üldhinnang laste koolivalmidusele
 - 4.1.2. Koolimineva keelekümblesaja lapse oskused õpetajate ja lapsevanemate hinnangutes erinevates saavutusvaldkondades
 - 4.1.2.1. Üldhinnang laste koolivalmidusele
 - 4.1.2.2. Hinnangud laste saavutustele valdkonniti
 - 4.1.2.3. Valdkond õppimine ja arenemine
 - 4.1.2.4. Valdkond sotsiaalsed oskused ja seisukohavõtted
 - 4.1.2.5. Valdkond eetika ja maailmavaade
 - 4.1.2.6. Valdkond elu- ja ümbritsev keskkond
 - 4.1.2.7. Valdkond tervis
 - 4.1.2.8. Valdkond füüsiline ja motoorne areng
 - 4.1.2.9. Matemaatika
 - 4.1.2.10. Valdkond kunst ja kultuur
 - 4.1.2.11. Valdkond keel ja kõne
 - 4.1.3. Kooliminevate keelekümblesajate ja Saaremaa laste oskused õpetajate hinnangutes erinevates saavutusvaldkondades
 - 4.1.4. Laste joonistustesti analüüs
 - 4.2. Lasteaias keelekümblesajate lõpetanute saavutused I klassi lõpuks
 - 4.2.1. Taustandmed I klassi uuringule
 - 4.2.2. Hinnangud I klassi õpilaste tulemustele uurimisvaldkonniti
 - 4.2.3. Üldpädevuste valdkond
 - 4.2.3.1. Õppimist soodustavad üldpädevused
 - 4.2.3.2. Õppijakesksed üldpädevused
 - 4.2.4. Keele valdkond
 - 4.2.5. Matemaatika
 - 4.2.6. Loodusõpetus
 - 4.2.7. Inimeseõpetus
 - 4.2.8. Muusika
 - 4.2.9. Kunst ja käsitöö
 - 4.2.10. Kehaline kasvatus

4.2.11. Üldhinnang õpilase toimetulekule

5. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

6. ДОСТИЖЕНИЯ ДЕТЕЙ ЯЗЫКОВОГО ПОГРУЖЕНИЯ ПО ОКОНЧАНИЮ ДЕТСКОГО САДА И 1-ГО КЛАССА

6.1. Краткий обзор целей исследования и результатов первого этапа

6.2. Цели и задачи второго этапа исследования

6.3. Методика исследования

6.4. Результаты исследования

6.4.1. Результаты исследования дошкольных учреждений

6.4.2. Достижения выпускников детских садов с языковым погружением по окончании первого класса

7. ОБОБЩЕНИЕ И ВЫВОДЫ

ALLIKAD

LISAD

1. LÜHIÜLEVAADE UURINGU EESMÄRKIDEST JA 1. ETAPI TULEMUSTEST

Uuringu aruanne põhineb Tallinna Ülikooli õppejõudude poolt läbi viidud uurimisel. Suunised uurimuse läbiviimiseks tulenevad eesmärgist, mis sõnastatud Haridus- ja Teadusministeeriumi dokumendis *Keelekümbluslasteaia lõpetanute koolivalmiduse uuringu lähteülesanne*. See dokument sätestab, et keelekümblusprogrammi järgi õppijad peavad põhikooli lõpuks saavutama funktsionaalse kakskeelsuse ja seeläbi olema konkurentsivõimelised Eesti tööturul.

Uurimus on teoks saanud tänu Haridus- ja Teadusministeeriumi rahalisele toetusele, samuti on uurimuse läbiviijad olulist tuge saanud Helsingi Ülikooli teadlastelt, keelekümbluskeskuse spetsialistidelt, uuringus osalenud lasteaedade juhatajatelt, lasteaia- ja klassiõpetajatelt ning lastevanematelt. Alljärgnevas peatükis lühidalt eelmisel, 2007 aastal koostatud aruandes käsitletust.

Uuringu 1. etapi läbiviimisel ja aruande koostamisel keskenduti järgmistele küsimustele: *Missugune peaks olema kooliks ettevalmistamise riiklik regulatsioon? Millistes vormides toimub hetkel ja võiks edaspidi toimuda laste kooliks ettevalmistamine? Milliseid kooliks vajalikke baasoskusi tähtsustab lasteasutus üleminekul kooli? Milliseks kujuneb keelekümbleja lapse ettevalmistus kooliks? Lasteaiaõpetajate arusaamad lapsele sobivatest õppimis- ja suhtlemisviisidest ning kuidas ta on saavutanud oma pedagoogilised eesmärgid?*

Narva lasteaed „Päikene“

Uurimuse aruanne koosnes 4 peatükist: esimene teoreetiline peatükk andis ülevaate uurimuses aluseks võetud teoreetilistele käsitlustele, teine kirjeldas uurimuse metoodikat, kolmas uuringu tulemusi ning neljas sisaldas uurimistulemuste kokkuvõtteid ja järeldusi.

Teoreetilise osa I alapeatükis keskenduti seadusaktide tutvustamisele, mis reguleerivad kooliks ettevalmistust ning olulisi nõudeid lasteaiadepetajate kvalifikatsioonile, õpetajakoolitusele ning õppe-kasvatustegevusele lasteaias.

II alapeatükis tutvustati uurimuse kontseptuaalseks aluseks oleva lapsekeskse pedagoogika lähtekohti ning uurimuse läbiviimise alleesmärke, millele uurimusega vastuseid otsiti. Uurimuse põhilähtekoht lapsekeskses õppimiskäsitluses rõhutab, et olulisim on arvestada koolimineva lapse arenguvajadustega, milles tegevusi planeerides lähtutaks lapsest indiviidina kui ka kollektiivi liikmena. (Dewey 1963; Käis 1946; Hytönen 2002; Talts, Kukk 2007 jne). L.Võgotskilt (2005) lisandub rõhuasetusena lapse arengu astmelisuse dialektiline põhimõte, tuues välja arenguastmed, millel on oma bioloogiline mõte ja eriline suhe keskkonnaga: 1) varane lapsepõlve aeg ehk mänguperiood, mis kestab sünnist 6.-7. eluaastani ning 2) hiline lapsepõlve aeg paneb lapse ümbritseva keskkonnaga vahetutesse suhetesse. See on aeg 7. – 13.-14.-eluaastani (Veisson & Veispak 2005). Kogu uurimuse teoreetilisi käsitlusi toetab L.Võgotski mõte: lapse õppimisele aitab kaasa *aktuaalse- ja lähima arengu tsooni* mudeli teadvustamine, mis peab silmas kaht õpetaja poolt kindlaks tehtavat aspekti: esiteks, millega laps tuleb toime ilma kõrvalise abita (aktuaalne arengutase) ja teiseks, mida ta suudab teha täiskasvanu suunamisel (potentsiaalne arengutase) (Võgotski 1981). Õppetegevustes on õpetaja see, kes peab looma soodsa ja stimuleeriva õpikeskkonna. Veel kirjeldati selles alapeatükis koolivalmiduse erinevaid aspekte.

III alapeatükis defineeriti keelekümbelus kui nähtus ning kirjeldati programmi eesmärke ja tutvustati põhiprintsiipe. Erinevate uuringute kokkuvõtetele viidates põhjendati programmi soodsat mõju, kui sellega liitutakse just lasteaias. Kirjeldati ka keelekümbelusprogrammi korralduspõhimõtteid õppetöö läbiviimiseks lasteasutuses. Samas käsitleti ka lapse keelise arengu iseärasusi ning nende iseärasuste arvestamist õppe- ja kasvatustöös. Tegelikult peavad nende põhimõtetega arvestama nii lasteaiadepetajad kui ka kooliõpetajad oma tegevusi eesmärgistades, planeerides, läbi viies ja analüüsides.

IV alapeatükis võeti kokku olulisemad uurimistulemused:

- kooliks ettevalmistus ei ole kõikidel lastel võrdselt ühesugusel tasemel;
- lapsevanemad ja õpetajad on koolivalmiduse erinevatele aspektidele andnud valdavalt väga positiivseid hinnanguid;
- nii õpetajad kui lapsevanemad väärtustavad laste iseseisvumist ning nende positiivseid kogemusi ja hoiakuid õppimisoskuste omandamisel;
- kümblejate valmisolek ja hea ettevalmistus sotsiaalsete oskuste arenguks, kui neid pidevalt ja piisavalt tähelepanu keskpunktis hoida, see on aluseks ka headele tulemustele ema- ja kümbeluse keele osaoskuste omandatusele;
- samuti on kümblejad kehaliselt aktiivsed, hea koordineerimise ja peenmotoorsete oskustega ning eakohaselt iseseisvunud, millele viitab hea toimetulek eneseteenindustoimingute ja enesest lugupidamisega;
- lisaks headele kunsti- kultuuri- ja matemaatilistele oskustele, on tähtis laste õppekasvatustes suunata tegevust enam keskendumisele ning rahus ja vaikuses olemisele;
- positiivseks tulemuseks on ka asjaolu, et õpetajate ja lapsevanemate hinnangud lapse arengu kohta on valdavalt lähedased, vaid mõne üksiku oskuse osas hindavad vanemad oma lapsi kõrgemalt.
- Suuremaks probleemiks on lasteasutuse ja kooli omavaheline koostöö puudumine.

2. UURINGU II ETAPI TEOREETILISED LÄHTEALUSED

Uurimuse üldesmärgiks meeldetulevalt on anda tagasisidet Haridus- ja Teadusministeeriumile, Keelekümbluskeskusele, Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele, lastevanematele, lasteasutustele, koolidele ja üldsusele, kuidas tulevad lapsed toime riiklikes õppekavades sätestatud eesmärkide saavutamiseks, kui nad on õppinud kakskeelsetena keelekümblusprogrammi alusel alates lasteaiaastast. Selle on võimalikuks teinud lasteaia- ja klassiõpetajate ning lapsevanemate antud hinnangud õppekavaalastele saavutustele, mis käsitlevad laste arengut koolimineku eel ja I klassis. Käesoleva uurimuse II etapi aruanne ei anna hinnanguid üksikutele lasteaedadele, õpetajatele, lapsevanematele ega lastele. Konkreetseid lasteasutusi, õpetajaid, lapsevanemaid ega lapsi uurimuses ei mainita. Sel etapil huvitab uurijaid: 1) laste kooliks ettevalmistamise olukord keelekümbluslasteaedades 2008 aastal. Enam tähelepanu pöörates nendele aspektidele, mis rõhutavad koolivalmidust tänapäevastest väärtustest lähtuvalt. 2) Samuti on huvitav teada saada nende laste toimetulekust, kes eelmisel (2007) aastal lõpetasid keelekümbluslasteaia ning 2008 aastal õppisid I klassis.

Uuringu 2. etapi läbiviimisel ja aruande koostamisel keskenduti järgmistele küsimustele: *Millele rõhuda edaspidi keelekümblusprogrammi alusel õppinud laste kooliks ettevalmistuses? Milliseid kooliks vajalikke baasoskusi tähtsustab lasteasutus üleminekul kooli? Milliseks kujuneb keelekümbleja lapse toimetulek koolis? Mis keelse kooli valib keelekümblusrühma lõpetaja? Millised on saavutused riiklike õppekavade eesmärkide omandamisel? Millised on lastevanemate ning lasteaia- ja klassiõpetajate pedagoogilised eesmärgid?* Alljärgnevas aruandes püütakse neile küsimustele vastuseid leida.

2.1. Alghariduse kogemustest mujal maailmas

Algharidus kui algne haridussüsteem omab kindlaid ootusi laste edasisele haridusteele (Bourne 2000; Talts jt 2007). Alghariduse määratlemisel seostatakse seda kõige sagedamini sõnaga „esmatähtis”, millega rõhutatakse vastavale eale sobivat õppekava, pidades silmas mitte ainult ootusi tulevikule, vaid ka olevikku, õnnelikku ja tegevusterohket lapsepõlve, milles lapsed saavad arendada õpioskusi, motivatsiooni, teistega arvestamist ja enesekindlust. Sellest lähtuvalt on algõpetust andvate õpetajate ettevalmistusele seatud ranged nõuded. Õpetajad peavad mõistma ja jälgima lapse arengu ja sotsialiseerumise eri etappe ning suutma professionaalsel tasemel kasutada erinevaid strateegiaid laste muutuvate vajaduste rahuldamiseks. (Talts, Kuk, Sikka 2008). Eriti peavad neid põhimõtteid teadvustama keelekümblusmetoodikat rakendavad lasteasutused, koolid ja seal töötavad õpetajad. J. Bourne (2000) märgib, et algkooli õpetajad on silmitsi akadeemiliselt nõudva rolliga - 3 R-i (reading/lugemine, writing/kirjutamine; arithmetic/aritmeetika) algoskuste õpetamine läbi püüdluse samaaegselt õpetada kultuurilisi väärtusi isiksusliku-, sotsiaalse ja moraalse hariduse kaudu, laiendada laste silmaringi, arendada kriitilist mõtlemist ning esteetilist tundlikkust.

Millal algharidusega alustatakse? Koolitee algusaeg riigiti on üsnagi erinev. Kuid enne koolikohustuse algust on paljudes riikides oluliseks haridusetapiks alusharidus. Mõnedes riikides, näiteks Hiinas, on süsteemne alusharidus toimunud juba tuhandeid aastaid, samal ajal on riike, kus mõte eelkooliealistele lastele haridust anda on suhteliselt uus. Mõnedes riikides on eelkooliealistele lastele mõeldud haridusprogrammid hästi välja arendatud, kuna nendes riikides usutakse, et varane haridus on oluline, teistes riikides on sellised programmid kasutusel eeskätt selleks, et pakkuda hoolitsust (ja võib-olla ka haridust) nendele lastele, kelle

vanemad töötavad (Talts, Kukk, Sikka 2008). Lähtuvalt ülaltoodud teabest, on üsna ilmne, et pilt alusharidust andvatest eesmärkidest maailmas on keeruline. Viimaste aastakümnete jooksul on mitmetes riikides muutunud järjest aktuaalsemaks vajadus alushariduslike ja hoolekande teenuste järele ja seda ennekõike tänu sotsiaalsetele, majanduslikele ja demograafilistele muutustele neis riikides (Myers 1995).

Pidevalt suurenev hulk uuringuid näitavad kõrgetasemeliste alghariduse programmide pikaajalist positiivset mõju, mis aitavad luua teadlikkust esimeste aastate olulisusest lapse elus. Selliste sotsiaalsete, majanduslike, demograafiliste muutuste ja uuringutega saadud teadmiste ühiseks tulemuseks on alusharidusega seotud teenuste suurenev pakkumine eri riikides üle kogu maailma. (Talts jt 2006). Kooliea algus erinevates riikides on erinev, 7-aastaselt alustajaid, nii nagu Eesti, Rootsi, Soome ja veel mõnede riikide haridussüsteemis, on maailmas vähemuses.

Millised on alghariduse eesmärgid? Alghariduse ning laste vajaduste rahuldamise, sotsiaalse nõudluse ja finantspiirangute vaheline pinge on paljudes riikides kestnud juba kaua. Benavot *et al.* (1991) väidab, et ainus aspekt, mis ühendab kogu maailmas olevaid alus- ja algharidust andvaid koole, on rõhuasetus lugemise, kirjutamise ja arvutamise algtõdede õpetamisel. Selleks, et mõista algharidust ja keelekümlust alghariduses, tuleb nende erinevuste uurimist jätkata ning samas seletada suhtumisi õpetajakoolitusse ja algklasside õpetajate staatusesse.

Tänapäeva ühiskonnas on üks olulisemaid küsimusi: kas õpetada “massidele” algoskusi ja kodanikuks olemist, et luua riigitruud teenindavat klassi või valmistada kõik lapsed ette kiiresti ja ettenägematult muutuvaks tulevikuks, kus uued tökohad eeldavad kohanemisvõime, elukestva õppimisvõime, sotsiaalse vastutuse ja eneseusalduse olemasolu. Viis, kuidas erinevates haridussüsteemides lapsepõlve nähakse ja tõlgendatakse, sõltub sellest, kas see on ettevalmistus täiskasvanueaks või iga, millel on iseenda sisemised vajadused. Need vastandlikud vaated leiavad väljenduse haridusretoorikas käibelolevates metafoorides, mida valitakse hariduslike eesmärkide ja strateegiate kirjeldamiseks. (Talts jt 2006)

Viimasel kümnendil on Inglismaal liigutud alghariduse eesmärkide selgema määratluse suunas. 1999 QCA revisjoni dokumendis on öeldud: *Haridus peab võimaldama kõikidel õpilastel positiivselt vastata kiirelt muutuva maailma võimalustele ja väljakutsetele. Nad peavad indiviidide, vanemate, tööliste ja kodanikena olema valmis vastama kommunikatsiooni tehnoloogia kiirele laienemisele, muutuvatele tööhõive mudelitele ja uutele töö ja puhke vormidele, mis tulenevad majanduslikust migratsioonist ja majanduse ning ühiskonna jätkuvast üleilmastumisest.* (Talts, Kukk 2007).

2.2. Laps iseolemises ja õpikeskkonnas

2.2.1. Isiksuse teoreetiline käsitlus

Kaasaja käsitluse kohaselt on inimestel isiksuseomadused (üldised kalduvused tegutseda nii- või teistsugusel viisil) ning isiksusepsühholoogia ülesanne on teaduslikult uurida, mis, kuidas ja miks need on. (Konstabel 2003: 72). Isiksuseomadused on oma olemuselt varieeruvad. Juba sünnipäraselt erinevad inimesed üksteisest, mistõttu pole olemas ühetaolist universaalset inimloomust. Kuigi isiksuseomadusi pole võimalik otseselt jälgida, avalduvad need inimeste tegudes, hoiakutes, tunnetes ja mõtetes.

Tallinna lasteaed „Vindi“

Mis määrab inimese kujunemise? On selleks keskkond või kaasasündinud kalduvused, leiame tavapäraselt vastuseid: mõlemad määravad (Allik 2005) Uute teadmiste valguses ja seletuseks esitasid R. R. McCrae ja P. T. Costa teooria, mille kohaselt isiksuseomadused on olemuselt bioloogilised ning nende avaldumine sõltub aju närviringest, mida kontrollivad vanematelt päritud geenid (Allik 2003: 37). Teooria kannab nime: *Suure Viisiku Faktori Mudel (Big Five Factor Model)*, mis on domineerivaks saanud kaasaja isiksusepsühholoogias, isiksuse uuringutes ja testi konstruktiivsuses. Paljude jätkuvate uuringute tulemusena on psühholoogid leidnud korduvaid kinnitusi.

Isiksuse viie faktori teooria tuumaks on isiksuse baastendentsid, mis on endogeensed, tugeva päriliku osakaaluga, ajas väga püsivad dispositsioonid (seadumused). Nad reguleerivad inimese tegevust ning määravad ära selle üldise viisi ja suuna. Isiksuseomaduste fokuseeritud struktuur on kirjeldatud järgmiste dimensioonide kaudu:

- *Neurootilisus (Neuroticism)* – seadumus negatiivsete emotsioonide (hirm, kurbus, süü, viha jne.) kogemiseks. Neurootikul on soodumus ebakindluseks, emotsionaalseks häirituseks, mis avaldub depressioonis, vaenulikkuses ja võimetuses kontrollida oma impulsse pingelistes ja kriitilistes olukordades.
- *Ekstravertsus (Extraversion)* – seadumus kogeda positiivseid emotsioone. Ekstravert eelistab rahvarohkeid kogunemisi, on aktiivne, enesekindel ja jutukas. Vastandina introverdid eelistavad üksindust, kuigi üksiolamine ei tee neid veel õnnetuks.

- *Avatus kogemusele* (Openess to Experience) - seadumus, mis paneb inimese huvi tundma ümbritseva maailma ja oma siseelu vastu. Avatud inimesed on ebakonventsionaalsemad, võtavad hõlpsasti omaks uusi ideid ja mittetraditsioonilisi väärtusi, on loovad ja avarama vaatega. Seevastu suletud inimesed on konservatiivid, eelistades vana ja äraproovitud uuele ja tundmatule.
- *Sotsiaalsus* (Agreeableness) – seadumus usaldada teisi inimesi, olla omakasupüüdmatu, leplik, sõbralik ja koostööaldis. Sotsiaalse seadumusega inimesed on valmis teisi aitama, olles veendunud, et teised vastavad neile samaga. Mittesotsiaalne inimene on egotsentriline ja skeptiline teiste kavatsuste suhtes. Oma suhetes teistega on ta pigem antagonistlik kui kooperatiivne, mistõttu mittesotsiaalsed inimesed on teiste seas vähem populaarsed kui need, kes on teistega sõbralikud ja leplikud.
- *Meelekindlus* (Conscientiousness) – seadumus kontrollida oma soove ja impulsse, tahe saavutada. Meelekindlad inimesed planeerivad oma tegevusi ette, on vastutustundlikud, organiseerivad oma elu ja viivad oma kavatsused ellu ka siis, kui see nõuab neilt pingutust ja enesedistsipliini. Madala meelekindlusega inimestel puudub tahtekindlus ja nad lasevad sündmustel kulgeda oma rada pidi. (Allik, 2003: 43-44).

Igale inimesele iseloomulik mõtlemis-, tunnete ja käitumismuster kujuneb vastavalt sellele, kuidas tema sisemised kalduvused leiavad väljenduse olukordades, mida pakub talle ümbritsev keskkond. Seega on antud uurimuses tähtis aimu saada keelekümblusmetoodika toel õppinute hakkama saamise tulemuslikkusest õppekava eesmärkide saavutamisel.

2.2.2. Kasvu- ja õpikeskkonna tingimused

Pedagoogika ülesandeks on laste aktiivsuse esiletoomine argiste toimingute tasemel. Valsiner (1988: 158) välistab idee, et laps on passiivne objekt, kelles peegelduvad erinevad keskkonnamõjud. Laps on osa toimingust, vastasmõju aktiivne osapool, kes mõjutab protsesse teda ümbritsevas keskkonnas ja selles toimuvad muutused mõjutavad omakorda tema käitumist ja arengut. Nii pole lapsed mitte ainult oma toimingute, vaid ka keskkonnasündmuste suunajad (Rogoff 1991), aktiivsed osalised. Eelpool öeldu on keelekümblusmetoodika üks põhiideedest, et lapse loomuomane aktiivsus kasutatakse ja rakendatakse igapäevaselt argiste õppetoimingute juures. Lapsest ja tema kasvukeskkonnast lähtuv pedagoogika analüüsib last kui oma elu kujundajat, õppijat ja tegutsejat, ning viise, kuidas täiskasvanud lapsele reageerivad (Rogoff 1991; Valsiner 1988). Keelekümblejate õppimine ja õpetamine nõuabki tavapärasemast suuremat keskendumist õpetajatelt, lastelt endilt ja ka lastevanematelt.

Narva lasteaed "Potsataja"

Kindlasti vajab keelekümbelja laps piisava arengupotentsiaaliga keskkonda, mis stimuleeriks tema arenemist ja pakuks aina uusi võimalusi maailma tunnetamiseks ning avastamiseks. Kasvukeskkonna kirjeldamisel eristatakse kolme põhilist aspekti: keskkonna füüsilised tegurid, pedagoogilised omadused ja keskkonna ning indiviidi vastasmõju, milles rõhuasetus on aktiivsel õppimisel (Hytönen 2001: 54-57). Näiteks, kui tahetakse rõhku panna kümbluskeele õppimisega seotud tegevustele, luuakse keskkond, kus lastel on võimalus mängida ja tegeleda keelega seotud vahendite ja materjalidega.

Et uurimuse ühe osana käsitletakse I klassi õpitulemusi, siis keskendutakse selles aruande osas enam kooli õpikeskkonna kirjeldamisele, sest lasteaia oma kirjeldati uurimuse 1. etapi aruandes. *Õpikeskkonda* on määratletud kui füüsilist ja sotsiaalset keskkonda, kus õpitakse riikliku õppekava alusel. Põhimõiste seletuse kohaselt on selleks nii kool kui ka selles viibivad inimesed ja nende kujundatud sotsiaalne kliima, nii õppevara ja -vahendid kui ka õppekäigult, samuti kodus kogetu kaasatoomine. Õpi- ja koolikeskkonna kujundamises peaksid teadlikult osalema kõik, kes õppimist sihipäraselt mõjutada saavad: lapsevanemad, paikkonna ettevõtted, kultuuriasutused, kodanikuühendused ja loomulikult õpilased ise.

Ema- ja kümbaluskeele omandamine on eelduseks üldisele toimetulekule ja edasiliikumisvõimalustele, ning see toimub kiiremini, kui toeks on vajalikud õppematerjalid ja füüsiline keskkond. Soovitav on leida ja soetada kakskeelseid sõnastikke ning ainetterminoloogia sõnaraamatuid, aineõpet toetavaid visuaalseid õppematerjale, vajalikes keeltes infomaterjale haridus- ja koolikorralduse ning tugisüsteemide kohta (Soll 2007: 17). Õpikeskkonna üks olulisem valdkond, mille kujundamisele peab õpetaja teadlikult

ettevalmistusi tegema ja selle arengut kogu aeg silmas pidama, on sotsiaalne keskkond, mis on põhjalikumalt vaatluse all järgnevas alapeatükis.

2.2.3. Sotsiaalsed oskused kui ühed toimetuleku baasoskused

Kera (1999: 34) nimetab baasoskustena enesemääratlemis- ja suhtlusoskust, mis on eelduseks teiste sotsiaalsete oskuste väljakujunemisele. Nende oskuste olulisus ja jätkusuutlik areng mistahes ühiskonnas peegeldab mitte ainult laste arengutaset selles vallas, vaid kogu ühiskonna hoiakuid sotsiaalsete väärtuste suhtes. On oht, et ühiskond, mis põhineb pideval konkurentsil ning edukultusel mõjutab juba haridustee stardipositsioonil õpetajate, lastevanemate ja laste endi muret võimalike ebaõnnestumiste ees, jättes sotsiaalsed väärtused nagu koostöö, tolerantsus, ühised eesmärgid jms tahaplaanile (Talts jt 2006). Inimlaps on eelkõige sotsiaalne olend, tema areng sõltub väga olulisel määral tema kasvukeskkonnast, sellest, kas ta on oodatud ja armastatud või mitte, kas tema jaoks leidub täiskasvanu, kes pakub talle nii emotsionaalset kui tunnetuslikku stimulatsiooni, loob stabiilse ja turvalise kasvu(õpi)keskkonna, märkab ja tunnustab tema edusamme.

Inimese sotsiaalsus kujuneb kaasasündinud pärilike omaduste ja ümbritseva keskkonna koosmõjus ning saab alguse perekonnast. Lapse arengut oluliselt mõjutavad tegurid on:

- sünnipärased eeldused;
- vanusest tulenevad sotsiaalsed kogemused ja oskused;
- kasvukeskkond ja kasvatus õpikeskkonnas.

Bronfenbrenner'i ökoloogiline sotsialiseerimisteooria sobitab bioloogias tuntud organismide sõltuvuse ümbrusest, ökosüsteemist laste sotsialiseerimisega ühiskonda. Inimese areng on protsess, milles laps õpib esmalt mõistma oma lähedasi inimesi, oma kodu, seejärel lasteasutuse või koolikeskkonda, seejärel ühiskonda laiemalt. Inimese sotsialiseerimist mõjutavad süsteemid, millega indiviid on aktiivses vastasmõjus. Ta defineerib neli hierarhiliselt organiseeritud interaktsiooni- ehk vastastikuste mõjude süsteemi:

- *mikrosüsteem* - lapse lähim süsteem, teda ümbritsev ruumiline ja psüühilis-sotsiaalne keskkond, millega laps suhtleb;
- *mesosüsteem* - kujutab mikrosüsteemi laienemist koduväliste institutsioonide ja isikute suunas;
- *eksosüsteem* – sellega ei ole arenev indiviid enam otseses vastasmõjus, seal paiknevad süsteemid ja nende protsessid mõjutavad keskkonda, milles indiviid elab, seega avardub lapse maailm veelgi;
- *makrosüsteem* - kujutab endast ühiskonna ideoloogilisi ja majanduslikke süsteeme, mis moodustavad peret mõjutavatest etnilis- kultuurilistest, religioossetest ja sotsiaalmajanduslikest teguritest (Bronfenbrenner 1979).

Kuidas määratleda sotsiaalseid oskusi? Sotsiaalsete oskuste defineerimisel puudub ühene ja täpne määratlus, sest selle mõistega seoses kasutatakse suhteliselt samatähenduslikke termineid nagu sotsiaalne kompetentsus, suhtlemisoskused jt (Saat, 2005). Siinkohal lähtutakse S.M.Sheridani&D.Walkeri (1999) definitsioonist, mille kohaselt sotsiaalsed oskused käsitlevad eesmärgile suunatud õpitud käitumist, mis võimaldab inimesel efektiivselt suhelda ja funktsioneerida erinevates sotsiaalsetes keskkondades. Nii Eesti *Alushariduse raamõppekava* (1999) kui ka *Põhikooli- ja gümnaasiumi riiklik õppekava* (2002) peab

olulisemate kasvatusesmärkidenä silmas positiivsete käitumisviiside taksonoomiat, mis on lähedane P.Caldarella ja K.Merelli (1997) poolt koostatule. Nimetatud positiivsete käitumisviiside taksonoomia jaguneb viide kategooriasse, millest igäüht iseloomustavad konkreetsed sotsiaalsed oskused. 1. *Suhtlemine eakaaslastega* (Peer relations) (nt: oskus abi pakkuda, vabandada, osaleda ühistegevustes, osalemine vestluses, sõprussuhete loomine jt). 2. *Enesejuhtimise oskused* (Self management) (nt: oskus kontrollida oma käitumist tugevate emotsioonide(viha) korral, kriitika talumine, reeglite ja piirangute järgimine, jt.). 3. *Akadeemilised oskused* (nt: oskus küsimusi esitada, iseseisvus ülesannete täitmisel jt.). 4. *Kuuletumine* (Compliance) (nt: reeglite järgimine, töövahendite ja mänguasjade koristamine jt.). 5. *Kehtestamisoskused* (Assertion skills) (nt: sõbrunemine, ebaõigete reeglite ja toimingute vaidlustamine, ülekohtule reageerimine jt.).

Võimalikke käitumismudeleid omandatakse kaaslasti ja täiskasvanuid vaadeldes ja jäljendades, enda kogetu kaudu ja lihtsalt harjutamise teel. Edukas suhtlemine ja eneseväljendusoskus on suuresti aluseks kohanemisele. Sellest sõltub paljuski sõprade leidmine ja oskus probleeme lahendada. Suhtlemine on oskus teha teistele arusaadavaks omi mõtteid ja tundeid, kuid samavõrd ka märgata ja mõista teisi. Suur tähtsus on suulisel eneseväljendusel, kuid tähtis on ka mitteverbaalne pool: miimika, žestid, kehakeel, hääletoon jne. Keelekümlusmetoodikas on kehakeel kindlasti üks olulisemaid abivahendeid õpitava keele mõistetavaks tegemisel.

Õpetajat kui suhtlejat nähakse ikka õpilastega, kaastöötajatega ja lastevanematega suheldes. Häid suhteid klassis, eriti kümlusklassis peetakse oluliseks õppimise soodustamisel ja nii õpetajates kui õpilastes rahuldustunde loomisel. Nende abil kujundatakse vastastikuse suhtlemise põhimõtted, millel on laiem ja pikaajalisem mõju ning mis aitavad kaasa õpilaste sotsiaalsele, eetilisele ja moraalsele kasvatusel. (Pollard jt 2001: 369). Suhtlemine eakaaslastega soodustab ka lapse kõlblist arengut. On arvatud, et just suheldes eakaaslasega kujunevad lapsel sellised isiksuse omadused nagu: vastastikune usaldus, koostöövalmidus, avatus, aga ka võime lohutada, abistada, kaasa tunda (Lindgren & Suter 1994). Usaldust tuleb pidada õpetaja ja õpilase vahelise suhtluse eeltingimuseks. Usalduslik vahekord õpilasega tekib siis, kui õpetaja on valmis teda ära kuulama. Teise inimese kuulamine annab ju teisele poolele aimu sellest, kas temaga ollakse valmis koostööd tegema, teda mõistma, toetama. Usaldus aitab õpilasel paremini õppetööga kohaneda. Kümleritel on tähtis neid printsiipe järgida, et õppimine saaks toimuda igati usaldulikus ja avatud õhkkonnas. Nii nagu lapsed peavad üksteist suhetes ja suhtlemisel toetama, nii peab ka õpetaja lastele näitama, et raskused on ületatavad ja nad suudavad uute olukordadega toime tulla. Oluline on kümleril suurendada usku iseenda võimalustesse (Pellikka 2006: 20).

Õpetaja tähelepanu ja õiglase kohtlemine sisendab õpilastesse enesekindlust ja soovi vastata õpetajale samaga. Ülimalt vajalik on, et õpetaja jälgiks lapsi, tutvuks nende tööstiiliga, huvialadega, kuidas nad reageerivad kiitusele, laetusele jne. See aitab igati kaasa usaldusliku suhte tekkeks ja laps näeb ning mõistab, et õpetaja on tõeliselt tema käekäigust huvitatud. (Amonašvili 2000: 108).

2.2.4. Õpilase toimetulek lähtuvalt õppekava nõudmistest

Pidades silmas haridustee algetappi ja kõneldes laste toimetulekust, peame lähtuma ja arvestama meie haridussüsteemi eripära ning uuritavate erilist staatust. Kuigi tahaks arusaamades tugineda põhjanaabrite soomlaste elujõulise haridussüsteemi mudelile, mis lähtub võrdõiguslikkusest, st et kõigil on võrdsed võimalused ligipääsuks haridusele. Sealse

haridussüsteemi elujõulisus on tagatud vastava pedagoogilise tegevusega, seejuures arvestatakse maksimaalselt laste erineva arengutaseme, kultuuritausta, sotsiaal-majanduslike tingimustega jne. (Uusikyla 2005; Siljander 2006: 18). Lapsekesksel kasvatusel on väga pikaajaline traditsioon (Käis 1946; Dewey 1963; McLean 2006), mille aluseks on individuaalsuse austamine ja indiviidide vahelise võrdsuse idee: iga last peetakse heaks sellisena nagu ta on. Individuaalsuse arvestamine on eriti oluline keelekümbluses õppivate lastel, aidates neil erinevate elualade ja inimestega kergemini toime tulla.

Eluga toimetuleku all mõistetakse võimet kohaneda uudsetes või keerulistes elusituatsioonides ning ennetada nende olukordadega seonduvaid ahistavaid kogemusi. See seisneb tasakaalustatuses, kus inimene ise kontrollib ja suunab oma elukäiku ning välised tegurid teda ei mõjuta. Inimene on omaks võtnud teatud suhtumised ja hoiakud, mida ei kõiguta antud hetkel ühiskonnas toimuvad protsessid ning ta suudab iseseisvalt kohaneda uutest olukordades (Kiili 1996: 79). Kuni laps kohaneb kooliga, võivad tal olla sagedased meeleolumuutused, mittetahtmine õppida, protest koduste ülesannete ja teiste koolinõudmistega vastu. Keelekümblejate puhul peab neid reageeringuid nägema ja märku andma, et nende raskusi on märgatud. Õpetajate ja täiskasvanutena ei tohi neid käitumisakte eirata, kuigi saame aru, et arenguliselt on need normaalsed protsessid.

A.Maslow on kasutusele võtnud mõiste *toimetuleku süsteemid* (coping systems), mis tähendab kompleksseid oskusi, mis võimaldavad inimesel keskkonnaga kohanduda ning selles hakkama saada (Lindgren, Suter 1994: 552). Keskkonnaks, kus inimene peab kohanema ja hakkama saama, on kogu ümbritsev – isikud, asjad, sündmused, nähtused jms, millega inimene igapäevases elus ja tegevuses kokku puutub. Ka kool on omaette keskkond. Õpilase jaoks on see paigaks, kus tuleb viibida hulk aastaid ning suurem osa päevast.

Järelikult tuleb elus edukalt toime inimene, kes suudab kiiresti kohaneda. Inimene, kes kohanduda ei suuda, peab elule alla vanduma. Ka antud kontekstis võib toimetulekut pidada kohanemisvõimeks. Laps st keelekümbleja, kes tuleb kooli, peab adapteeruma uude keskkonda. Need, kes suudavad kohaneda, saavad ka edaspidi hakkama. Lapsed, kellel on raskusi kohanemisel, esineb tõenäoliselt raskusi ka toimetulekul.

On levinud põhimõtteline arusaam toimetuleku erinevatest viisidest õppekava eesmärkideni jõudmisel. Isikliku toimetuleku jätkusuutlikkus toetub aga teatavatele baasoskustele, millede omandamiseks on vaja isiklike arengualternatiivide tundmaõppimist ja enesekohaste otsuste praktiseerimist ümbritsevas, millega silmitsi seistakse (Peave 2002). Neile, baasoskuste arendamise kogemustele, toetub ka lapse enesehinnang, mille kaudu suureneb enesekindlus ja vastutustundlikkus (Lindau 1998; Pullmann 2003). Laps, kes ühelt haridusetapilt siirdub teise, peab adapteeruma eelmisest teistlaadsete oludega ning kasutama erinevaid strateegiaid väliste ja sisemiste nõudmistega toimetulekuks. Samuti tuleb arvestada erinevate keelekeskkondadega. See aga tähendab, et uus keskkond peab võimaldama antud eale iseloomulikke tegevusi: võimaluse saada alusoskused ümbritsevas elus toimetulekuks (Lombardi 1999; Tuisk 2003: 18-20).

Jätkusuutlikkuse tagamisel nii ainealaste kui ka kasvatusesmärkide saavutamisel on võtmeisikuks õpetaja, kelle tegevuse edukus sõltub A. McLeani (2006) järgi neljast põhilisest tegurist: 1) *kuidas õpetaja püüab aru saada ja väärtustada õppijat*; 2) *õppekava, mis määrab tegutsemise eesmärgid ja suunad*; 3) *õpilaste motiveerimine*, mis tähtsustab iga üksiku õpilase ja kogu klassi toimetuleku; 4) *õpetajapoolne tagasiside* õpilastele, mis võimaldab õppijal aru saada, kuidas ta on arenenud. Kõiki nelja tegurit ühendab *suhete dimensioon*, mille raames

luuakse õppimiseks olulisi kontekste, nagu motiveeritud klass, soodne õhkkond iga õpilase arenguks, õpilaste toetamine ja mõistmine, aktiivsete õppemeetodite kasutamine. (Kukk, Talts 2008)

3. METOODIKA

Käesoleva uurimisprojekti raames on oluline tundma õppida laste-keelekümblejate arenemise iseärasusi ja toimetulekut erinevate võtmeisikute vaatenurgast, kes etendavad suurt rolli lapse jätkusuutlikule toimetulekule ja emotsionaalsele enesetundele, lähtudes *Alushariduse raamõppekavas* (1999) ning *Põhikooli – ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas* (2002) kirjeldatud pädevustest.

Uuringu II etapil 2008 aasta kevadel koguti andmeid: 1) Eesti keelekümbluslasteaegade lõpetajate vanematelt ja lasteaiaõpetajatelt laste toimetulekule alushariduse õppekava õpitulemustega ning 2) lastelt koolivalmiduse joonistustestiga; 3) uuriti 2007 aastal keelekümbluslasteaia lõpetanuid, kellele õppekavaalastele pädevustele 2008 aastal andsid hinnanguid üldhariduskoolide I klasside õpetajad.

1. *Lasteaia uuring*. 2008 aasta II etapi uurimuse st lasteaia valimisse sattusid Eesti kõikide lasteaegade need rühmad, kus õppetöö on keelekümblusprogrammi alusel toimunud 2 aastat. Ankeet on koostatud nii lastevanematele kui rühmaõpetajatele ja spetsialistile lapse emakeele pädevuse hindamiseks. Ankeeti täidetakse vabatahtlikkuse alusel. Laste õppekavaalaseid saavutusi lasteaia ankeedis kirjeldavad üheksa valdkonda: *õppimine ja arenemine, sotsiaalsed oskused ja seisukohavõtted, keel ja kõne, matemaatika, eetika ja maailmavaade, elu- ja ümbritsev keskkond, tervis, füüsiline ja motoorne areng, kunst ja kultuur*. Iga valdkond koosneb reast osaoskustest, mis on sõnastatud väidetena. Toodud üheksa valdkonna iga väidet hindasid nii õpetajad kui ka lapsevanemad 5-pallisel skaalal ühest viieni (1=nõrk, 3= keskmine, 5=suurepärase). (vt. Lisa 1)

2. *Laste koolivalmiduse joonistustest*. Kontrollitud joonistamise vaatluse (**KJV**) abil selgitati laste koolivalmidust ning see võimaldas hinnata lapsel koolis vajaminevaid teadmisi ja oskusi. KJV on koostanud Tove Krogh Taanis 1970ndate lõpus (Kikas). Lastega töötamine väikestes rühmades, kus on soovitatavalt 8–10 last. Sellise suurusega rühmi oli hea jälgida. Iga laps istub pingis üksinda, et poleks võimalik teiste pealt maha joonistada. Lastele antakse paber (A4) ja pliiats ning palutakse kirjutada paberi tagaküljele oma nimi. Sissejuhatuseks vesteldakse lastega joonistamisest üldiselt, paberi osadeks jaotamise võimalustest jne. Järgneb sissejuhatav instruksioon ning juhiseid antakse vaid üks kord. Lapsed ei tohi joonistatut kustutada. Laste vigu ei tohi parandada ega lapsi abistada; samas ei laideta kedagi. Kui lapsed joonistavad, võis testija klassis ringi käia ning lapsi julgustada.

Test koosneb kolmest osast: paberi osadeks jaotamine, geomeetriliste kujundite ning tavapiltide joonistamine. Joonistused analüüsitakse etteanatud skaala alusel (vt lisa 2).

3. *I klassi uuring*. Laste õppekavaalaseid saavutusi I klassi ankeedis hinnati 9 valdkonnas: *üldpädevused, keel, matemaatika, loodusõpetus, inimeseõpetus, kunst ja käsitöö, muusika, kehaline kasvatus ning hinnang õppeainetele*. Hinnanguid andis klassiõpetaja 5-pallisel skaalal. (vt Lisa 3)

Andmete sisestamisel ja andmete töötlemisel on kasutatud andmetöötluspaketti SPSS ning illustreerivad joonised vormindatud programmiga MS Exel.

4. TULEMUSED

4.1. Lasteasutuse uurimistulemused

Vastavalt uurimuse pedagoogilistele lähtekohtadele, aruande teoorias käsitletud küsimustele ning metoodikale on tulemuste analüüsimisel aluseks *Alushariduse raamõppekavas* (1999) ja *Põhikooli- ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas* (2002) sätestatud eesmärgid, mis jagunevad mitme erineva valdkonna vahel.

4.1.1. Keelekümblsruhmades töötavate õpetajate taust, töötingimused ja üldhinnang laste koolivalmidusele

Kooliminevate laste rühmaga töötaval õpetajal on suur vastutus nii lapse, lapsevanema kui ka kooli ees, kes kõik loodavad, et lasteaed suudab anda piisavalt hea stardi järgnevateks õpinguteks koolis.

Lasteaia õpetajate taustandmed

Uuringus vastas õpetaja ankeedile 13 õpetajat, kes on vanuses 25 – 59 aastat. Neil õpetajatel on nii üldtööstaaži kui ka erialast pedagoogilist staaži 3 – 35 aastani. Õpetajad töötavad eranditult tähtjatu töölepinguga. Oma pedagoogi kärjääri jooksul ollakse keelekümblsruhmades töötanud 1 – 4 aastani ning üldine lateaias töötamise kogemus on vahemikus 1 – 18 aastani. Kümblsruhmade 11 õpetajal on erialane baasettevalmistus töötamiseks lasteaedades. 2 õpetajal on muu baasharidus. Pedagoogi elukutse olid osalejad valinud juba kutsealasekärjääri lävel ning nende tööalane tegevus on olnud seotud alushariduse valdkonnaga. Selles uuringu etapis osalenud õpetajad on tõenäoliselt väga pühendunud loomu ja avatud hoiakuga, sest neist nii mõneltki nõudis väljakutsele vastamine pöörat õpetajakärjääris. Sest keelekümblus kui nähtus on lasteaedades alles suhteliselt uus pedagoogiline lähenemine. Valikupõhjustena on õpetajad nimetanud: töötamist keelekümblsruhmas kui uut väljakutset, huvitavat ja meeldivat tööd (n=5), keelekümblusmetoodika vaheldusrikkust (n=5), enesetäiendamist, eestikeelset tööd (n=3) ning palgalisa (n=1).

Lasteaedades 6-s töötab keelekümblsruhmas 2 õpetajat ja eestikeelne õpetaja-abi, 5 keelekümblsruhmas 2 õpetajat ja venekeelne õpetaja-abi ning 2 rühmas on 2 õpetajat, õpetaja-abi ja abiõpetaja. Lisaks keelekümblusõpetajatele ja nende abidele töötavad rühmadega veel muusika- ja liikumisõpetaja (n=8), logopeed (n=7), veel on nimetatud kunsti- ja tantsuõpetajat (n=2) ning psühholoogi.

Õpetajate täienduskoolitus

Keelekümblsruhmade õpetajad on oma erialase staaži poolest väga erineva töökogemusega, nad on nimetanud valitud ala huvitavaks ja väljakutseterohkeks, siis on ka neile iseenesest mõistetav, et enesetäiendamises on nende edu võti. Seda kinnitavad ka küsitluse tulemused, kus täienduskoolituses osalemist on nimetanud 13 õpetajat. Samuti on kümblusõpetajate valmisolek iseseisvalt ja igapäevaselt oma teadmisi täiendada ja rikastada arutades/vahetades mõtteid kolleegidega (n=9) ning lugedes pedagoogilist erialast kirjandust (n=11). Samuti ei alahinda õpetajad ka ajakirjanduse rikastavat rolli (n=8) ning nõustamistest saadavat tuge (n=6). Veel nimetasid nad muu meedia rikastavat rolli (n=5), ainesektsioonide töös osalemist (n=4) ja õppereisi (n=1).

Eelpool kirjeldatust nähtus, et kumblusõpetajad väärtustavad täiendkoolituse suurt osatähtsust oma pedagoogiliste teadmiste ja oskuste arendamisel. Selles ei saa ka kahelda, sest läbitud on neil väga erineva sisu ja mahuga koolitusi. Olgu siinkohal nimetatud suurema osakaaluga koolitused, mille käigus on täienenud erialased teadmised alushariduse pedagoogikast, juhtimisest, psühholoogiast jne: *Looduse ABC; Muukeelsetest kodudest lapsed meie lasteaedades – kuidas toime tulla; Sotsiaalsed oskused – suhtlemine; Harjutused ja mängud lapse arengut toetava tegevusena; Käitumisraskustega lapse abistamine; Integreeritud õpetus keelekumblusrühmas; Eesti keele kui teise õpetamine koolieelsetes lasteasutustes; Arendavad õppematerjalid; Lasteaiaõpetajate õuesõppe kursus; Mentorikoolitus jt*

Lasteaiarühmade ruumilised tingimused

Keelekumblusrühmad töötavad lasteaedades, kus õppekeeleks on nn segakeel (n=6), eesti keel (n=4) ja vene keel (n=3). Üldjuhul on keelekumblusrühmadel kasutada kaks rühmaruumi (n=11) ning 2 rühmal isegi 3 oma ruumi. Lisaks kindlatele rühmaruumidele on lasteaiaati võimalik kasutada mitmekesisid ruume erinevate oskuste arendamiseks spetsiaalselt loodud tööruumide näol. Sagedaseimat kasutust leiavad võimlemisruum ja saal (n=13). Veel on laiemalt kasutusel muusikatuba (n=7), arvutituba (n=4) ja mängutuba (n=3). Nimetatud võimalustest on kasutada ka puutõõtuba, raamtu(tuba)kogu, väike köök ja loodusnurk. Kahjutundega tuleb tõdeda, et uuringus osalenud lasteaedades üheski ei ole ujulat, kunstiateljeed(tuba), poistele tehnikatuba. Osadel lasteaedadel on lisavõimalus kasutada kõrvalasuvate koolide ruume (n=4), kõrvalasuva teise lasteaia ruume (n=1), raamatukogu (n=3) ruume.

Kooli ja lasteaia ühistegevus

Üleminek lasteaia kooli on kindlasti kahepoolne protsess, kus nii kool kui lasteaed peaksid tegema sisukat koostööd. Tänapäevane situatsioon kahe haridusastme koostööst räägib meile vastupidisest olukorrast, lasteaiaid ja koolid kui organisatsioonid töötavad, kumbki oma põhimõtetest lähtuvalt, samas jäetakse kasutamata oluline potentsiaal koostööks kooliga ning koolil koostööks lasteaiaiga. Keelekumblusrühmade õpetajad (n=5) märgivad, et nende asutusel on vastav koostööprogramm kooliga olemas. 4 õpetajat teadis, et seda ei ole ning ülejäänud vastasid, et ei tea. Küsitletud õpetajad on 5 korral andnud positiivse hinnangu koostööle kooliga, kuigi ühist koostööprogrammi ei ole. Vastanud on 5 korral hinnanud koostöö ebapiisavaks ja 3 korral suisa negatiivseks. Sama küsimusega haakub ka lapse arengu pidev jälgimine ja analüüsimine lasteaias. Ühe moodusena on kasutusele võetud arengumapid saamaks infot lapse arengu kohta, mis küll järgmisel haridusastmel (koolis) väga tõhusat kasutust ei leia. Samuti ei leia koolis kasutust kokkuvõttes lasteaia arenguestlustest, mis räägivad lastevanemate ja lasteaiaõpetajate koostööst ja lapse arengus toimunud muutustest ja iseärasustest, millega peaks kindlasti tutvust tegema ja arvestama klassiõpetaja, alustades tööd kooliühislikuga.

4.1.2. Koolimineva keelekumbluse lapse oskused õpetajate ja lapsevanemate hinnangutes erinevates saavutusvaldkondades

Lapse õppimisele on otsustava tähtsusega õpikeskkond ja selles kujunevad/kujundatud sotsiaalsed suhted. Kooliminev laps kogub teadmisi õppides, jälgendades teisi omaealisi ja täiskasvanuid, suheldes nendega, arvestades mängureeglitega, sotsiaalsete rollidega ja motoorsete oskuste valdamisega. Selles sotsialiseerumisprotsessis õpibki laps tundma sotsiaalseid tähendusi ja iseenda rolli suuremas ja väiksemas grupis.

4.1.2.1. Üldhinnang laste koolivalmidusele

Lastevanematel ja lasteaiaõpetajatel paluti ankeedis anda 5-pallisel skaalal hinnang lapse üldisele koolivalmidusele. Tabelist 1 nähtub, et 2008 aastal on hinnang ($x=4,19$), mis on hea tulemus. Samas jääb see õige pisut alla eelmise aasta tulemusele. See tähendab, et nii õpetajad kui ka lapsevanemad on hinnanud keelekümblusrühma laste valmisolekut kooliks väga heaks.

Tabel 1. Üldhinnang laste koolivalmidusele

	Vastajate arv	Hinnangute keskmine	Standardhälve
Hinnang koolivalmidusele 2008	216	4,19	,728
Hinnang koolivalmidusele 2007	124	4,23	,708

Alljärgnevalt tabelist 2 nähtub arviliselt, kuidas hinnangute skaalal tulemused üksteisega suhestusid. 2008 aastal on lapsevanemad ja õpetajad kõige enam kasutanud kooliks valmisoleku hindamisel hinnangumäära *väga hea*, seda 106 juhul. Lisaks eelnevale grupele on *suurepäraselt* hinnangut kasutatud 78 korral.

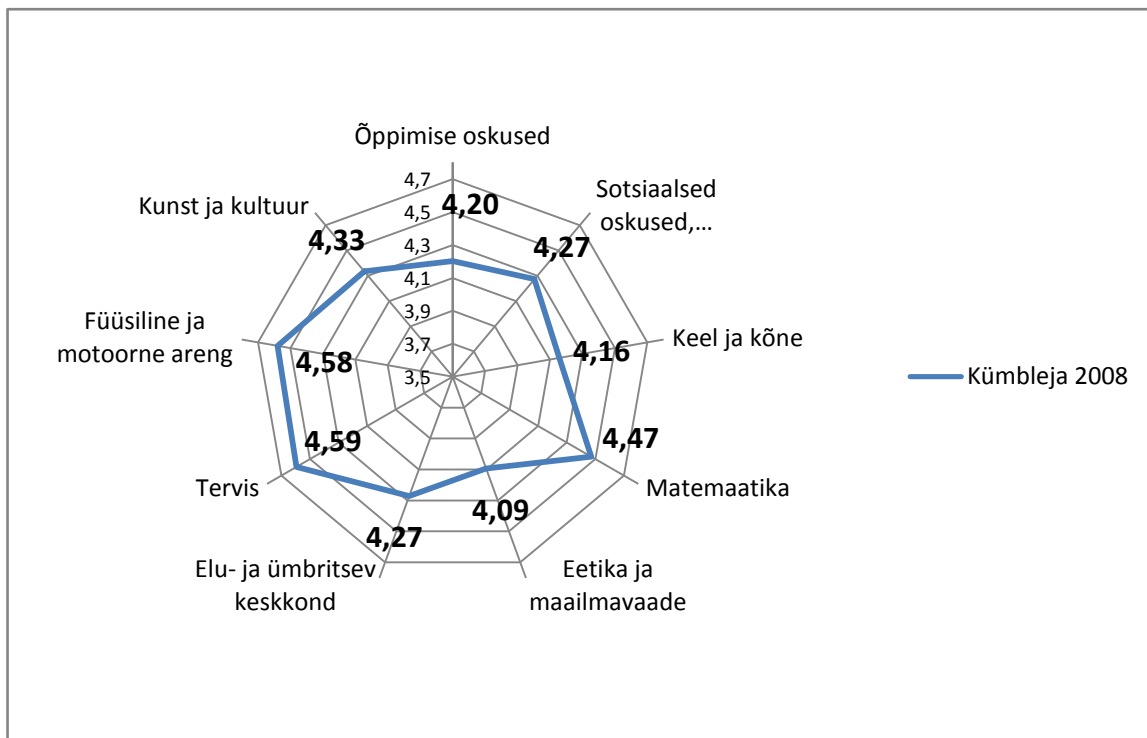
Tabel 2. Hinnangupallide kasutamise sagedus laste koolivalmidusele õpetajate poolt

Hinnang skaalal	Laste arv 2007	%	Laste arv 2008	%
1	1	0,8		
2	1	0,8	4	1,9
3	11	8,9	28	13,0
4	67	54,0	106	49,1
5	44	35,5	78	36,1
Kokku	124	100,0		100,0

Tabelite 1 ja 2 tulemusi vaadates saame rõõmuga tõdeda, et nii lasteaiaõpetajad kui ka lapsevanemad on valdavalt andnud laste koolivalmidusele hinnanguteks *väga hea* ja *suurepärase*, mis kinnitab laste ettevalmistuse koolitee alguseks piisavaks ning astumise uuele haridusastmele igati õigustatuks. Võrdlevalt 2007 aasta tulemustega, tõdeme mõlema uuringuaasta laste õppekavaalaste eesmärkide saavutustes üldiselt positiivseid ja igati häid tulemusi, mis peaks aitama kummutada meie igapäevases elus levivatel müütidel, et teises keeles õppija ei saa hakkama ei emakeelse õppe ega ka teises keeles õppimisega, sest tulemusi on lisaks vanematele hinnanud ka õpetaja kui professionaal. Alljärgnevatel alapeatükkides käsitletakse erinevaid õppekava eesmärkidest tulenevaid valdkondlikke saavutusi täpsemalt.

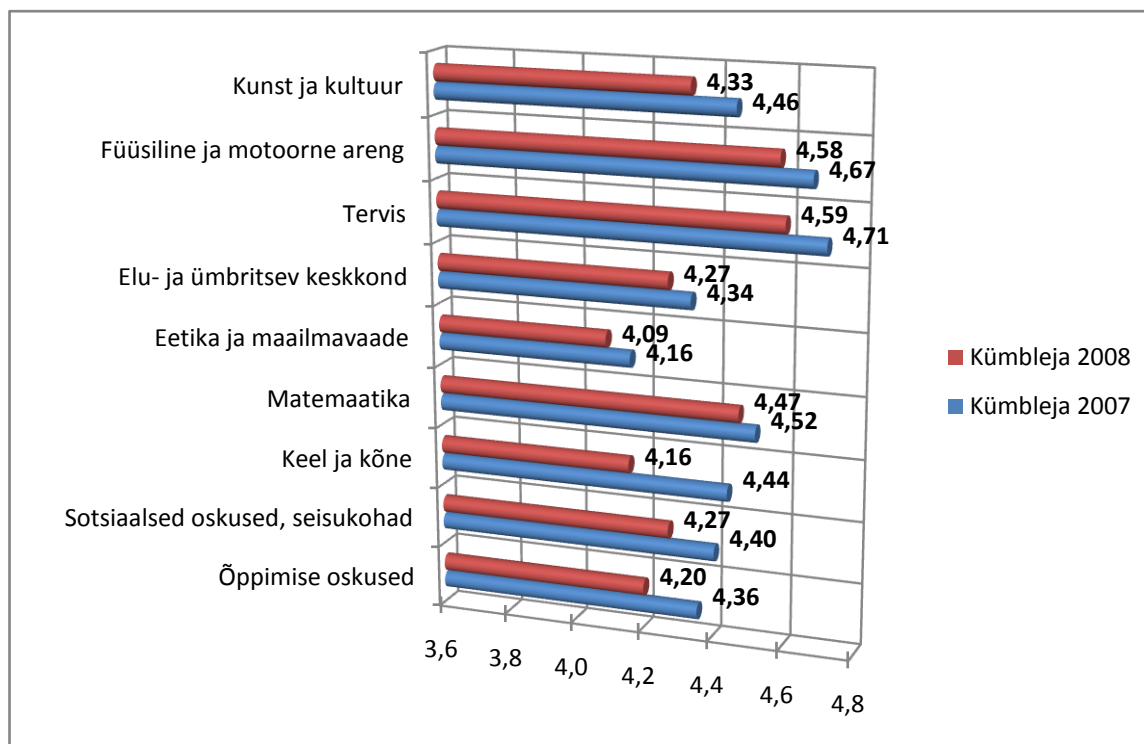
4.1.2.2. Hinnangud laste saavutustele valdkonniti

Alljärgneval joonisel on esitatud tulemused, mis kujunesid lastevanemate ja õpetajate hinnangute alusel 2008 aasta valimis osalenud laste saavutustele. Üldhinnang keelekümblusprogrammi läbinud laste õppekava omandatusele üheksas osaoskuste valdkonnas kujunes 5-pallisel hinnangute skaalal. Laste üldine arengutase erinevates valdkondades on väga hea ning suuri kõikumisi valdkondade tulemustes ei esine. Joonis 1 annab esmase ülevaate õpetajate ja lastevanemate hinnangutest laste valdkondlikele saavutustele.

Joonis 1. Õpetajate ja lastevanemate hinnangud 2008 aastal lasteaia keelekümblusprogrammi lõpetanute õppekava täitmise edukusele

Joonisel 1 esitletud tulemusi käsitledes saame väita, et üldiselt on keelekümblusprogrammi alusel õppinud lapsed saavutanud väga häid tulemusi õppekava eesmärkide täitmisel. Kõikide valdkondade keskmised jäävad pisut kõrgemaks 4 pallist, mis lubab järeldada ka üldise arengu suhteliselt ühtlast kulgemist. Kõrgeim keskmine tulemus ($x=4,59$) õpetajate ja lastevanemate hinnangutes on tervise valdkonna osaoskuste omandatusele. Järgnevad füüsilise ja motoorse arengu ($x=4,58$) ning matemaatika valdkond ($x=4,47$). Järgnevalt võrdlus uurimistulemustest 2007 ja 2008 aastal, mis on esitletud joonisel 2.

Joonis 2. Lastevanemate ja õpetajate hinnangud õppekava eesmärkide saavutustele uurimisvaldkonniti 2007 ja 2008 aasta võrdluses

Joonisel 2 on esitletud võrdlevad andmed uurimistulemuste keskmistest, mis näitavad, et 2008 aasta tulemused jäävad pisut alla kõikides valdkondades 2007 aasta uuringu tulemustele. Suurim erinevus on keele ja kõne valdkonnas (2007: $x=4,44$ ja 2008: $x=4,16$), sellele järgnevad sotsiaalsete oskuste ja seisukoha võttude (2007: $x=4,40$ ja 2008: $x=4,27$) ning õppima õppimise oskuste (2007: $x=4,36$ ja 2008: $x=4,20$) valdkonnad.

Tabelis 3 on esitletud võrdlevad andmed lastevanemate ja õpetajate hinnangutest õppekava valdkondlikele tulemustele.

Tabel 3. Õpetajate ja lastevanemate hinnangute võrdlus õppekava eesmärkide saavutamisele

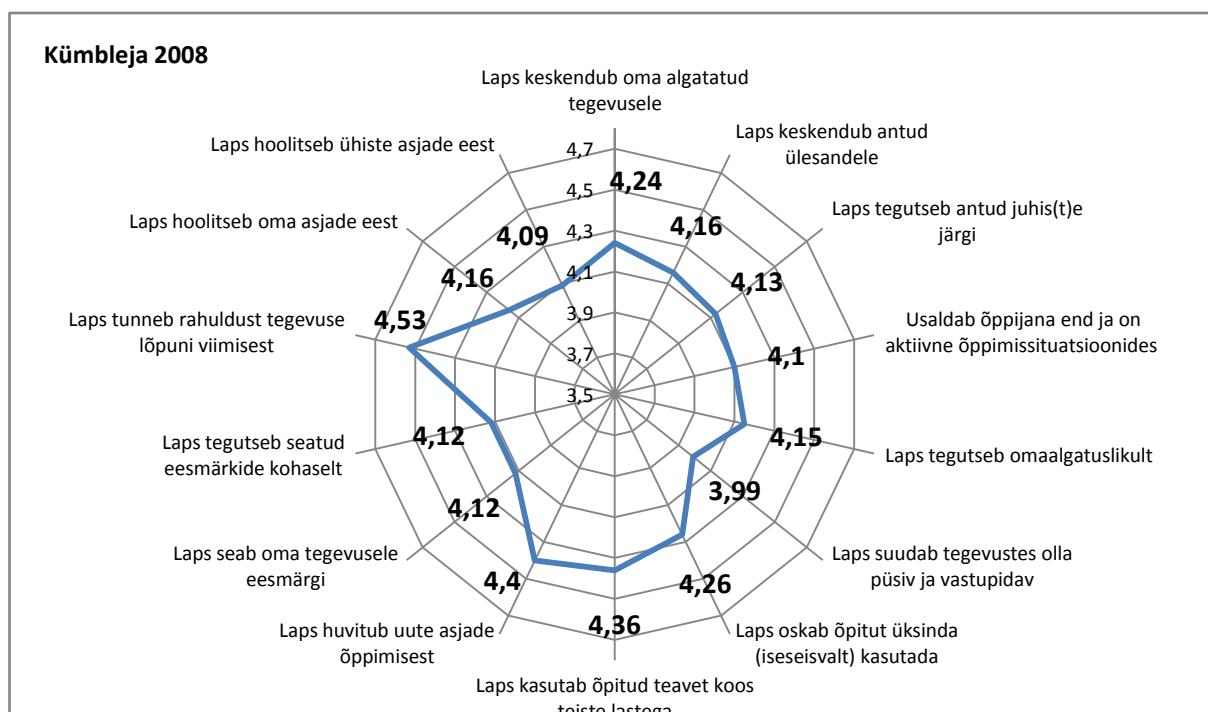
2008	Hinnangu andja	Vastanute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Õppimise oskused	vanem	107	4,11	2,167	,033
	õpetaja	123	4,28		
Sotsiaalsed oskused	vanem	108	4,22		
	õpetaja	123	4,32		
Keel ja suhtlemine	vanem	108	4,22		
	õpetaja	122	4,11		
Matemaatika	vanem	107	4,48		
	õpetaja	123	4,47		
Eetika ja maailmavaade	vanem	106	3,96		
	õpetaja	122	4,21		
Keskkonna ja loodusõpetus	vanem	106	4,12		
	õpetaja	123	4,41		
Tervis	vanem	106	4,44		
	õpetaja	123	4,73		
Füüsiline ja motoorne areng	vanem	106	4,52		
	õpetaja	123	4,63		
Kunst ja kultuur	vanem	106	4,20		
	õpetaja	123	4,45		

Tabelis olevatest tulemustest nähtub, et õpetajad on peaaegu (va 2 valdkonda) kõigi valdkondade tulemustele andnud kõrgemaid hinnanguid kui lapsevanemad. Statistiliselt oluline erinevus ($p=0.033$) õpetajate ja lastevanemate arvamustes on eetika ja maailmavaate valdkonna hinnangutes õpetajate kasuks. Siin ilmneb ühiskonna viimaste aastate levinum tendents hariduses, kus vanemad esitavad endale, lapsele ja ka koolile järjest kõrgemaid nõudeid just akadeemilistes oskustes. Eetika ja maailmavaate valdkonna osaoskuste väited puudutavad arusaamist üldistest väärtustest ühiskonnas ja üksikindiviiditi, mis on aluseks harmoonilise isiksuse kujunemisele ning esmastele tõdedele arusaamaks endast kui arenevast indiviidist. Sellele pööravad lapsevanemad aga tunduvalt vähem tähelepanu. Samas on see ka valdkond, mille osaoskuste olemasolu määra on raske hinnata, sest puuduvad konkreetsed mõõdikud ja nende hindamisel peab esmalt lähtuma rahulolust iseenda ja ümbritsevate lähitingimuste ning -inimestega.

4.1.2.3. Valdkond õppimine ja arenemine

Esimesena vaadeldavatest valdkondadest – lapse õppimise ja arenemise oskused - olid hindamise aluseks 14 alaoskust, milledega hinnatakse lapse valmisolekut osaleda tegevustes, tema tähelepanelikkust keskenduda ülesannetele ja kaaslastele, kes ka koos temaga tegevustes osaleb. Tema kuul(a)mis- ja tegutsemistahet ning valmisolekut algatut lõpule viia ning ka tema initsiatiivikut.

Allolevalt jooniselt 3 on näha, et üldiselt on selle valdkonna osaoskusi hinnatud nii lastevanemate kui lasteaiaõpetajate poolt väga headeks, sest arvamused jäävad 4 palli ümber

Joonis 3. Lastevanemate ja õpetajate hinnangud õppekava eesmärkide saavutustele õppimise ja arenemise valdkonnas 2008 aastal

Jooniselt 3 nähtub, et teistest osaoskustest silmnähtavalt eristub hinnang osaoskusele: laps tunneb rõõmu tegevuse lõpuleviimisest ($x=4,53$), mis viitab laste rõõmu ja tunnustusvajadusele. Iga väikemgi laps teab, millise enesega rahuolu tunde annab, kui midagi, millele oled keskendunud ka lõpptulemusena hästi õnnestub. Lisaks sellele on oodata ka täiskasvanute tunnustust, mis selles vanuses omandab väga olulise tähtsuse ja kujundab paljuski enesehinnangu kujunemist õppijana. Veel on kõrgemaid hinnanguid antud laste huvitatusele uute teadmiste omandamisest ($x=4,4$) ning rõõmuga on lapsed valmis seda jagama eakaaslastega ($x=4,36$). Järgnevalt tasub mainida veel laste oskust õpitud teavet iseseisvalt kasutada ning nende tähelepanelikku keskendumist kui initsiatiiv tegevuseks on nende poolne. Kõrgemaid hinnanguid saanud oskused on väga oluliseks õpieelduseks kooliminevale lapsele, mis peaksid andma esmased oskused hakkamsaamisele, enesest arusaamisele ja taatele näha end grupi liikmena. Neid soodsaid võimalusi igakülgselt toetades nii kodus kui koolis luuaksegi alus edukaks hakkama saamiseks.

Õppimise ja arenemise valdkonna nõrgim tulemus on kujunenud hinnangutest, mis antud laste püsivusele ja vastupidavusele ($x=3,99$) tegevuste sooritamisel, samuti on lastel raske oma tegevustes lähtuda eesmärkidest ja tegevusi sooritada eesmärgipäraselt. Tegelikult on need oskused, mis ealiste iseärasustena h a k k a v a d alles selles vanuses arenema ning nende oskuste areng jätkub tõhusalt veel ka koolis esimestes klassides.

Väidetavalt tunneb laps end järgmisel haridusastmel turvalisemalt ja kindlamalt ning tal esineb vähem probleeme kui talle on juba eelkoolieas osaks saanud sihipärane kasvatus. On tähtis, et õpetaja innustuks oma tööst ning oleks aktiivne ja avara maailmavaatega lapsi suunama, samuti ei saa vähem tähtsustada vanemate osa suhtumiste kujundamisel ning vajalike oskuste arendamisel igapäevases elus. On palju ja erineva tugevusega mõjufaktoreid, kuid kõige suurema mõjutuse saavad eelkooliealised lapsed teiselt inimeselt, tuleb lugeda väga oluliseks, milliste inimestega lapsed kokku puutuvad (Nugin 2007). Seega on tähtis, millised hoiakud lastel kujun(datakse)evad teadmiste omandamisse ja õppima õppimise tähendustesse.

Tabel 4. *Õppimise ja arenemise valdkonna õpetajate ja lastevanemate hinnangute erinevuste võrdlus 2008*

2008	Hinnangu andja	Vastajate arv	Keskmine	t-väärtus	p
Laps keskendub antud ülesandele	vanem	105	4,06	-1,971	,050
	õpetaja	122	4,25		
Laps suudab tegevustes olla püsiv ja vastupidav	vanem	105	3,78	-3,349	,001
	õpetaja	123	4,17		
Laps oskab õpitut üksinda (iseseisvalt) kasutada	vanem	105	4,28		
	õpetaja	123	4,24		
Laps kasutab õpitud teavet koos teiste lastega	vanem	103	4,40		
	õpetaja	123	4,33		
Laps tunneb rahuldust tegevuse lõpuni viimisest	vanem	105	4,68	2,987	,003
	õpetaja	122	4,40		
Laps hoolitseb oma asjade eest	vanem	105	3,77	-6,474	,000
	õpetaja	122	4,50		
Laps hoolitseb ühiste asjade eest	vanem	99	3,77	-5,304	,000
	õpetaja	122	4,35		

Ülaltoodud tabelist nähtuvad tulemused, milles on võrreldud õpetajate ja lastevanemate hinnangute erinevuste olulisust laste õppimise ja arenemise osaoskustele. Võime täheldada, et nii õpetajad kui vanemad on hinnanud nimetatud valdkonna osaoskusi küllalt sarnaselt

headeks, kuigi statistilised keskmised on pisut kõrgemad õpetajatel kui lapsevanematel (va 4 osaoskust).

Statistiline erinevus esineb õpetajate ja lastevanemate hinnangutes 5 osaoskuses, millega on hinnatud lapse rahulolu tegevuse lõpule viimisest ($p=.003$), valmidust hoolitseda oma ($p=.000$) ja ühiste ($p=.000$) asjade eest, suutlikkust olla tegevustes püsiv ja järjekindel ($p=.001$) ning keskendumist ülesande täitmisele.

Võrreldes õpetajate ja lapsevanemate osaoskustele antud hinnangute statistilisi keskmisi näeme, et lapsevanemad on kindlamad kui õpetajad, et nende lapsed on rahulolevamad olles oma alustatud tegevuse lõpetanud (lapsevanem: $x=4,68$ ja õpetaja $x=4,40$) ning on varmamad teadmisi iseseisvamalt omandama ja iseseisvalt omandatut ka teiste kaaslastega jagama. Kuigi statistiliselt oluliselt need arvamused ei erine. Küll on õpetajad tunduvalt veendunud (statistiliselt oluline erinevus vt tbl 4) kui lapsevanemad, et lapsed hoolitsevad meelega oma (lapsevanem: $x=3,77$ ja õpetaja $x=4,50$) ja teiste asjade eest ning keskenduvad antud ülesannetele ja suudavad olla ka neid valikuid realiseerides püsivad.

Antud valdkonna ülejäänute osaoskuste hinnangutes erinevuste puudumine näitab nagu eelmise aastagi tulemustes, et tegelikult väärtustavad nii lapsevanemad kui ka õpetajad laste püüdlusi iseseisvuda ja omandada esmased õppimise oskused, mis on koolis hakkama saamisel aluseks.

2007 ja 2008 aasta uurimistulemusi võrreldes tõdeme, et õpetajate ja lastevanemate hinnangud laste suutlikkusele õppimise ja arenemise valdkonnas on peaaegu kõigi (va 2osaoskust) osaoskuste puhul 2008 aastal paremad. Kõrgeimalt on 2008 aastal nagu eelmiselgi aastal hinnatud laste rahulolutunnet oma sooritatavate tegevuste lõpuleviimisest (2008: $x=4,53$ ja 2007: ($x=4,43$)). Suhteliselt kõrgelt ja eelmise aastaga sarnaselt on hinnangute andjad esile tõstnud laste huvi uute asjade õppimise ja uute õpikogemuste järele, samuti on nad varmad saanud teadmisi ka kaaslastega jagama ning oskusele ka oma õpitud teadmisi iseseisvalt kasutada. Madalama hinnangu vääriliseks on hinnangute andjad mõlemal uuringu aastal tunnistanud laste püsivuse ja vastupidavuse tegevuste sooritamisel.

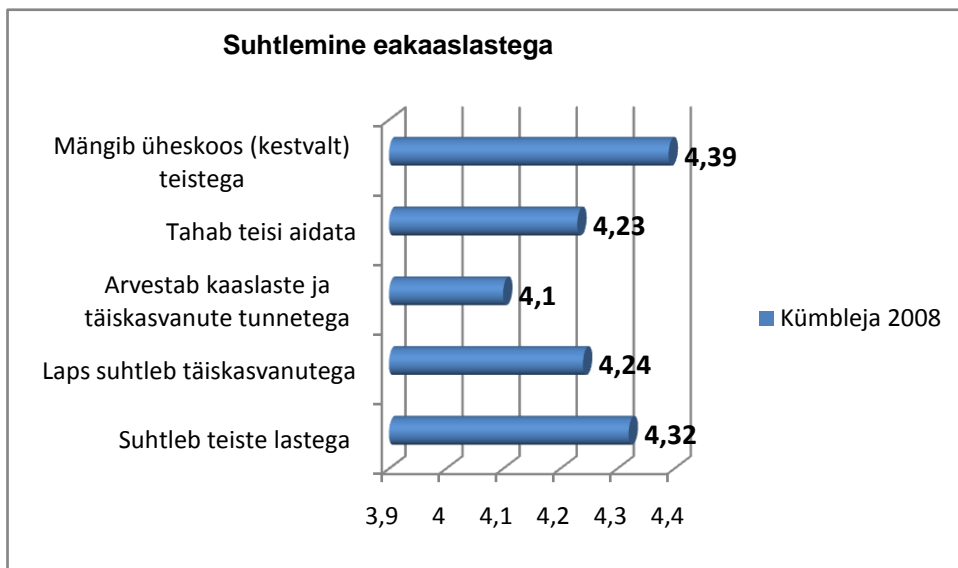
Suurimad erinevused kahe uuringu etapi tulemustes esinevad osaoskustes nagu juhiste järgi tegutsemine, oma tegevustele eesmärkide seadmine ning oma ja ühiste asjade eest hoolitsemine. Sarnased hinnangud kõrgemaid hinnanguid saanud osaoskustele kahel uuringu etapil viitavad just keelekümblusmeetodi eduka rakendamise aluspõhimõtetest lähtumisele. Toetada laste loomuomast huvi ümbritsevast maailmast aru saada ning seda ka teiste inimestega jagada. Samuti nende valmisolekut rakendada oma aktiivsust. Sellega on tõenäoliselt seotud ka nõrgim oskus – vajadusel pidurdada oma entusiasmi, sest õppeprotsess just innustab vastupidisele.

4.1.2.4. Valdkond sotsiaalsed oskused ja seisukohavõttud

Teadlikkus iseendast ja endast kui rühma liikmest kujuneb nende reaktsioonide ja tagasiside kaudu, mida meie tegevus teistes rühmaliikmetes esile kutsub. Tagasiside kasvatab enesetunnetust, osalemine rühma tegevuses lisab tegutsemisvõimet, mis omakorda annab ruumi isiksuse arengule. Õpetaja ja lapsevanema ülesanne on abistada last sotsiaalsetes olukordades toime tulema ja erinevatele mõistetele tähendusi looma/andma. On sotsiaalsed oskused ju õpitud käitumisviisid, mida kasutatakse mingis tegevuses või mingite ülesannete täitmisel. Sotsiaalsed oskused arenevad selles vanuses eriti just erinevates rollimängudes, aga

ka vahetumates õppesituatsioonides, mil lapsi harjutatakse sõnastama oma mõtteid, tundeid ja õpitulemusi. Sotsiaalsete oskuste valdkonda vaadeldakse 23 alaoskuse hinnangute alusel. Kuna teooria osas on põhjalikult käsitletud sotsiaalse käitumise taksonoomia dimensioonide kirjeldusi, siis selles valguses käsitletakse ka siin uurimistulemusi, sest sotsiaalsete oskuste areng on edasise elu- ja kooliteel määrava tähtsusega. Uuritud osaoskused on jaotatud 5 kategooriasse: suhtlemine eakaaslastega, enesejuhtimise ja –kohased oskused, akadeemilised oskused, kuuletumis- ja kehtestamisoskused.

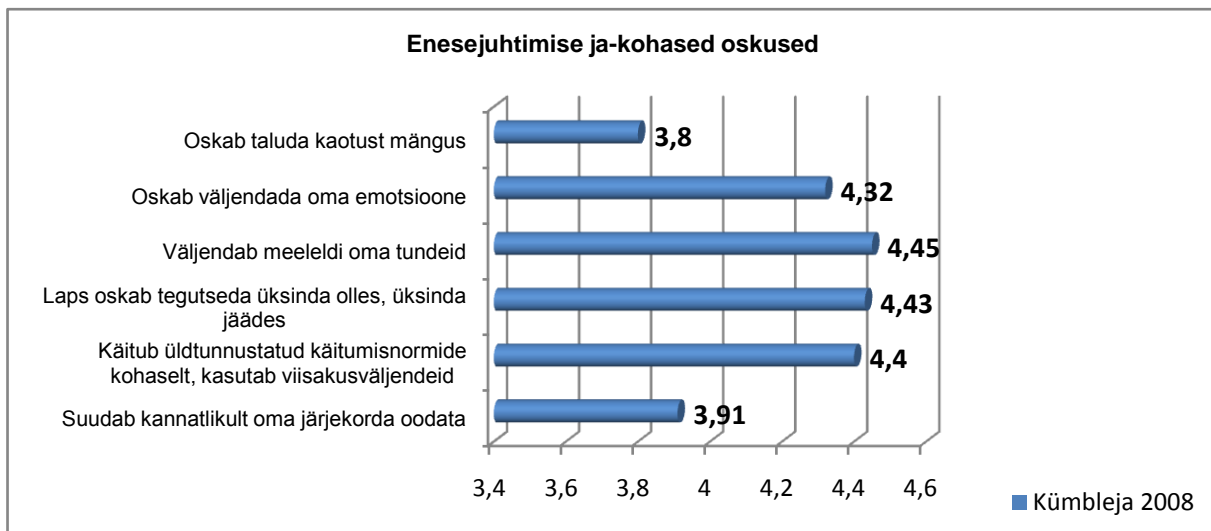
Suhtlemine eakaaslastega. Antud kategooria väidetele hinnangute andmisel on püütud mõista lapse hakkamasaamist eakaaslaste seltskonnas, tema esmaseid suhtlemis- ja käitumisoskusi ning valmidust osalemaks aktiivselt tegevustes.

Joonis 4. *Õpetajate ja lastevanemate hinnangud laste sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonna suhtlemisoskustele eakaaslastega*

Jooniselt 4 näeme, et laste suhtlemisoskustele on vanemad ja õpetajad andnud keskmiselt üsna sarnaselt häid hinnanguid, hinnangud on kõik üle 4 palli. Need tulemused pole aga sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonna kõrgemaid hinnanguid saanud osaoskused, kuid on ühed olulisemad oskused, mis on aluseks kuulamise ja vestlemisoskuse kujunemisel/arenemisel, millede abil sillutatakse tee kollektiivi liikmetega suhetesse. Teiste sõnadega tähendab see teistega arvestamist, mis osaoskustest on saanud madalaima hinnangu.

Enesejuhtimine ja –kohased oskused – siin on lähtunud hinnangute andmisel, kuidas lapsed kõnelevad, oma arusaamadest teistele teada annavad, kuidas käituvad ning millised on nende oskused toime tulla kaaslastega rühmas.

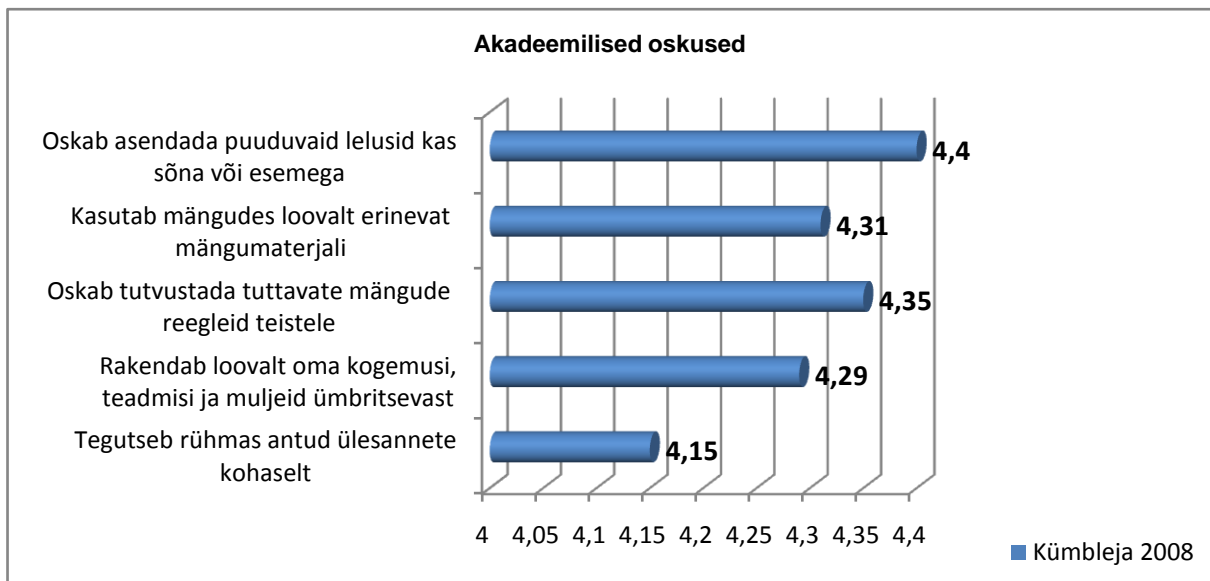

Joonis 5. *Õpetajate ja lastevanemate hinnangud laste sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonna enesejuhtimise ja -kohastele oskustele*

Sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonna enesejuhtimise ja -kohaste oskuste omandatusele on õpetajad ja lapsevanemad andnud üksmeelselt üsna häid hinnanguid, sest keskmised näitajad jaotuvad 4 palli ümber. Et suuta enesest aru saada ning osata mõista teisi enda ümber ja ennast teiste hulgas on oluline, et omandatakse head käitumistavad ja viisakas kõnepruuk. Õpetajate ja lastevanemate hinnangul on nende osaoskuste kujundamisega ka edukalt tegeletud. Samuti on selle kategooria osaoskustest esile tõstmist väärivad oskus oma tundeid ja emotsioone väljendada ning oskus üksi olla. Üksiolek näitab kõige ilmekamalt, kui valmis ollakse iseseisvate otsuste tegemiseks ning enese ja teiste toimumisviisidest arusaamisel ka otsuste langetamisel. Samuti kinnistuvad sel ajal ka õpitavad oskused, mida ümbritsevast elust kogetakse.

Kahjuks kuulub sellesse kategooriasse ka selle valdkonna madalaima tulemuse saanud osaoskus: oskus leppida mängudes kaotustega ($x=3,80$). Veel on õpetajad ja lapsevanemad madalamalt hinnanud laste kannatlikkust oodata rahulikult oma järjekorda ($x=3,91$). Siinkohal on tähtis nii õpetajatel kui vanematel aru anda, et selles vanuses on lapsel ka üsna keeruline toime tulla kiire ümberlülitumisega, sest eesmärgile suunatud tegevus eeldab ka positiivset lahendit ning soovi kogeda eduelamust. Siin on vaja lapsele vastu tulla ja aidata tal omandada oskusi ja mõistmist raskemateks hetkedeks, selles vanuses alustatakse kohanemisstrateegiate õppimisega, kuna suureneb laste iseseisvus.

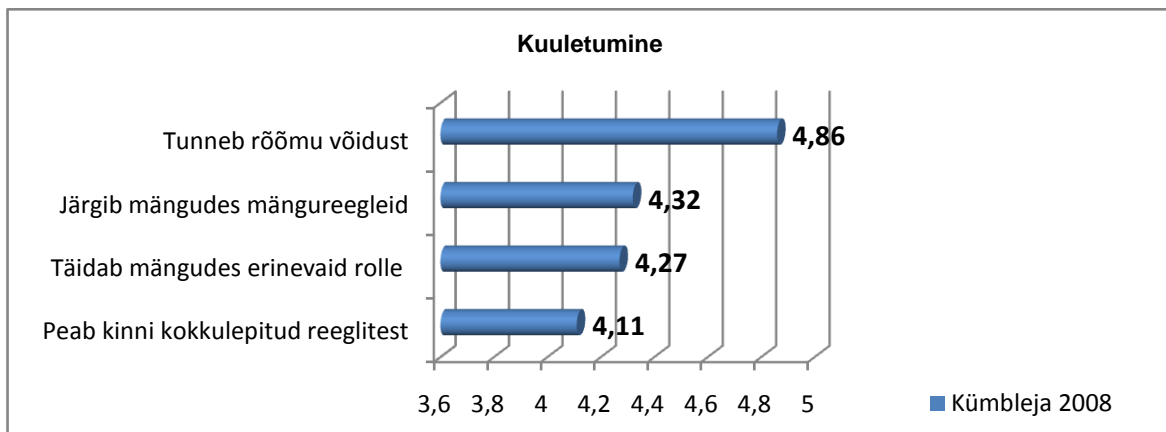
Akadeemilised oskused. Sellesse kategooriasse kuuluvad väited mõõdavad laste kuulamis- ja väljendusoskusi tegevustes, nende loovust, omalagatust ja mingil määral ka käitumisoskusi.

Joonis 6. Õpetajate ja lastevanemate hinnangud laste sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonna akadeemilistele oskustele

Akadeemilised oskused on õpetajate ja lastevanemate hinnangul lastel väga hästi omandatud, seda näitavad kõigi osaoskuste üle 4 punktised tulemused. Lapsed on mängudes ja õppetegevustes leidlikud, loovad ning teotahelised, küllalt alid jagama ka omandatud kogemusi.

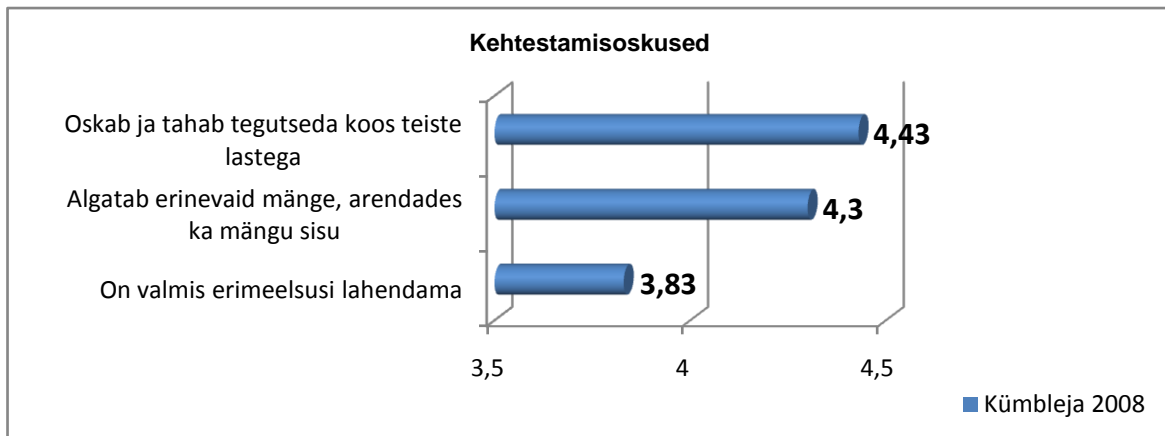
Kuuletumine. Sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonna antud kategoorias käsitletakse laste valmisolekut tegeleda endast ja teistest arusaamise ning mõistmisega, erinevate rollide täitmise ning tunnete kirjeldamisega.

Joonis 7. Õpetajate ja lastevanemate hinnangud laste sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonna kuuletumise oskustele

Kuuletumise kategooria hinnangud mõõdavad lapse arusaamist oma tunnetest ja nende tunnete teadaandmise viisidest ning reeglitega arvestamist. Õpetajad ja lapsevanemad on kõrgeima hinnangu laste rõõmule võidutundest ($x=4,86$), mis eraldub selgelt teistest osaoskuste tulemustest sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonnas.

Kehtestamisoskused – hindavad sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonnas lapse algatusvõimet ja järjekindlust algatatu lõpuni viia ning tolerantsust.

Joonis 8. Õpetajate ja lastevanemate hinnangud laste sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonna kuuletumise oskustele

Õpetajate ja lastevanemate hinnangud laste kehtestamise kategooria osaoskustele on väga head ja valmisolek erimeelsuste lahendamiseks ($x=3,83$).

Kuna lapse sotsiaalne küpsus hakkab koolis üha suuremat kaalu omama on lasteaiarühmade tegevuses äärmiselt oluline sotsiaalsete oskuste teadlik rambivalguses hoidmine.

Tabel 5. Sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude võrdlus õpetajate ja lastevanemate hinnangutes 2008

2008	VAST Vastaja	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Laps suudab kannatlikult oma järjekorda oodata	vanem	107	3,60	-4,693	,000
	õpetaja	123	4,18		
Laps käitub üldtunnustatud käitumisnormide kohaselt ja kasutab viisakusväljendeid (nt tänan, tere jne)	vanem	108	4,28	-2,274	,024
	õpetaja	123	4,50		
Laps väljendab meeleldi oma tundeid	vanem	108	4,63	3,957	,000
	õpetaja	123	4,28		
Laps saab aru kaaslaste ja täiskasvanute tunnetest, oskab nendega arvestada	vanem	108	3,95	-2,598	,010
	õpetaja	123	4,23		
Laps oskab väljendada oma emotsioone	vanem	107	4,43	2,066	,040
	õpetaja	123	4,22		
Laps peab kinni kokkulepitud reeglitest	vanem	106	3,98	-2,271	,024
	õpetaja	121	4,23		
Laps järgib mängudes mängureegleid	vanem	107	4,20	-2,261	,025
	õpetaja	123	4,42		
Laps tunneb rõõmu võidust	vanem	107	4,94	3,363	,001
	õpetaja	123	4,79		
Laps oskab taluda kaotust mängus	vanem	104	3,56	-3,522	,001
	õpetaja	123	4,01		

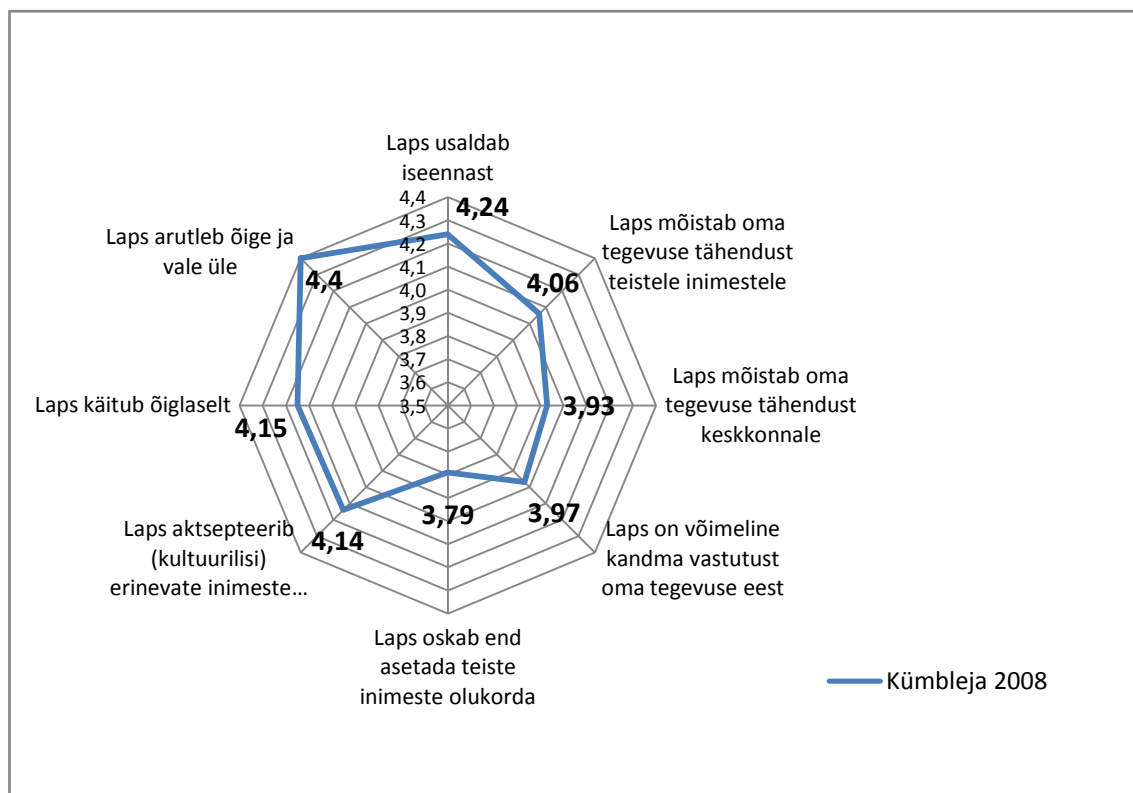
Sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõtude valdkonna õpetajate ja lastevanemate hinnangutes esines mitmeid erinevaid arvamusi. Oluliste erinevuste ilmnemist kajastab tabel 5, kus on esitatud need tulemused, millele puhul nähtub, et esineb statistiliselt oluline erinevus õpetajate ja lastevanemate hinnangutes. Enamuste osaoskuste puhul on õpetajate hinnangud lastevanemate omadest pisut kõrgemad, 3 osaoskuse puhul on vastupidi, lastevanemate hinnangute keskmised on kõrgemad. 9 alaoskuse puhul esineb õpetajate ja lastevanemate

hinnangute tulemustes ka statistiliselt olulised erinevused. Õpetajate hinnangud on kõrgemad laste arusaamale kinni pidada kokkulepitud reeglitest (õpetaja: $x=4,23$ ja lapsevanem: $x=3,98$) $p=.024$, nende võimele mängudes kaotust taluda (õpetaja: $x=4,01$ ja lapsevanem: $x=3,56$) $p=.001$, soovile mängudes reegleid järgida (õpetaja: $x=4,42$ ja lapsevanem: $x=4,20$) $p=.025$, laste oskusele aru saada kaaslaste ja täiskasvanute tunnetest (õpetaja: $x=4,23$ ja lapsevanem: $x=3,95$) $p=.010$, laste soovile käituda üldtunnustatud käitumisreeglite kohaselt ning nende kannatlikkusele järjekorda oodata (õpetaja: $x=4,18$ ja lapsevanem: $x=3,60$) $p=.000$. Arvamuste lahknevust esineb õpetajate ja lapsevanemate hinnangutes, kus lapsevanemad on kõrgemalt hinnanud laste rõõmutunnet võidu puhul (lapsevanem: $x=4,94$ ja õpetaja: $x=4,79$) $p=.001$ ning lapse valmisolekut meeleldi väljendada oma tundeid (lapsevanem: $x=4,63$ ja õpetaja: $x=4,28$) $p=.000$ ja emotsioone (lapsevanem: $x=4,43$ ja õpetaja: $x=4,22$) $p=.040$. Uurimistulemustele tuginedes saame öelda, et lapsed on rõõmsalt ja aktiivselt valmis osalema suhtlemissituatsioonides ja mängudes, kuid sageli puuduvad neil selleks vajalikud oskused.

Võrreldes 2007 ja 2008 aasta õpetajate ja lastevanemate hinnangute tulemusi selgub, et nii 2007 kui ka 2008 on õpetajad ja lapsevanemad üsna sarnaselt hinnanud õppekava eesmärkide saavutamist keelekümbelajatel lastel. Tulemused viitavad, et õpetajad ja lapsevanemad pööravad küllalt palju tähelepanu sotsiaalsete oskuste arendamisele, mis viitab ka nende omavahelise koostöö üsna tõhusatele alustele. Lapse areng toimub suhtlemiskeskonnas, kus õpetaja ülesandeks ongi suhtlemissituatsioonide loomine st õpetajate töö on edukam, kui suheldakse õpilastega aktiivselt. Oluline abi õpetamisel on erinevate õpetamisvahendite kasutamine. Me kõik oleme kuulnud ütlemist, et mida me kuuleme, selle unustame, mida me näeme, seda mäletame, mida me teeme, seda hiljem ka teame. See ütlus peab siinkohal väga kindlalt paika, sest kümblusmetoodika alus on suunatud lapse isetegemisele.

4.1.2.5. Valdkond eetika ja maailmavaade

Siinkohal on vaatluse all laste eetiliste ja maailmavaatelist arusaamade hinnangud õpetajatelt ja lastevanematelt (vt joon 9). Ankeedis olid hinnangute aluseks 8 alaoskust.

Joonis 9. Keelekümblejate eetika ja maailmavaatega seotud osaoskuste tulemused õpetajate ja lastevanemate hinnangul 2008

Algselt joonisele pilku heites näeme, et hinnangud on siingi valdkonnas üsna sarnased ja küllalt kõrged, jäädes hinnanguskaalal 4 punkti ümber. Õpetajad ja lapsevanemad on kümblejatel lastel hinnanud keskmiselt väga heaks järgmiseid osaoskusi - õige ja vale üle arutlemine ($x=4,40$) ja laps usaldab iseennast ($x=4,24$). Lisaks veel kaks järgmist alaoskust, mis on saanud peaaegu ühesuguse tulemuse, so laps käitub õiglaselt ($x=4,15$) ning laps aktsepteerib erisusi ($x=4,14$). Need kõrgemaid hinnanguid saanud osaoskused on väga olulised oskused, millede olemasolu kaudu hakkab laps ennast identifitseerima kuhugi kuuluvana ja kellenagi.

Valdkonna madalaimalt hinnatud osaoskus mõõtis lapse võimet panna end teiste inimeste oluorda ($x=3,79$), samuti mõistmist oma tegevuse tähendusest teiste inimeste ja ümbritseva suhtes ($x=3,93$).

Tabel 6. Eetika ja maailmavaate valdkonna võrdlus õpetajate ja lapsevanemate hinnangutes 2008

2008	Vastaja	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Laps mõistab oma tegevuse tähendust keskkonnale	vanem	102	3,78	-2,511	,013
	õpetaja	122	4,06		
Laps on võimeline kandma vastutust oma tegevuse eest	vanem	103	3,71	-4,192	,000
	õpetaja	121	4,20		
Laps oskab end asetada teiste inimeste olukorda	vanem	104	3,56	-3,469	,001
	õpetaja	122	3,98		
Laps aktsepteerib (kultuurilisi) erinevate inimeste erinevusi	vanem	102	4,23		
	õpetaja	122	4,07		
Laps käitub õiglaselt	vanem	101	3,84	-5,778	,000
	õpetaja	122	4,40		
Laps arutleb õige ja vale üle	vanem	103	4,24	-2,939	,004
	õpetaja	122	4,53		

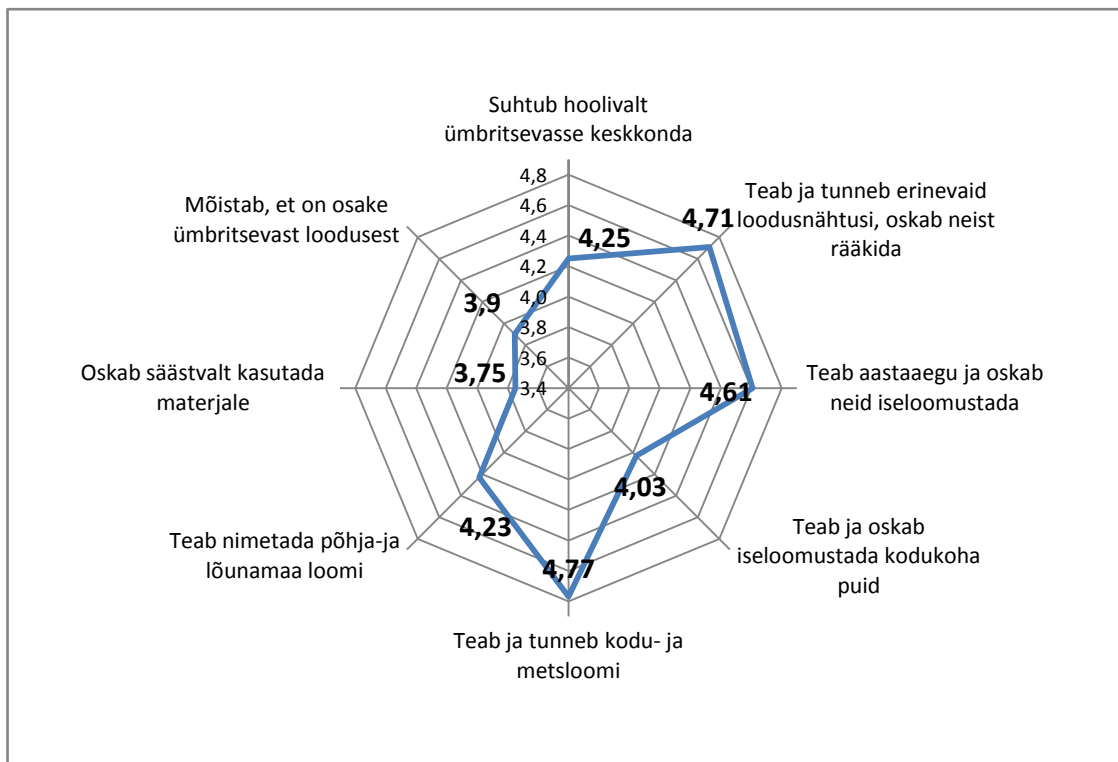
Lastevanemate ja õpetajate hinnangutes esines statistiliselt oluline erinevus enamuste alaoskuste puhul. Peaaegu kõikide (v.a. 1) osaoskuste erinevuste puhul on õpetajad hinnanud laste saavutusi kõrgemalt kui vanemad, mis näitab, et vanemate ootused on kõrgemad, kuid oskused lastel madalad. See räägib ka vanemate vähesemast keskendumisest väärtuseliste arusaamade püsivale kujundamisele. Selle valdkonna osaoskusi on üldse keerulisem hinnata ja mõõta, sest nad avalduvad erinevates elulistes situatsioonides ning on olemuselt väga erinevad. Keelekümbluses on oluline teadvustada väärtuste kujun(da)emisel sihikindlalt toetatud tegevusi kokkuleppeliste „rutiinidega“. Arvamuste erinevus viitab ehk sellele, et õpetajad oma õppetegvuses arvestavadki elementaarsete väärtuseliste arusaamade kujunemist, kuid vanemad pole teadlikud lasteaias tehtavast ega saa igapäevaelus teha sama. Seega on vaja enam peegeldada vanematele lasteaias õpitavat, see on lapsele ka kohanemisel tähtis, sest nii lasteaias kui kodu liiguvad õpitavas ühes suunas. Hinnangulised erinevused esinevad laste arusaamas õiglaselt käituda (õpetaja: $x=4,40$ ja lapsevanem: $x=3,84$) $p=.000$, vastutuse kandmises oma tegevuste sooritamise ees (õpetaja: $x=4,20$ ja lapsevanem: $x=3,71$) $p=.000$, oskusele asetada end teiste inimeste olukorda (õpetaja: $x=3,98$ ja lapsevanem: $x=3,56$) $p=.001$, arutlustele õigete ja valede otuste tegemise üle (õpetaja: $x=4,53$ ja lapsevanem: $x=4,24$) $p=.004$) ning arusaamale, et temagi mõjutab ümbritsevat enda ümber (õpetaja: $x=4,06$ ja lapsevanem: $x=3,78$) $p=.013$.

Analüüsid 2007 ja 2008 aasta uurimistulemusi hinnangute keskmistest lähtudes, saame eetiliste ja maailmavaatelist arusaamade olemasolu ja nende kasutatavuse kohta öelda, et 2008 aasta tulemused on selles valdkonnas peaaegu (va üks) kõigi osaoskuste puhul kõrgemad. Suurim erinevus 2007 ja 2008 aasta tulemustes on selles valdkonnas osaoskuses, mis hindas lapse käitumisoskusi õigluse aspektist lähtudes (2007: $x=4,44$ ja 2008: $x=4,16$), sellele järgnevad sotsiaalsete oskuste ja seisukohtade (2007: $x=4,40$ ja 2008: $x=4,27$) ning õppima õppimise oskuste (2007: $x=4,36$ ja 2008: $x=4,20$) valdkonnad.

Iga inimene tahab mõista ja aru saada, kus ta elab ja milliste inimestega ta koos elab, lasteaias on esimene kokkupuutepunkt mõistmaks maailma laiemalt. Lasteaias ja kodus pannakse alus esmastele eetilistele väärtustele mis on õige ja vale ning kuidas käituda, kui on eksitud. Lasteaias peavad kujunema esmased enesega toimetuleku arusaamad ja oskused. Ühiskond meie ümber on kiirelt muutunud, olles muutnud ka neile küsimustele lähenemist ja tähelepanu neile aspektidele, tundub, et need on ühiskonnas vähem väärtustatud valdkond.

4.1.2.6. Valdkond elu- ja ümbritsev keskkond

Käesolevas alapeatükis käsitletakse elu- ja ümbritseva keskkonna valdkondlikke alaoskusi, mida oli 8. Analüüsid hinnanguid antud valdkonna teadmistele õpetajate ja vanemate poolt, tuleb joonist vaadates tunnustada selle valdkonna ühtlaselt head taset.

Joonis 10. Elu- ja ümbritseva keskkonna valdkonna tulemused õpetajate ja lastevanemate hinnangul 2008

Analüüsid (vt joonis 10) antud valdkonna osaoskustele antud hinnanguid lastevanemate ja õpetajate poolt, tuleb tunnustada häid loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi. Lapsed teavad ja tunnevad kõige paremini meie kodu- ja metsloomi ($x=4,77$), samuti teavad ja tunnevad erinevaid loodusnähtusi ning on valmis oma teadmistest ka teistele rääkima ($x=4,71$). Veel teavad ja tunnevad väga hästi aastaaegu ning oskavad neid iseloomustada ($x=4,61$). Eelpool nimetatud kolm osaoskust on väga kõrgelt vanemate ja õpetajate poolt hinnatud. Pisut madalamaid hinnanguid on pälvunud oskus säästvalt erinevaid materjale kasutada ($x=3,75$) ning mõista, et on temagi osake ümbritsevast loodusest ($x=3,90$).

On rõõm tõdeda, et huvi looduse ja lähiümbruse elukeskkonna ning meie kliimas elavate loomade vastu on kumblemajal lastel väga suur, teadmisedki viitavad sellele. Ehk on sellele kaasa aidanud ka õppevara, mis paljuski baseerub looduskeskkondade kaudu sõnavara arendamisele.

Tabel 7. Elu- ja ümbritseva keskkonna tulemuste erinevuste võrdlus õpetajate ja lastevanemate hinnangutes 2008

2008	Hinnangute andja	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Laps teab ja tunneb erinevaid loodusnähtusi (vihm, äike, vikerkaar...), oskab neist rääkida	vanem	106	4,76		
	õpetaja	108	4,67		
Laps teab ja tunneb kodu- ja metsloomi	vanem	105	4,70	-2,230	,027
	õpetaja	108	4,84		
Laps teab nimetada põhja- ja lõunamaa loomi	vanem	105	3,71	-8,912	,000
	õpetaja	108	4,72		
Laps mõistab et on osake ümbritsevast loodusest	vanem	103	3,65	-3,820	,000
	õpetaja	123	4,11		
Laps oskab säästvalt kasutada materjale (loodusvarasid) (nt vett, paberit, puitu)	vanem	106	3,26	-7,703	,000
	õpetaja	122	4,18		

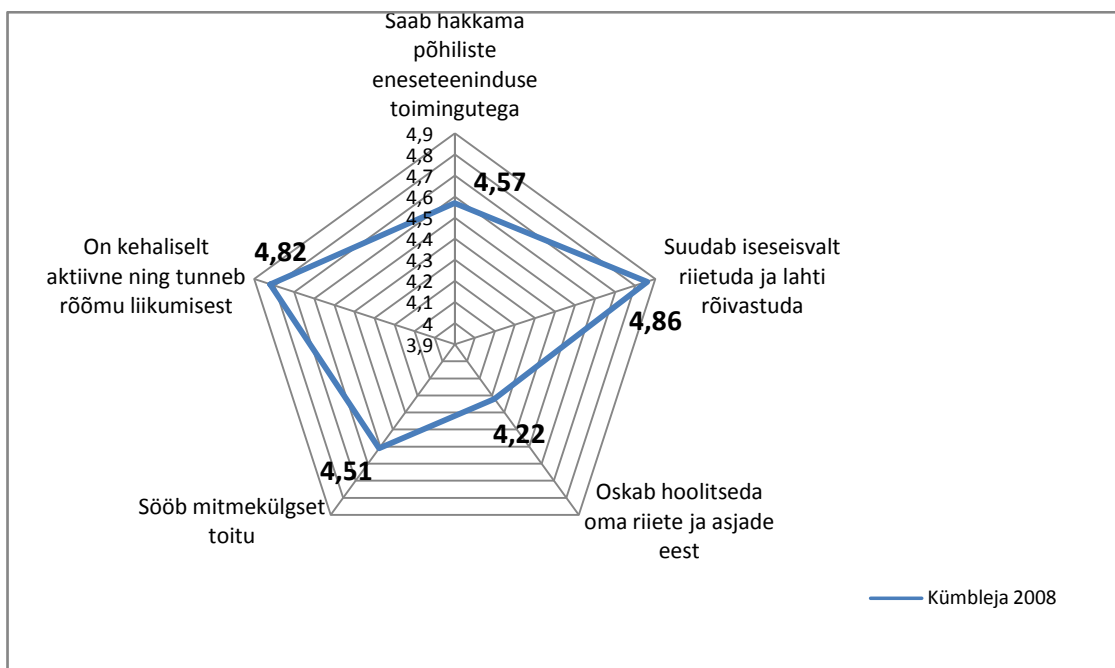
Vaadeldes ülaltoodud tabeli tulemusi selgub, et statistiliselt olulisi erinevusi lastevanemate ja õpetajate hinnangutes esineb põhja- ja lõunamaa loomade nimetamisel, kus õpetajad on laste teadmisi tunduvalt paremateks hinnanud kui lapsevanemad (õpetaja: $x=4,72$ ja lapsevanem: $x=3,71$) $p=.000$. Veel arusaamises, et inimene on osake ümbritsevast loodusest, kus õpetajad on kindlamad, et lapsed saavad sellest aru ja tunnetavad end osakesena selles suures maailmas (õpetaja: $x=4,11$ ja lapsevanem: $x=3,65$) $p=.000$ ning samuti on õpetajad kindlamad, et lapsed saavad aru säästvast suhtumisest materjalidesse ja loodusvaradesse (õpetaja: $x=4,18$ ja lapsevanem: $x=3,26$) $p=.000$.

Võrreldes 2007 ja 2008 aasta uurimisetapi tulemusi kõrvutades tõdeme, et antud valdkonna osaoskustele on õpetajad ja lapsevanemad andnud üsna sarnaseid hinnanguid. Andmetöötlusel saadud keskvaartustes erinevused praktiliselt puuduvad. Mõlemal uuringu etapil on kõrgemaid hinnanguid antud laste kodu- ja metsloomade tundmisele, samuti meie kliimas esinevate loodusnähtuste kirjeldamisele ning erinevate teadmiste peegeldamisoskusele.

Saame järeldada, et laps osaledes lasteaia lõpul aktiivse liikmena õppimisel, tajub end loodusega suhtlejana, kuna see on lapsele tuttavaim lähiümbruse keskkond, mis pakub tema tunde- ja kaasaelamiseeltele rohkesti ainet. Selle läbi toimub lapsel mitmekülgne tunnetuskogemuste avardamine ja arendamine, mis toetab ka järgnevas elus mugavamalt kohandumist.

4.1.2.7. Valdkond tervis

Tervise valdkonna osaoskuste omandatusega püütakse aimu saada laste valmisolekust iseseisvalt koolis hakkama saada eneseteeninduse toimingutega ning elementaarsete oskustega hoolitseda enda ja teistegi asjade eest. Seda valmisolekut on hinnatud 5 osaoskuse kaudu. Alljärgnevalt jooniselt nähtuvad õpetajate ja lastevanemate hinnangud nimetatud valdkonna osaoskuste omandatusele.

Joonis 11. Tervise valdkonna tulemused õpetajate ja lastevanemate hinnangul 2008

Analüüsidest joonise andmeid selgub, et õpetajate ja lapsevanemate hinnangul saavad lapsed väga hästi ja iseseisvalt hakkama riietumisega ($x=4,86$) ning tunnevad siirast rõõmu liikumisest ning on kehaliselt aktiivsed ($x=4,82$). Samuti tuleb esile tõsta hakkama saamist põhiliste eneseteenindamise toimingutega ($x=4,57$) ning laste tervislikust toitumisest lugupidamist ($x=4,51$). Lapse arengu seisukohalt on väga oluline, et kujundatakse iseseisvad eneseteenindamisoskused ega loodeta teiste abile ja ettevõtlikkusele. Samuti on rõõm tõdeda, et lastel on kujundatud lugupidav suhtumine tervislikesse toitumisharjumustesse.

Tabel 8. Tervise valdkonna tulemuste erinevuse olulisus õpetajate ja lapsevanemate hinnangutes

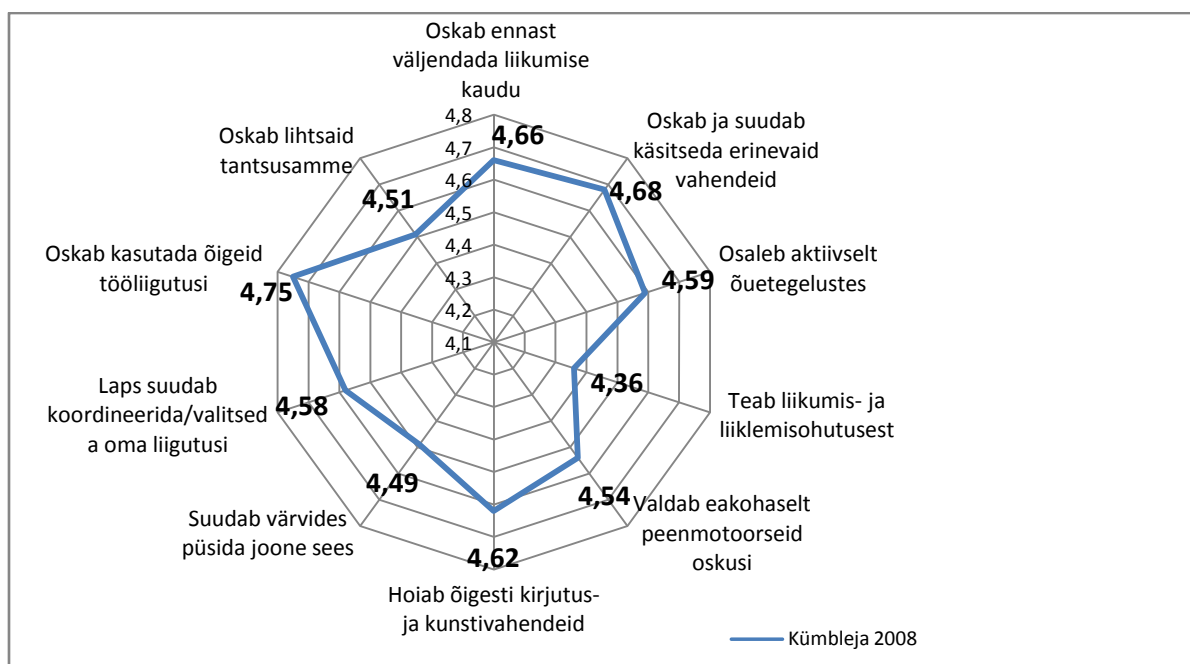
2008	VAST Vastaja	Hinnangute arv	Mean	t-väärtus	p
Laps saab hakkama põhiliste eneseteeninduse toimingutega	vanem	106	4,40	-3,489	,001
	õpetaja	123	4,72		
Laps suudab iseseisvalt riietuda ja lahti rõivastuda	vanem	106	4,77	-2,763	,006
	õpetaja	123	4,93		
Laps oskab hoolitseda oma riiete ja asjade eest	vanem	105	3,79	-7,274	,000
	õpetaja	123	4,59		
Laps on kehaliselt aktiivne ning tunneb rõõmu liikumisest	vanem	106	4,82		
	õpetaja	123	4,81		

Tabelis 8, kus on andmed vanemate ja õpetajate hinnangute erinevuste võrdlemiseks. Peame tõdeda, et statistiline erinevus esineb 3 osaoskuse hinnangutes. Ka antud valdkonna tulemustes on õpetajad andnud kõrgemaid hinnanguid kui lapsevanemad (va ühel juhul). Statistiliselt olulised erinevused esinevad hinnangutes lapse suutlikkusele iseseisvalt riietuda (õpetaja: $x=4,93$ ja lapsevanem: $x=4,77$) $p=.006$ ja suutlikkusele toime tulla põhiliste eneseteenidustoimingutega (õpetaja: $x=4,72$ ja lapsevanem: $x=4,40$) $p=.001$ ning oskusele hoolitseda oma riiete ja asjade eest (õpetaja: $x=4,59$ ja lapsevanem: $x=3,79$) $p=.000$.

Võrreldes kahe uuringu etapi tulemusi on 2008 aasta uuringu tulemused pisut paremad, vaid ühes osaoskuses on tulemus parem 2007 aastal. Siinkohal on hea teada, et eneseväärtustamine ja enesega toimetulek on kõrgelt hinnatud, mis annab julgust arvata, et lapsed olles rahul ja saades endaga edukalt hakkama, suudavad iseendaga kergemini toime tulla ka siis, kui nad satuvad uude keskkonda. Siiski peaks selles vanuses rõhuma kasvatusprotsessis kindlate korraharjumuste kujundamisele.

4.1.2.8. Valdkond füüsiline ja motoorne areng

Keskendudes füüsilise ja motoorse arengu valdkonna uurimistulemuste analüüsile tõdeme laste häid tulemusi selleski vallas. Hinnangud kujunesid 10 osaoskuse alusel.

Joonis 12. Füüsilise ja motoorse arengu valdkonna tulemused õpetajate ja lastevanemate hinnangul 2008

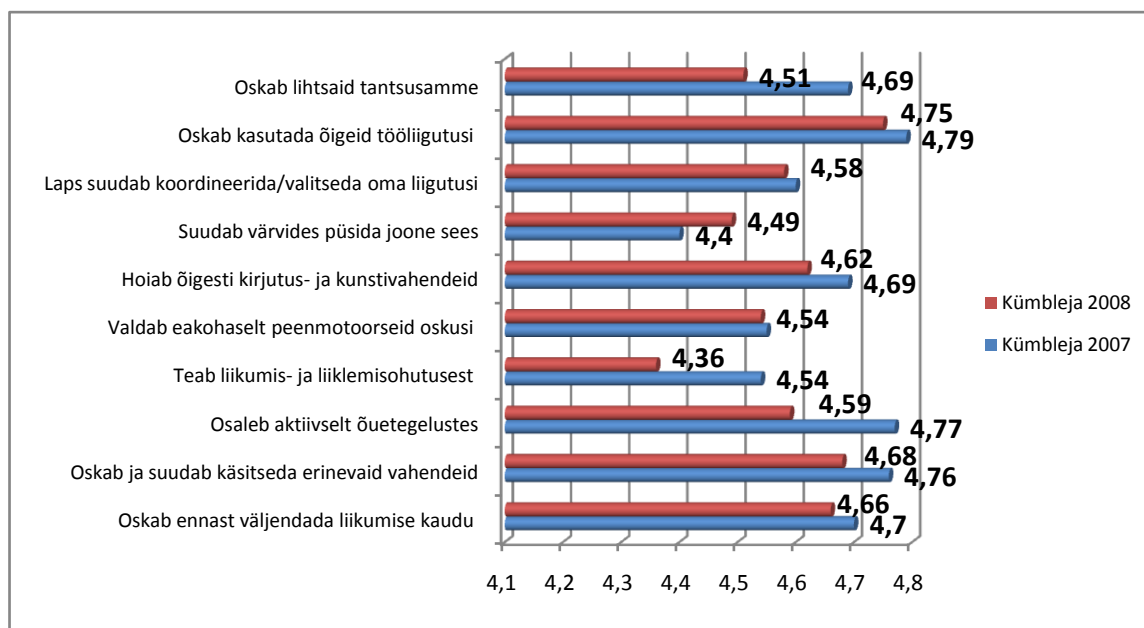
Jooniselt 12 näeme, et antud valdkonnas on õpetajate ja lastevanemate poolt antud hinnangud ühtlaselt väga head. Tulemustest tuleb esile tõsta laste väga häid oskusi kasutada õigeid tööliigutusi ($x=4,75$), suuta kasutada erinevaid spordivahendeid ($x=4,68$), oskus väljendada end liikumise kaudu ($x=4,66$) ning hoida õigesti kunsti- ja kirjutusvahendeid ($x=4,62$). Madalaimalt on antud valdkonnas hinnatud liikumis- ja liiklemisohutuse teadlikkust ($x=4,36$).

Neist uurimistulemustest nähtub, et lastel on küllalt hästi arenenud peenmotoorsed oskused, samuti suudavad nad heal tasemel neid ka rakendada. Oskuslik manuaalne tegevuse aitab kaasa ka mõtlemise oskuste kujunemisele ning on aluseks seoste loomisel. Samas tunnevad lapsed ikka head meelt ka aktiivsest liikumisest, mis peab käsikäes käima peenmotoorsete täpsete oskustega. Selle valdkonna osaoskused aitavad koolis kaasa õppimisoskuste edasi arendamisele.

Tabel 9. Füüsilise ja motoorse arengu valdkonna õpetajate ja lastevanemate hinnangute erinevuste võrdlus 2008

2008	Vastaja	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Laps osaleb aktiivselt õuetegelustes	vanem	104	4,45	-2,561	,011
	õpetaja	123	4,71		
Laps teab liikumis- ja liiklemisohutusest (nt liikumine tänaval, veekogu ääres, metsas jne)	vanem	106	4,23	-2,739	,007
	õpetaja	122	4,48		
Laps valdab eakohaselt peenmotoorseid oskusi (nt lõigata kääridega, sõlmida kingapaelu)	vanem	106	4,43	-2,117	,035
	õpetaja	123	4,63		
Laps suudab värvides püsida joone sees	vanem	106	4,38	-2,222	,027
	õpetaja	123	4,59		
Laps oskab kasutada õigeid tööliigutusi (nt kannust kallamine, lusika hoidmine, pöranda pühkimine, jalgpalli löömine, sulgpalli löömine jne)	vanem	106	4,75		
	õpetaja	123	4,74		

Analüüsid tabelis 9 esitatud lastevanemate ja õpetajate hinnangute keskmisi, peame tõdema taas nagu eelmisteski valdkondades, et õpetajate hinnangud on keskmiste näitajate osas lastevanemate arvamustest kõrgemate tulemustega (va 1 osaoskus). Statistiliselt olulisi erinevusi esineb 4 osaoskuse hinnangutes. Õpetajad on veendunudamad kui vanemad, et lapsed on aktiivsed õuetegelustes osalejad (õpetaja: $x=4,71$ ja lapsevanem: $x=4,45$) $p=.011$, samuti valdavad nad eakohaselt peenmotoorseid oskusi (õpetaja: $x=4,63$ ja lapsevanem: $x=4,43$) $p=.035$, on teadlikud liikumis- ja liiklemisohutusest (õpetaja: $x=4,48$ ja lapsevanem: $x=4,23$) $p=.007$ ning on suutelised värvides/joonistades püsima joone sees (õpetaja: $x=4,59$ ja lapsevanem: $x=4,38$) $p=.027$.

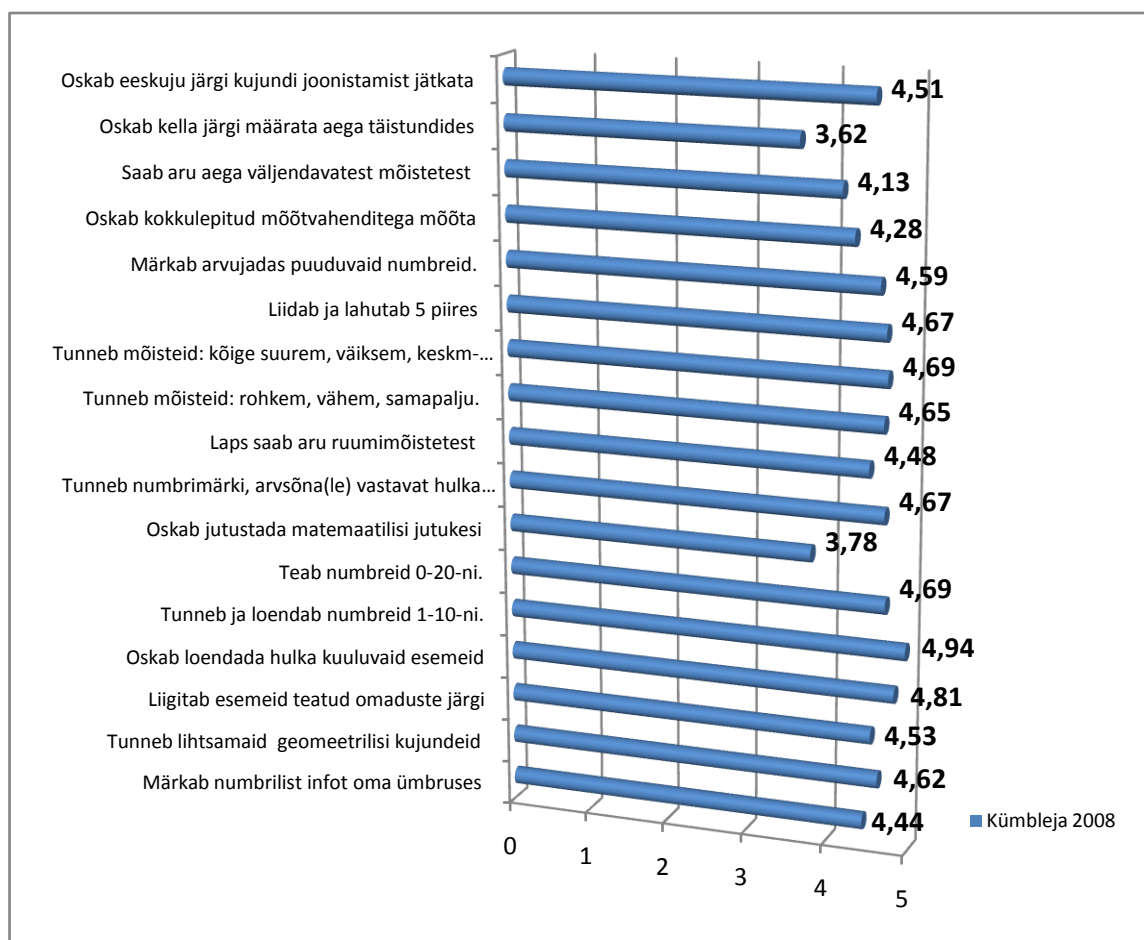
Joonis 13. Füüsilise ja motoorse arengu valdkonna tulemused õpetajate ja lastevanemate hinnangul 2007 ja 2008

Võrreldes selle valdkonna kahe uurimuse tulemusi (vt joonis 13) saame väita, et see on valdkond, kus kahe aasta tulemuste keskmised näitajad erinevad üksteisest suuresti ja seda kõikide osaoskuste puhul (va 1). 2007 aastal on hinnangute andjad väga kõrgelt hinnanud laste aktiivsust õuetegelustes osalemises (2007: $x=4,77$ ja 2008: $x=4,59$), nende oskust kasutada tantsides lihtsamaid tantsusamme (2007: $x=4,69$ ja 2008: $x=4,51$) ning teadmisi liikumis- ja liiklemisohutusest (2007: $x=4,54$ ja 2008: $x=4,36$). 2008 aastal on kõrgemalt hinnatud laste oskust püsida värvides/joonistades ette antud raamistikus (2008: $x=4,49$ ja 2007: $x=4,40$).

Eriti tähtis on selles vanuses oskuslikult ära kasutada laste loomuomast liikumisaktiivsust erinevates mängu- ja elulistes situatsioonides, kus lapsed saavad julgelt väljendada oma tundeid, sellega aitame kaasa laste enesekindluse ja eneseaduse suurenemisele (Oja 2008: 225). Neis, kehaliselt aktiivsetes olukordades saab laps teada ka oma keha liikumisvõimalustest, mis suurendab omakorda tema eneseadust ning ta sõnandab omandada uusi teadmisi/kogemusi. Mida enam suudab laps ümbritsevaga kohaneda, seda enam suudab ta ka ümbritsevast informatsiooni hankida.

4.1.2.9. Matemaatika

Alljärgnevalt vaadeldakse matemaatikaalaseid oskusi, millele hinnangud on kujundatud 17 osaoskusele arvamushinnangute andmisel.

Joonis 14. Matemaatika valdkonna tulemused õpetajate ja lastevanemate hinnangul 2008

Antud valdkonna osaoskuste omandatus lapsevanemate ja õpetajate hinnangutes on tunnustatud üldiselt väga headeks (va 2 osaoskust). Kindlasti vääriwad esile tõstmist laste oskused teada ja loendada numbreid 1-10-ni ($x=4,94$) ning loendada hulkadesse kuuluvaid esmeid ($x=4,81$). Nendele osaoskustele järgnevad numbrite tundmine 20-ni ($x=4,69$), matemaatiliste mõistete tundmine (nagu suurem, väiksem, kõige suurem $x=4,69$; vähem, samasugune $x=4,65$ jne), liitmine ja lahutamine 5 piires ($x=4,67$) ning lihtsamate geomeetriliste kujundite tundmine ($x=4,62$). Lapsed teavad hästi hulga - arvsõna - numbriseid, tunnevad järjestamise mõisteid ning suudavad hästi sooritada lihtsamaid arvutustehteid.

Madalamalt on hinnatud laste kella tundmist ja ajamõistete tundmist ($x=3,62$) ning matemaatiliste jutukeste koostamise oskust ($x=3,78$).

Tabel 10. Matemaatika valdkonna õpetajate ja lastevanemate hinnangute erinevuste võrdlus

2008	Vastaja	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Laps märkab numbrilist infot oma ümbruses (nt liiklusvahendite tunnustes, aadressides)	vanem	107	4,46	4,066	,000
	õpetaja	122	4,42		
Lapse tunneb lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid (ring, ruut, jne)	vanem	107	4,81	4,066	,000
	õpetaja	122	4,45		
Laps liigitab esemeid teatud omaduste järgi	vanem	103	4,45		
	õpetaja	121	4,60		
Laps oskab loendada hulka kuuluvaid esemeid	vanem	106	4,83		
	õpetaja	121	4,79		
Laps tunneb ja loendab numbreid 1-10-ni.	vanem	107	4,98	2,330	,021
	õpetaja	121	4,90		
Laps teab numbreid 0-20-ni.	vanem	106	4,78	2,137	,034
	õpetaja	120	4,60		
Laps saab aru ruumimõistetest (üleval-all, ees-tagas, kõrval, peal)	vanem	107	4,81	6,549	,000
	õpetaja	122	4,18		
Laps tunneb mõisteid: rohkem, vähem, samapalju.	vanem	106	4,79	3,062	,003
	õpetaja	122	4,53		
Laps tunneb mõisteid: kõige suurem, kõige väiksem, keskmine samasugune-erinev	vanem	107	4,84	3,729	,000
	õpetaja	122	4,57		
Laps liidab ja lahutab 5 piires	vanem	107	4,76		
	õpetaja	122	4,59		
Laps oskab kokkulepitud mõõtvahenditega mõõta (nt pulk, klaas, purk jne)	vanem	107	4,32		
	õpetaja	120	4,24		
Laps saab aru aega väljendavatest mõistetest (nt ööpäev, nädal, kuu, aasta).	vanem	107	3,79		
	õpetaja	122	4,42		

Analüüsid tabelis 10 esitletud andmeid saame öelda, et kuue osaoskuse hindamisel ilmneb statistiline erinevus õpetajate ja lastevanemate hinnangutes selgesti. Võrreldes kõikide osaoskuste lastevanemate ja õpetajate hinnangute keskmisi tulemusi, ilmneb selgesti matemaatika valdkonna eripära teiste valdkondade tulemustega võrreldes. Siin on valdavalt lastevanemate hinnangud kõrgemad kui õpetajatel. Statistiliselt olulised erinevused arvamustes lastevanematel ja õpetajatel on järgmistes osaoskuste hinnangutes: lihtsamate geomeetriliste kujundite tundmine (lapsevanem: $x=4,81$ ja õpetaja: $x=4,45$) $p=.000$, numbrite tundmine ja loendamine 10-ni (lapsevanem: $x=4,98$ ja õpetaja: $x=4,90$) $p=.021$, ruumi mõistetest arusaamine (lapsevanem: $x=4,81$ ja õpetaja: $x=4,18$) $p=.000$, matemaatiliste võrdlemismõistete tundmine (lapsevanem: $x=4,84$ ja õpetaja: $x=4,54$) $p=.000$ ja (lapsevanem: $x=4,79$ ja õpetaja: $x=4,53$) $p=.003$ ning numbrite loendamine 20-ni (lapsevanem: $x=4,78$ ja õpetaja: $x=4,60$) $p=.034$. Matemaatiliste võrdlemismõistetena on käsitletud mõisteid nt rohkem, vähem, kõige suurem, kõige väikesem, keskmine, erinev jne.

Sel aastal viitavad uurimistulemused veelgi selgemalt erinevustele õpetajate ja lastevanemate arusaamades, kus vanemate arusaam matemaatilistest oskustest piirdub tavaliselt numbrite loendamise-, järjestamise- ja liitmis/lahutamise oskuste omandatusega.

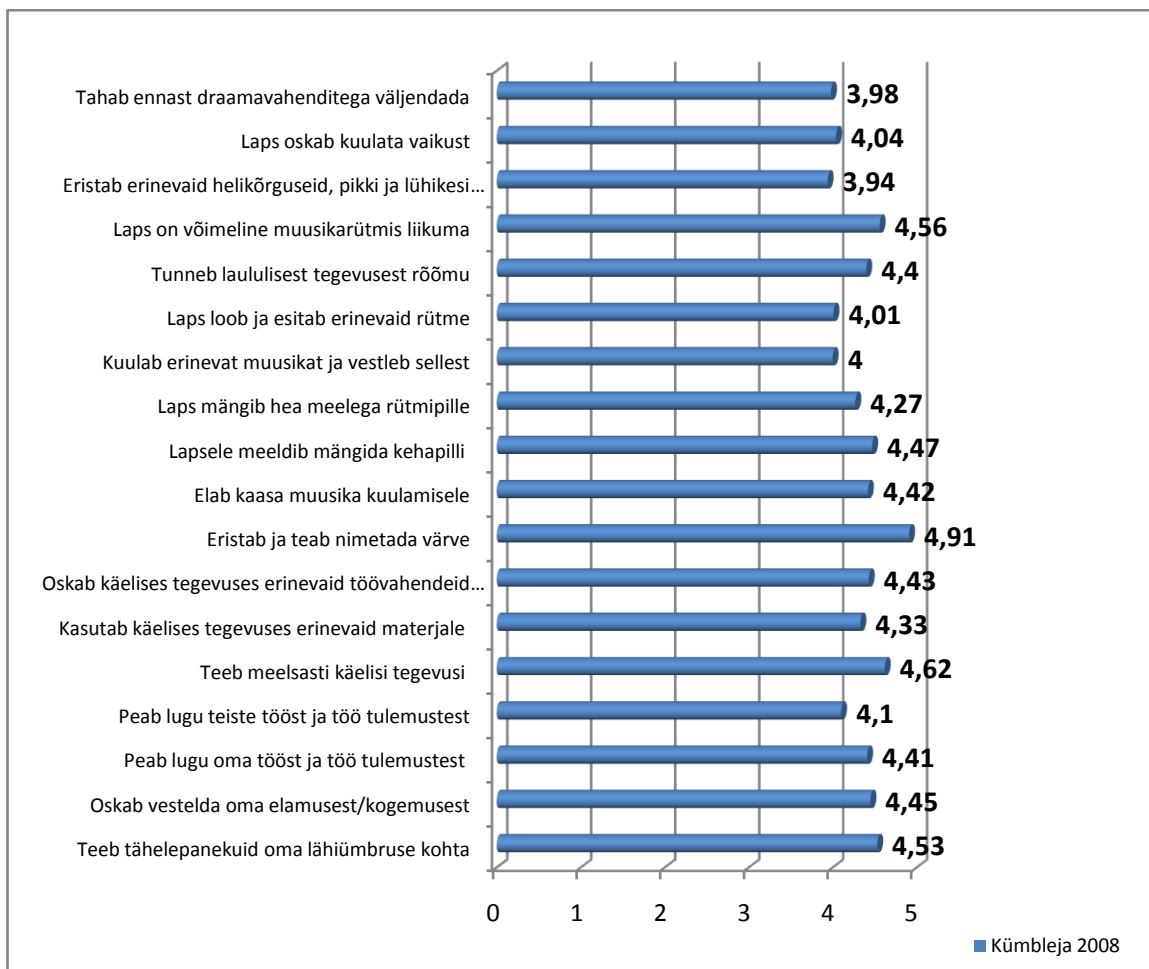
Lastevanemate arusaam lapse oskustest on sageli liialdatud ning tugineb vähesele analüüsile. Ei saa ju lapsevanemalt eeldada, et ta teeks selget vahet teadmise vahel, mida laps oskab iseseisvalt kasutada (näiteks tunneb erinevad geomeetrilisi kujundeid) või selle vahel, millega ta saab hakkama lapsevanema toel. Teisisõnu, me ei saa eeldada, et lapsevanem teeks vahet aktuaalsel ja lähimal arengutsoonil. Õpetaja peab alati arvestama lapsevanema erineva hinnanguga tema kui õpetaja poolt antuga võrreldes ning nõustama lapsevanemat selles, kuidas aidata last kindlaid teadmisi omandama. Vestlus lapsevanemaga võib aidata õpetajal

näha ka iseenda vigu ja panna ta mõtlema - millest see tuleb, et laps kodus oskab, aga koolis on ebakindel.

Analüüsid võrdlevaid tulemusi 2007 ja 2008 on näha mõlema uurimisaasta tulemuste üsna sarnast saavutatust. Erinevused osaoskustele antud hinnangutes peaaegu puuduvad. Matemaatikas hästi omandatud teadmised puudutavad mõlemal aastal samu väiteid ning nõrgemaid hinnanguid saanud osaoskused on ka samad. Nõrgemateks jäävad laste oskused mõlema uuringuetapi tulemustes matemaatiliste jutukeste koostamisel, jutustamisel ning kella tundmises.

4.1.2.10. Valdkond kunst ja kultuur

Kunsti ja kultuuriga seotud arengut on õpetajad ja lapsevanemad hinnanud 18 alaoskuse alusel, mis võimaldavad pisut laiemalt vaadelda laste arengut nende poolt kogetu põhjal.

Joonis 15. Kunsti ja kultuuri valdkonna tulemused õpetajate ja lastevanemate hinnangul 2008

Vaadeldes tabelis 15 uurimistulemusi näeme, et kõrgeima hinnangu on saanud värvide tundmine ($x=4,91$), seejärel järgnevad pisut madalamate tulemustega käeliste tegevuste sooritamise meeldivus ($x=4,62$) ja soov liikuda muusika rütmis ($x=4,56$). Eelpool nimetatud hästi omandatud osaoskuste tulemused käelise tegevuse suhteliselt heale tasemele ja motiveeritusele lasteaias õppe-kasvatustöös. Madalaima hinnangu selles valdkonnas on saanud oskus eristada erinevaid helikõrgusi ($x=3,94$).

Tabel 11. *Kunsti ja kultuuri valdkonna tulemuste erinevuste võrdlus õpetajate ja lastevanemate hinnagutes 2008*

2008	Vastaja	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Laps teeb tähelepanekuid oma lähiümbruse kohta	vanem	106	4,67	3,272	,001
	õpetaja	122	4,41		
Laps oskab vestelda oma elamusest/kogemusest	vanem	106	4,50		
	õpetaja	122	4,41		
Laps oskab oma tööst ja töö tulemustest lugu pidada	vanem	106	4,43		
	õpetaja	123	4,38		
Laps oskab teiste tööst ja töö tulemustest lugu pidada	vanem	105	3,99	-2,028	,044
	õpetaja	123	4,20		
Laps teeb meelsasti käelisi tegevusi (nt voolimine, meisterdamine, maalimine jne)	vanem	106	4,62		
	õpetaja	123	4,61		
Laps kasutab käelises tegevuses erinevaid materjale (nt käbid, kastanid, vill, sammal, liiv jne)	vanem	106	4,20	-2,223	,027
	õpetaja	123	4,44		
Laps oskab käelises tegevuses erinevaid töövahendeid ohutult kasutada	vanem	106	4,27	-3,224	,001
	õpetaja	123	4,56		
Laps elab kaasa muusika kuulamisele	vanem	106	4,20	-4,241	,000
	õpetaja	110	4,63		
Lapsele meeldib mängida kehapilli (nt trampimine, plaksud põlvedel, keeleplaksud jne)	vanem	106	4,30	-3,390	,001
	õpetaja	108	4,64		
Laps mängib hea meelega rütmipille	vanem	106	3,92	-5,889	,000
	õpetaja	105	4,62		
Laps kuulab erinevat muusikat ja vestleb sellest	vanem	106	3,84	-2,592	,010
	õpetaja	108	4,15		
Laps tunneb laululisest tegevusest rõõmu	vanem	106	4,24	-3,000	,003
	õpetaja	108	4,56		
Laps on võimeline muusikarütmis liikuma	vanem	106	4,44	-2,282	,024
	õpetaja	108	4,67		
Laps eristab erinevaid helikõrguseid (kõrge-madal, tõusev-langev), pikki ja lühikesi helisid	vanem	102	3,71	-3,501	,001
	õpetaja	107	4,16		
Laps oskab kuulata vaikust	vanem	104	3,65	-5,778	,000
	õpetaja	108	4,41		
Laps tahab ennast draamavahenditega väljendada	vanem	101	3,70	-4,260	,000
	õpetaja	108	4,23		

Analüüsidest kunsti ja kultuuri valdkonna osaoskustele antud hinnanguid, mis näitavad, et statistiliselt olulised erinevused on lastevanemate ja õpetajate arusaamades kaheteistkümne osaoskuse hinnangutes. Selles valdkonnas on valdavalt õpetajate hinnangud lastevanemate hinnangutest kõrgemad (va 4 osaoskust). Statistiliselt olulised erinevused esinevad järgmistes osaoskustes, kus õpetaja on laste saavutusi kõrgemalt hinnanud: laps oskab käelises tegevuses kasutada ohutult erinevaid töövahendeid (õpetaja: $x=4,56$ ja lapsevanem: $x=4,27$) $p=.001$, tahab kaasa elada muusika kuulamisele (õpetaja: $x=4,63$ ja lapsevanem: $x=4,20$) $p=.000$, meeldib mängida kehapilli, mängib hea meelega rütmipille, tunneb rõõmu laululisest tegevusest, eristab erinevaid helikõrgusi, oskab ka vaikust kuulata, on võimeline muusikarütmis liikuma, tahab kuulata erinevat muusikat ja oskab ka kuulatud peegeldada, kasutab käelises tegevuses erinevaid materjale ning oskab teiste ja enda töötulemustest lugupidada. Lapsevanemad on kindlamad, et lapsed teevad tähelepanekuid oma lähiümbruse kohta. See on valdkond, kus esineb kõige rohkem arvamuste lahknevust osaoskustele hinnangute andmisel.

Ülejäänud osaoskuste hindamisel ollakse ühtmeelt ja erinevused arvamustes statistiliselt märkimisväärsed ei ole.

Eelmise aastaga võrreldes on seegi valdkond erilisem, sest vanemate ja õpetajate hinnangutes esineb nii paljude osaoskuste saavutustes erimeelsusi. Kas tõesti kumab siit vastu taas tugevate väärtuste austamine?, mis viimastel aastatel on ühiskonnaski au sees. Tähelepanu pööratakse vaid mõõdetavate oskuste omandatusele, aga valdkonnad nagu muusika, käsitöö, kunst ei ole justkui täisväärtuslikud. Kuigi need oskused ja teadmised, mis neis ainetes saadakse või milliste ainefragmentidega rikastatakse teiste õppeainete õppetegevust, on iseenesest mõistetavaltki tähtsad. Siis peaksid olema auväärsel kohal ka need õppeained koos kõikide teiste õppevaldkondadega. Samuti arendatakse neis ainetes oluliselt laste silmaringi suhtlemis-, arutlemis- ja eneseväljendusoskusi.

Võrreldes 2007 ja 2008 aasta uurimistulemusi peame tunnustama mõlema uuringuaasta suhteliselt suurepäraseid tulemusi osaoskuste tulemustes, mis mõlemal aastal on sarnased ega too välja märkimisväärsed erinevusi (va 1 osaoskus) aastate lõikes. Erisus esineb vaid 1 osaoskuses, millega hinnati lapse valmisolekut väljendada end draamavahenditega, paremus on 2007 aasta tulemustes.

4.1.2.11. Valdkond keel ja kõne

Uuemates lapse keele arengu töödes rõhutatakse, et kuigi esimestel aastatel on oluline vahetu suhtlemine lapsega, siis suurem laps õpib ka pealt kuulates teiste kõnet (Tulviste 2008: 47). Oluline kõne areng toimub ka rollimängudes, mis arendavad lapse ettekujutust elust, inimestest ja iseendast. Antud valdkonna oskusi on mõõdetud 22 alaoskuse kaudu.

Antud valdkonna osaoskusi tuleb käsitleda eraldi õpetajate ja lapsevanemate hinnangutena, sest uurimuses oli mõlemal grupil erinev lähteülesanne. Ankeedis hindasid lapsevanemad oma lapse emakeele oskusi, õpetaja aga toimetulekut keelekümbluskeelega, seetõttu ei saa mõlema grupi hinnangute erinevuste olulisust võrrelda.

Tabelist 11 näeme, et kõrgemaid hinnanguid on andnud lapsevanemad, mis on ka loomulik, sest emakeele oskused on kooliminejal enam omandatud kui teine õpitav keel. Üldiselt peab tõdema, et selle valdkonna emakeele ja kümbluskeele osaoskustele antud hinnangud on kõrged.

Tabel 12. Keele ja kõne valdkond õpetajate ja lastevanemate hinnangutes

2008	Vastaja	Vastanute arv	Keskmine	Standardhälve
Laps on võimeline kõnes arusaadavalt väljenduma.	vanem	108	4,26	,741
	õpetaja	122	3,98	,945
Lapse sõnavara on arenenud eakohaselt	vanem	108	4,63	,664
	õpetaja	122	3,98	,891
Laps kasutab kõnes õigeid käändevorme	vanem	108	4,17	,848
	õpetaja	122	3,36	1,091
Laps oskab jutustada kuuldust, nähtust ja kogetust	vanem	108	4,37	,744
	õpetaja	121	3,73	1,008
Laps suudab tähelepanelikult kuulata ettelooetavaid lugusid ja muinasjutte	vanem	108	4,47	,791
	õpetaja	122	4,32	,865
Laps oskab ettelooetu põhjal vastata küsimustele	vanem	107	4,33	,711
	õpetaja	122	4,07	,850
Laps räägib kuuldud lugudest ja muinasjuttudest (kasutab 4-6	vanem	107	4,24	,845

sõnalisi lauseid)	õpetaja	122	3,57	1,083
Laps on võimeline vestlema teda huvitavatel teemadel	vanem	108	4,55	,647
	õpetaja	122	3,90	,991
Laps suudab vestluses oma järjekorda oodata	vanem	107	3,48	,817
	õpetaja	122	4,19	,885
Laps jutustab lugusid süpeelise pildiseeria järgi	vanem	108	4,05	,728
	õpetaja	122	3,72	,920
Laps suudab seletada sõnu, kirjeldades vastavat eset, nähtust, pilti	vanem	106	4,24	,775
(Laps suudab riimida) lugeda peast luuletust	õpetaja	122	3,88	,923
	vanem	108	3,78	1,105
	õpetaja	122	4,28	,874
Laps tunneb ära sõna algus- ja lõpuhääliku	vanem	107	4,00	,942
	õpetaja	122	4,33	,904
Laps suudab eristada lühikesi ja pikki häälikuid	vanem	102	4,06	,865
	õpetaja	122	3,98	,979
Laps tunneb tähti	vanem	107	4,50	,794
	õpetaja	121	4,58	,704
Laps loeb sõnu	vanem	107	4,07	1,203
	õpetaja	121	4,35	,964
Laps eristab tähtede arvu sõnas	vanem	107	4,17	1,014
	õpetaja	122	4,41	,811
Laps eristab sõnade arvu lühikestes lausetes	vanem	107	4,08	,953
	õpetaja	121	4,36	,775
Laps oskab tähti kirjutada	vanem	108	4,25	,866
	õpetaja	119	4,56	,697
Laps oskab laiendada lauset erinevate sõnaliikidega	vanem	103	3,67	,943
	õpetaja	122	3,64	,980
Laps oskab kirjutada oma nime	vanem	107	4,80	,504
	õpetaja	122	4,89	,449
Laps teab nimetada oma kodu aadressi	vanem	108	4,58	,833
	õpetaja	122	4,28	1,108

Analüüsid ülaltoodud tabeli uurimistulemusi on mõistlik neid käsitleda kahes osas. Esmalt esitatakse õpetajate hinnangud laste kümbluskeele saavutustele ja teiseks lastevanemate hinnangud emakeele saavutustele.

1. **Õpetajate hinnangud laste kümbluskeele oskustele.** Lapsed oskavad peaaegu kõik veatult kirjutada oma nime kümbluskeeles ($x=4,89$), tunnevad hästi tähti ($x=4,58$) ning oskavad neid ka kirjutada ($x=4,56$). Meeleldi loevad kokku sõnu ja tunnevad lühikesi või pikki häälikuid sõnades.

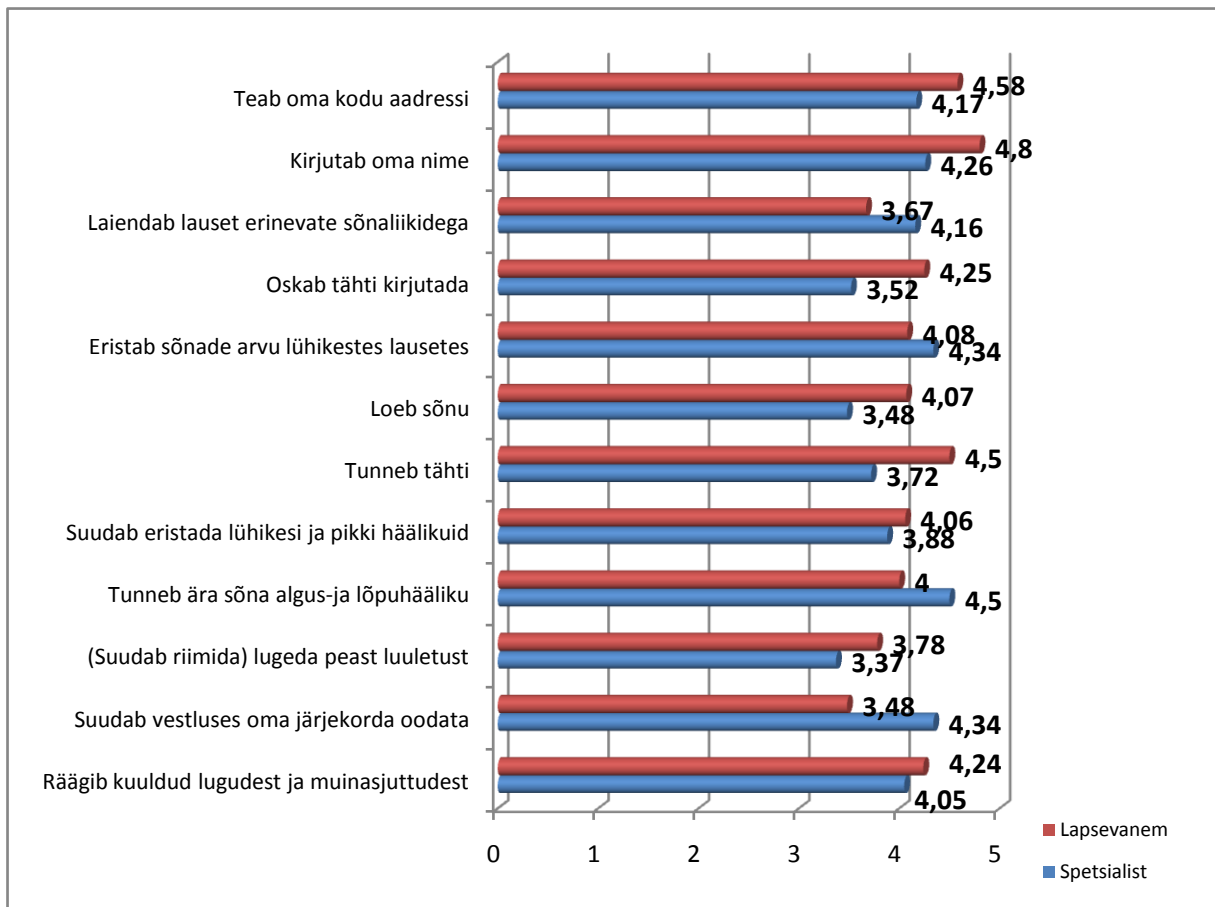
Madalamalt on hinnatud laste oskust kümbluskeele käändevorme õigesti kasutada ($x=3,36$), laiendada lauset erinevate sõnaliikidega ($x=3,64$) ning rääkida kuulnud lugudest või muinasjutust. Need pisukesed puudujäägid kümbluskeele saavutustes on täiesti loomulikud teades keeleõppimise staadiumeid ja õpetamise strateegiaid.

2. **Lastevanemate hinnangud** on antud laste **emakeele oskustele** ning siinkohal tuleb tõdeda, et uuringus osalenud laste emakeele tase lisaks heale kümbluskeele oskusele on kõrge. Hästi on hinnatud oskust kirjutada oma nime ($x=4,80$), sõnavara on eakohaselt arenenud ($x=63$). Samuti on lapsed valmis vestlema teda huvitavatel teemadel ning teavad nimetada aadressi, kus elatakse. Veel meeldib lastevanemate arvamusel nende lastele tähelepanelikult kuulata ettelõetavaid lugusid ja muinasjutte. Vanemate hinnangul tunnevad lapsed hästi ka tähti.

Pisut madalamalt on hinnatud laste suutlikkust oodata vestluseks oma järjekorda, lausete laiendamist erinevate sõnaliikidega ning sõnades algus- ja lõpuhäälikute äratundmist.

Kokkuvõtvalt saame tõdeda, et keele ja kõne valdkonnas on kooliminejad kümblejad igati valmis, ükskõik kas valitakse emakeelne või kumbluskool. Kümblejate hea keeleline tase on eelduseks mõlemal juhul rahuldavalt hakkama saada.

Antud uurimuse raames oli hea võimalus kasutada laste emakeeleoskuste hinnangute andmisel ka lasteaedades töötavate nn spetsialistide hinnanguid, kes puutuvad lasteaias kokku lapsega siis, kui ta kõneleb emakeeles. Et nii lapsevanemad kui ka nn spetsialistid hindasid laste emakeele oskuseid, siis on võimalus ka neid tulemusi omavahel osaoskuste kaupa võrrelda, tulemusi kajastab joonis 16. Joonisel on esitatud need tulemused, millede keskmistes esines suurem erisus.

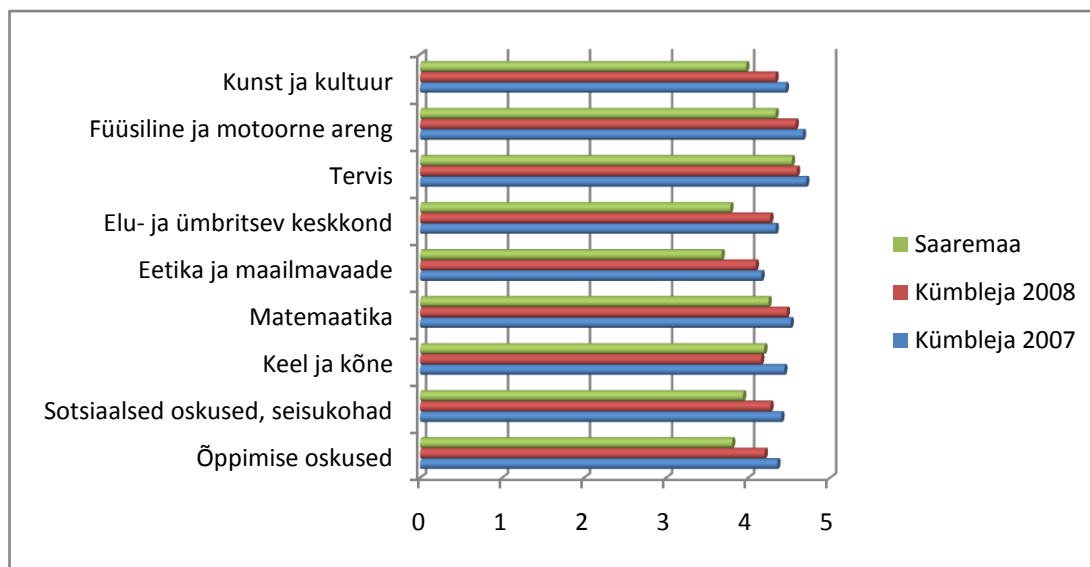

Joonis 16. Lapsevanema ja spetsialisti hinnangud võrdlevalt laste emakeele oskustele 2008

Vaadeldes joonise tulemusi peame tõdema siingi, et lapsevanemad on võrreldud oskustes hinnanud laste saavutusi kõrgemalt kui nn spetsialistid. Viimased hindavad kõrgemalt laste suutlikkust oodata järjekorda (spetsialist: $x=4,34$ ja lapsevanem: $x=3,48$), oskust eristada sõnu lauses (spetsialist: $x=4,34$ ja lapsevanem: $x=4,08$) ning lausete laiendamist erinevate sõnaliikidega (spetsialist: $x=4,16$ ja lapsevanem: $x=3,67$). Ülejäänud joonisel osaoskuste puhul on vanemad veendunud, et nede lapsed saavad väga hästi hakkama jutustamise, luuletuste lugemise, tähtede tundmise, lugemise ja kirjutamisega, samuti ka oma nime kirjutamise ja aadressi teadmise.

4.1.3. Kooliminevate keelekümblejate ja Saaremaa laste oskused õpetajate hinnangutes erinevates saavutusvaldkondades

Käesoleva uurimuse üheks eesmärgiks oli võrrelda saadud andmestikku tavalasteaedade lõpetanutega. Võrdlusandmestik on valitud ETF grandi *Eelkoolihariduse efektiivsus ja selle jätkusuutlik areng põhikoolis* uurimusest. Valimiks on Saaremaa kooliminejad lapsed 2005 aastal ja põhjusel, et Saare maakonnas ei tööta ühtki kümblusrühma ega kooliklassi. Kuna Saaremaa lasteaiade lõpetajatele andis hinnanguid vaid õpetaja, siis on võrdlemiseks kasutatud ainult õpetajate hinnanguid.

Joonis 17. 2007, 2008 aasta keelekümblejate ja Saaremaa kooliminejate tulemused uurimisvaldkondades õpetajate hinnangul

Jooniselt 17 näeme, et üldiselt on kõikides valdkondades uuritavate gruppide õpetajate hinnangud kooliminejate laste saavutustele valimite puhul head ja väga head. Samuti näeme, et nii 2007 kui ka 2008 aasta kümblejate valmisolek kooliks on õpetajate poolt hinnatud kõigis valdkondades paremaks. Väga kõrgelt on hinnatud tervise ning füüsilise ja motoorse arengu valdkonna saavutusi. Nõrgimad on eetika ja maailmavaate ning elu- ja ümbritseva keskkonna valdkonnad.

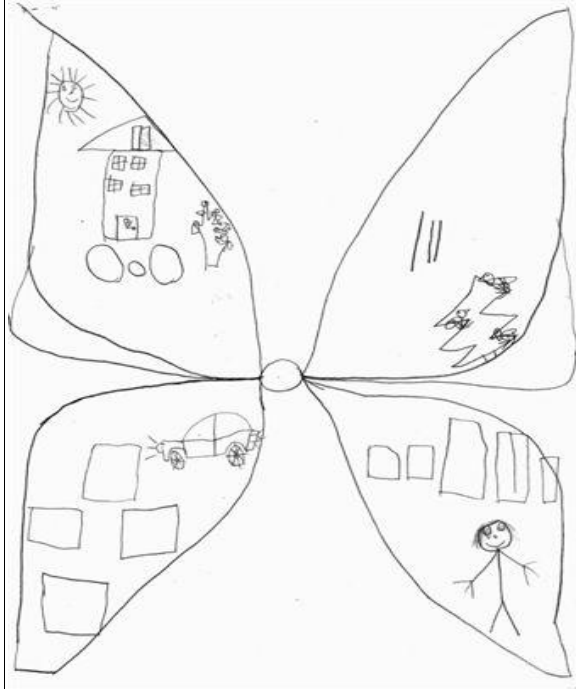
4.1.4. Laste joonistustesti analüüs

Joonistustesti tulemuste analüüsil on toetunud prof E. Kikase kogemuste kirjeldustele, mis tuginevad tema poolt läbiviidud varasemale uurimusele.

Alljärgnevalt on analüüsitud laste joonistusi ülesannete kaupa 2008 aasta kevadel kogutud andmetest (vt testi kirjeldust meetodika ptk-s).

1.ülesandes oli oluline vaadata, kas ring on väike ning suhteliselt paberi keskel. Keelekümblejad said ülesandega väga hästi hakkama, sest peaaegu kõigil paiknes ring paberi keskel, kuid mõnel juhul oli tegemist mitte just eriti väikese ringiga. Mõnel juhul väljus ringi suurus lubatud 2 cm-st, aga neil töödel olid kõik detailid suured. See ülesanne oli täidetud kõigil joonistuslehtedel.

2.ülesandes pidid lapsed joonistama jooned paberi nurkadeni, saame teavet laste teadmistest (*paberi*) *nurga* mõiste osas. Üldiselt osutus antud ülesanne suhteliselt jõukohaseks, tõmmati 4 joont, kuid mitte alati ei jõudnud need täpselt nurkadeni. Seega jääb lastel pisut vajaka täpsusest. Samas oli ka neid lapsi, kelle töö puudus vajalik arv jooni või neist olid tehtud kujundid (nt liblikas). Üldiselt olid jooned ikka kõigil töödel, nurkade arv varieerus ning ei saa ka kõigil töödel seda ülesannet lugeda sooritatuks. Arvan, et lapsed teavad väga hästi *nurga* mõistet, nende arv jäi tähelepanuta, seega mitu täpsust nõudvat käsku korraga on keelekümbles täitmiseks raske. Sellele viitasid ka õpetajate tähelepanukud, mis joonistamise ajal tehti.

3.ülesandes oli vaja tõmmata keskmisest ringist jooned paberi servadeni. Enamik lapsi sai sellega ka hakkama, selle ülesande puhul olid päris mitmeid, kes tõmbasid rohkem kui 4 joont servani. Oli ka lapsi, kes selle ülesande juures jagasid paberi pooleks ja kasutasid edaspidi vaid poolt lehte.

4.ülesandes oli vaja joonistada 3 joont, neist kaks ühepikkust. See oli suhteliselt lihtne ülesanne. Kõik vastanud tegid kolm joont, kuid mitte alati kaht ühepikkuseks. Päris mitmes töös oli see ülesanne üldse tegemata.

5. ülesanne annab teavet selle kohta, kas lapsel on selged mõisted *kolmnurk*, arv *kolm*, *kõige väiksem* ja *keskmise*. See ülesanne osutus eelmisest isegi lihtsamaks, sest enamatel vastajatel oli see õigesti tehtud. Mõnel juhul olid kolmnurgad ühesuurused ja paaris töös jäi neid vähemaks kui 4. Puudujäägid taas seotud täpsuse ja tähelepanuga.

6. ülesanne selgitab mõisteid *ring*, *ühesuurused*, arv *neli*. Osutus eelmistest tunduvalt lihtsamaks, kõigis analüüsitud töödes oli korrektselt 3 ringi, keskmine neist väiksem, kuid paaris töös oli raske eristada väiksemat ringi.

7. ülesanne selgitab mõisteid *ruut*, *rida*, *kõige suurem*, arv *neli*. Antud ülesanne osutus üsna keeruliseks, paljudes töödes puudus nõutud arv nelinurki, samuti ei asunud nad tihti peale üketeise all, vaid reas ning viimast ja suurimat ei eristunud pea üheski töös. Samas olid

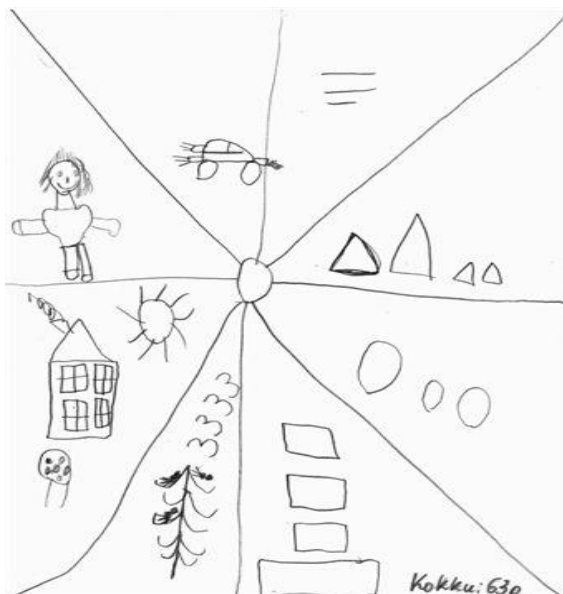
joonistatud ruudud üsna korrektselt vormistatud. Seega tõdeme, et ruudu mõiste on väga hästi omandatud, kuid taas on tähelepanuga vajakajäämisi, kus ülesande täitmiseks oli vaja meeles pidada mitu detaili. Siinkohal usun ja ka ankeetidest selgus, et lapsed tunnevad matemaatilisi mõisteid suurem, väiksem jne, pigem viitab see raskusele ühekordsel kuulamisel aru saada ja samaaegselt meeles pidada mitut täpset detaili.

8. ülesanne (kuusepuu joonistamine) osutus suhteliselt kergeks ülesandeks, kuigi kuusepuud ennast joonistada oli lastel raske, kuid puu joonistamise täpsust ka ei hinnatud. Mõnel juhul ei leidnud töödes kuuse otsast vajalikku arvu linde, küll lendas neis töödes nõutud arv linde ja mõnel juhul rohkemgi, vastupidist ei esinenud. Kokkuvõtvalt ülesandest saame öelda, et päris paljudes töödes esines ebatäpsusi lindude arvuga, mis juhendis nõutud, viidates taas tähelepanelikkusele ja mälule.

9. ülesanne oli päris keeruline ja nõudis lastelt suurt tähelepanu, sest joonistada oli vaja: kahekorruseline maja, majale neli akent ja uks, katusele suitsev korsten. Maja kõrvale õunapuu ja sellele õunad ning paistma päike. Kuigi ülesanne nõudis täpsust ja tähelepanu said lapsed selle ülesandega oivaliselt hakkama. Kõigis töödes oli maja, millel uks ja aknad, kuid mõnes töös tekitas akende arv ebakõla, sest neid polnud 4. Samuti oli lastel keeruline aru saada mõistest *suitsev korsten* ning see puudus päris paljudelt joonistatud majadelt. Kõigis töödes esines õunapuu õuntega ning ka päike. Kui eelnevates ülesannetes esines tähelepanematust üksikute arvuliste detailide puhul, siis selles töös oli neid määratult rohkem, kuid lapsed said sellega hästi hakkama. Ehk toetas selle ülesande edukat täitmist õppetegevuses käsitletavate teemad sõnavara rikastamiseks, mis seotud kodu ja lähiümbrusega.

10. ülesanne (inimese joonistamine), millega hinnatakse lapse teadmisi tema peamistest kehaosade tundmisest. Üldiselt oskavad lapsed inimest joonistada kõikide kehaosadega (pea, kael, keha, käed, jalad) ning selga rõivad. Mõnel puhul tehti kriipsujuku või jäeti kael joonistamata ning paljudes töödes puudusid inimesel ka rõivad.

11. ja viimane ülesanne osutus küll väga lihtsaks, kuigi autodel on palju detaile, olid tööd loovad ja automudelid korrektsed.

Õpetajad on teinud järgnevaid märkusi joonistustesti ajal, mis siinkohal on esitatud esinemissageduse järjekorras, enim esinenud eespool.

- küsib õpetajalt üle;
- laps on ebakindel, arglik, räägib vaikse häälega;
- räägib teiste lastega;
- tähelepanematu ülesannete kuulamisel;
- ei kuula seletusi lõpuni, hakkab kohe tegutsema;
- vaatab, mida teised teevad;
- raskused geomeetriliste kujundite joonistamisel;
- häiritud ja kordab enesele ülesandeid üle;
- keerutab ringi ega asu ülesannet täitma;
- ei koonda tähelepanu, tegeleb teiste asjadega (õpetaja tähelepanu saamisega)
- tahab joonistada veel kahte inimest, kes istuvad diivani peal
- naerab sageli ülesandeid täites

Enamus testis saadud hinnangud jäävad 52 ja 60 punkti vahele. Oli ka 4 maksimumpunktide arvu saanut ning 1 laps, kelle tulemus küündis vaid 22 punktini.

Ülevaade teadmistest ja oskustest, mida KJV-ga selgitatakse.

Taju ja peenmotoorika hindamine (silma-käe koordinatsioon, pliiatsi kasutamise oskus). Kui KJV joonise üldilme on kehv või kui tavaelupildid on halvasti joonistatud, võiks lapsele anda rohkem käelise tegevuse võimalusi (joonistamine, lõikamine, värvimine jne).

Instruktsiooni(de) mõistmine. Kooliõpetus tugineb (erinevalt koolieelsest kasvatuses-õpetusest) suures osas kõnele, mistõttu *kõnest arusaamine* (verbaalsed juhised, mida õpetaja annab) on väga oluline. Koolis kasutatakse mõisteid, mille vasteid pole võimalik lastele näidata; juurde tulevad nn koolimõisteid, mida kodus pole enamasti kasutatud-õpetatud. KJV-ga hinnatakse instruktsioonide mõistmist nii tuttavate kui võõraste (kooli)mõistete korral. Kui mõnes osas jääb vajaka, tuleks seda laadi mõisteid lapsele õpetada. Infot mõistmise kohta annab ka vaatlus, kuidas laps käitub instruktsiooni ettelugemise ajal.

Matemaatilised oskused. Kooliastujal peaks olema elementaarne ettekujutus arvu mõistest. Seda hindab ka KJV: lapsed peavad joonistama etteantud arvu järgi. Eripära on siin selles, et antakse kaht tüüpi ülesandeid: ühed põhinevad nn tavamaterjalil (joonistada õunu), teised koolimaterjalil (joonistada eri suurusega kujundeid: ringe, ruute, kolmnurki). Lastel on raskem töötada võõra materjaliga, kuid koolis just seda vaja ongi.

Mälu. Koolis on väga suur rõhk päheõppimisel. Tihti tuleb jätta meelde omavahel suhteliselt seostamata materjali. Matemaatikas õpitakse pähe summasid, korrutustabelit, emakeeles luuletusi. Kõigi nende meeldejätmine on tähtis juba algklassides. KJV-s hindab lühimälu 9. ülesanne. Kui selle ülesande tulemus on nõrk, võiks innustada last luuletusi või laule pähe õppima, mängu mängima, kus on vaja teatavaid sõnu meelde jätta.

Sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused. Koolis toimetulekut ei määra ainult lapse kognitiivsete võimete tase, vaid ka see, kuidas ta suuremas rühmas hakkama saab. KJV on kasulik just eelkõige seetõttu, et on rühmatest. Palju infot saab vaadeldes, kuidas lapsed juhiseid kuulavad ja täidavad. Uurimistulemused on näidanud, et probleemne käitumine (nii instruktsiooni kuulamise kui ka joonistamise ajal) seostub negatiivselt hilisema

kooliedukusega. Need käitumisprobleemid ei pruugi avalduda, kui laps on testijaga kahekesi või vanematega kodus.

Kokkuvõtvalt saame öelda, et vaatamata rangetele tingimustele joonistustesti läbiviimisel (kõiki ülesandeid korrati vaid 1 kord) on keelekümblesid hästi testiga hakkama saanud ning nende saavutused võib hinnata igati headeks. Õppekavast tulenevad oskused on lapsed omandanud.

4.2. *Lasteaia keelekümblesirühma lõpetanute saavutused I klassi lõpuks*

Lasteaia lõpetanud laps on oma elus läbinud juba ühe haridusastme ja astub nüüd järgmisele, millega toimetulek sõltub paljuski sellest, millisele tasemele ta oma vaimses, sotsiaalses ja füüsilises arengus on jõudnud ning milline on tema psühholoogiline valmisolek kohtumiseks koolikeskkonna tingimuste ja nõudmistega. Muukeelsest kodukeskkonnast tulnud lapse kohanemine eestikeelses õpikeskkonnas on kahtlemata komplitseeritum kui eesti keelt kõnelevast kodust tulnud lapsel, kuid vaatamata keeletaseme ja kultuuri erisustele iseloomustab koolitee algetapil olevat last hulk vanusest tulenevaid arengulisi iseärasusi. Alljärgnevalt peatutaksegi küsimusel: *Mis iseloomustab lapse arengulisi iseärasusi algkooli eas?*

Algkooli eaks peetakse umbes seitsmendast kuni kaheteistkümnenda eluaasta vanust last. Selles eas kujuneb lapsel mitmesuguste ülesannete ja tööga hakkamasaamise tunne. Laps lülitub süstemaatilisse organiseeritud tegevusse, ta on nüüd võimeline tegutsema kas iseseisvalt või koos teiste inimestega. Lapse arengut mõjutavaid faktoreid on sellel tasemel palju. Lisaks perele on lapse elus nüüd ka õpetajad ja koolikaaslased. Nii vanematel kui ka õpetajatel tuleb esmajärgus last tema püüdlustes innustada ja toetada ning aidata leida tal koht eakaaslaste hulgas. Ka saab lastele täiskasvanute toel ja koos kaaslastega tegutsedes selgeks, et mitte ainult plaani välja mõtlemine pole huvitav, vaid ka selle täideviimine. Nad peavad mõistma, mis asi on tulemuslik edu, mida on võimalik saavutada mitmel elualal - spordis, õppimises, teistega suhtlemisel jne ning kus igal lapsel on võimalus leida oma niss. Tulemuslik edu ehk eduelamuse kogemine ei tähenda lapse pidevat võistlus- või konkurentsiolekorda asetamist, mida meie ühiskonnas paraku liialt rõhutatakse, vaid pigem iga lapse individuaalset arengut ja saavutusi. Keelekümblesklassis, kus keelebarjäär mängib olulist osa enese tunde- ja mõttemaailma adekvaatsel väljendamisel on õpetajal eriti vastutusrikas roll pakkuda lapsele õpikeskkonna kaudu hakkamasaamise tunnet ning seeläbi ka eduelamusi. Suur osa hoiakutest ja käitumismallidest omandatakse selleski eas vanematelt, sõpradelt, õpetaja(te)lt. Seepärast peab õpetaja koolis olema võimeline nägema õpilase arengupotentsiaali ning suutma arvestada tema individuaalse eripäraga, mitte käsitlema last üksnes kui oma eesmärkidele allutatavat mõjutusobjekti.

7-aastaselt või veidi vanemana kujuneb lastel varasemast selgelt eristatav ja täiuslikum *mõtlemisvõime* (Krull 2000: 112). Nüüd on lapsed võimelised õppima näiteks liitmise, lahutamise, korrutamise ja jagamise operatsioone, mis kõik eeldavad loogilist mõtlemist, mis on aluseks objektide ja sündmuste klassifitseerimisele ja nendevaheliste seoste mõistmisele (Lindgren, Suter 1994: 46). Käsikäes areneva mõtlemisvõimega on nii kodus kui koolis vajalik pidevalt tegelda ka lapse väärtusmaailma arendamisega, mis aitaks kujundada tema sotsiaalseid pädevusi - koostöövõimet, abivalmidust, kannatlikkust, erisuste mõistmist, vastutustunnet jms.

Tallinna Läänemere Gümnaasium

4.2.1. Taustandmed I klassi uuringule

Uuringus osales ankeedile vastates 27 I klassi õpetajat, kes on vanuses 27 – 59 aastat. Neil õpetajatel on klassiõpetaja kogemust 1 – 37-aastani. Ühes koolis töötamise kogemus varieerub ka 1 – 33-aastani. Keelekümblusklassides töötamise kogemus on 11 õpetajal ning töökogemus keelekümblusmetoodika kasutamiseks on 1-10-aastani.

I klassi õpetamise kogemus on 26 õpetajal ning õpetamiskordade arv varieerub vahemikus 1 – 10-ni. Viimasel 5-aastal on I klasse juhutatud 1 korral 7 õpetajat, 2 korral 16 õpetajat, 3 korral 1 õpetaja ning 4 ja 5 korral 1 õpetaja. 21 õpetajat töötavad tähtajatu töölepinguga, 3 õpetajat tähtajalise töölepinguga ning 2 õpetajat on jätnud küsimusele vastamata. I klassides töötavad õpetajad on erialase baasettevalmistuse saanud Tallinna Pedagoogikaülikoolis (n=10), Tartu Ülikoolis (n=4), veel on õppeasutustest nimetatud Tallinna Pedagoogilist Seminari, TÜ Narva Kolledžit, Rakvere Pedagoogilist Seminari, Novgorodi Pedagoogilist Instituuti, Jaroslavl'i Ülikooli, Pihkva Pedagoogilist Instituuti, Peterburgi Pedagoogilist Instituuti.

Uuringus osalenud I klasside õpetajad töötavad valdavalt gümnaasiumtüüpi koolides, kus õpilaste arv jääb vahemikku 450 – 1200-ni. Osalesid ka 3 põhikooli õpetajat, nende koolide õpilaste arv on vahemikus 130 – 345 õpilaseini.

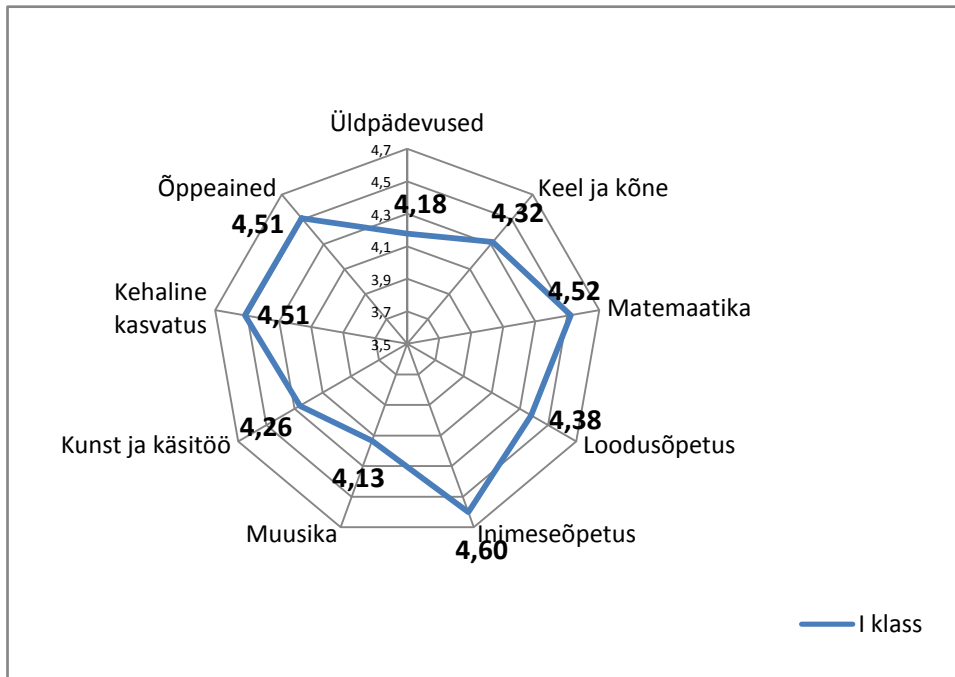
I klassi uuringus on jälgitud neid lapsi, keda 2007 aastal uuriti keelekümblusrühmade lastena ning käesoleva, 2008 aasta uuringuks olid läbinud I klassi. Seega on tegemist samade lastega, keda on uuritud nii 2007 kui ka 2008 aastal. Neil lastel on olnud võimalik kooliskäimiseks valida, kas emakeelne kool, kümblus- või eestikeelne kool.

Järgnevalt antakse ülevaade I klassi õpilaste tulemustest kogu uuritud kontingendi ulatuses, samuti võrreldakse erinevate õpivaldkondade tulemusi keelekümblusklassides ja venekeelse õppekeele klassides

4.2.2. Hinnangud I klassi õpilaste tulemustele uurimisvaldkonniti

Nii nagu lasteaias uurimises on saavutatavad õppekava eesmärgid jaotatud mõõdetavatesse valdkondadesse, on seda tehtud ka kooliandmestikuga. Alljärgneval joonisel on esitatud

tulemused, mis kujunesid õpetajate hinnangute alusel 2008 aasta I klassi õppetöös osalenud õpilastel. Üldhinnang keelekümblusprogrammi läbinud laste õppekava omandatusele üheksas osaoskuste valdkonnas kujunes 5-pallisel hinnangute skaalal. Laste üldine arengutase erinevates valdkondades on väga hea. Teistest valdkondadest eristub selgelt inimeseõpetuse valdkond ($x=4,60$). Madalamate tulemustega on muusika ja üldpädevuste valdkond. Viimane kätkeb endas nii õppima õppimise kui ka sotsiaalsete oskuste omandatust mõõtvaid hinnangulisi väiteid.

Joonis 18. *Õpetajate hinnangud I klassi õpilaste valdkondlikele saavutustele*

4.2.3. Üldpädevuste valdkond

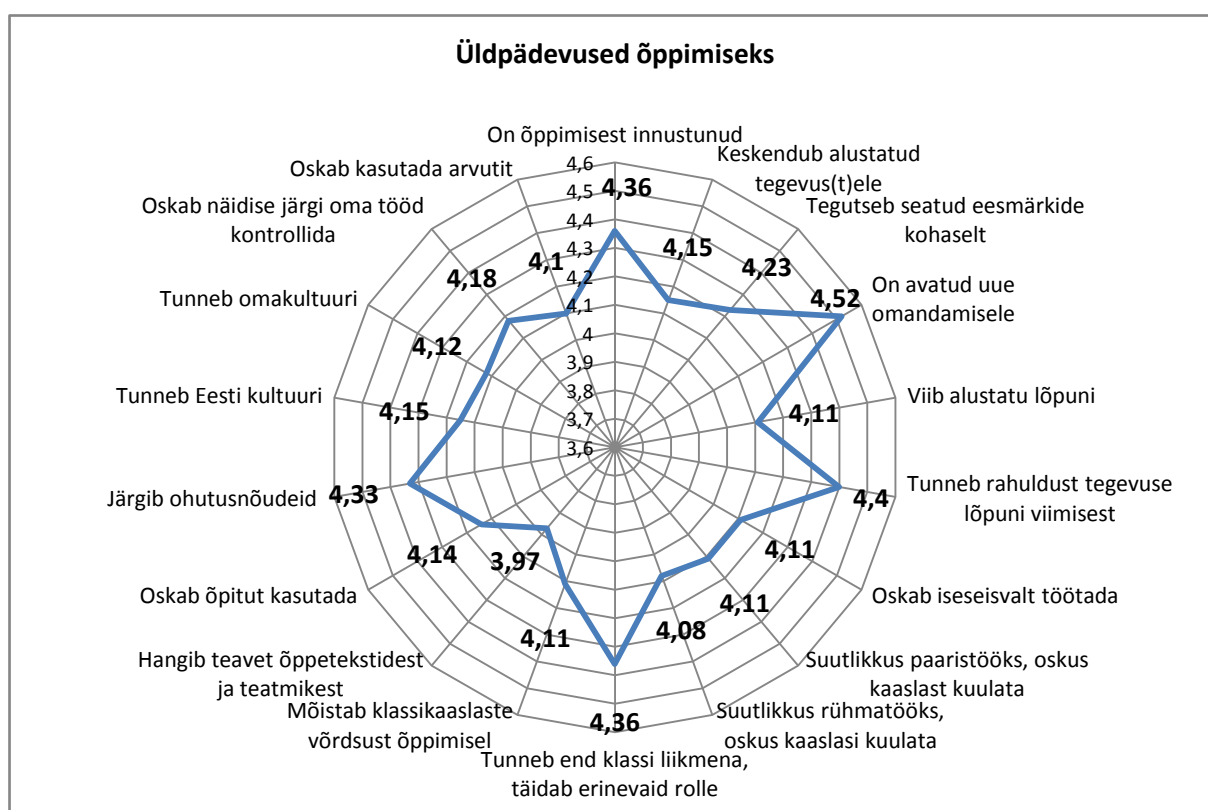
Üldpädevused koondavad endas juba lasteaia uuringust tuttavaid õppima õppimise ja sotsiaalseid oskusi, mida on kirjeldatud 32 alaoskuse kaudu. Antud valdkonna osaoskustele hinnangute andmisega kirjeldatakse I klassi õpilase suutlikkust vaimustuda õppimisest, olla õppimisprotsessis aktiivne liige, näidates ka ise üles initsiatiivikut õppimisel koos ja individuaalselt, samuti iseseisvust õppimisel ning valmisolekut töötamaks iseseisvalt. Kuna üldpädevuste valdkonna osaoskusi on arvuliselt küllalt palju, siis on andmete analüüsi selguse huvides jagatud valdkond tinglikult kaheks - *üldpädevused õppimiseks* ja *õppijakesksed üldpädevused*.

Õppimist soodustavad üldpädevused on järgmised: õpilane on õppimisest innustunud; õpilane keskendub alustatud tegevus(t)ele; õpilane tegutseb seatud eesmärkide kohaselt; õpilane on avatud uue omandamisele; õpilane viib alustatu lõpuni; õpilane tunneb rahuldust tegevuse lõpuni viimisest; õpilane oskab iseseisvalt töötada; õpilane oskab ja suudab paaris töötada ning kaaslast(i) kuulata; õpilane oskab ja suudab rühmas töötada ning kaaslasti kuulata; õpilane tunneb end klassi liikmena ja on valmis täitma erinevaid rolle; õpilane mõistab klassikaaslaste võrdsust õppimisel; õpilane oskab hankida teavet õppetekstidest ja teatmikest; õpilane oskab õpitut kasutada; õpilane järgib ohutusnõudeid (nt tunnis, õppekäikudel, liikluses jne); õpilane tunneb Eesti kultuuri; õpilane tunneb omakultuuri; õpilane oskab näidise järgi oma tööd kontrollida; õpilane oskab kasutada arvutit.

Õppijakeskesed üldpädevused on järgmised: õpilase enesehinnang on positiivne; õpilane usub endasse; õpilane kontrollib oma käitumist ja käitub heade tavade kohaselt; õpilane käitub teisi arvestavalt ja sallivalt; õpilane suudab kannatlikult oma järjekorda oodata; õpilane julgeb oma mõtteid väljendada; õpilane oskab abi küsida ja abi pakkuda; õpilane suhtub heaperemehelikult oma asjadesse ja klassi ning kooli varasse; õpilane austab teiste tundeid ja õigusi; õpilane usaldab ennast ning on enesekindel; õpilane arutleb õige ja valega seonduvate küsimuste üle; õpilane lahendab konflikte rahumeelselt; õpilane täidab oma lubadusi; õpilane järgib koostegutsemise reegleid.

4.2.3.1. Õppimist soodustavad üldpädevused

Järgnevalt peatume õppimist toetaval üldpädevustel, milles avaldub õppija silmaring, suutlikkus tahtliseks tegevuseks ning konkreetsed õpioskused.

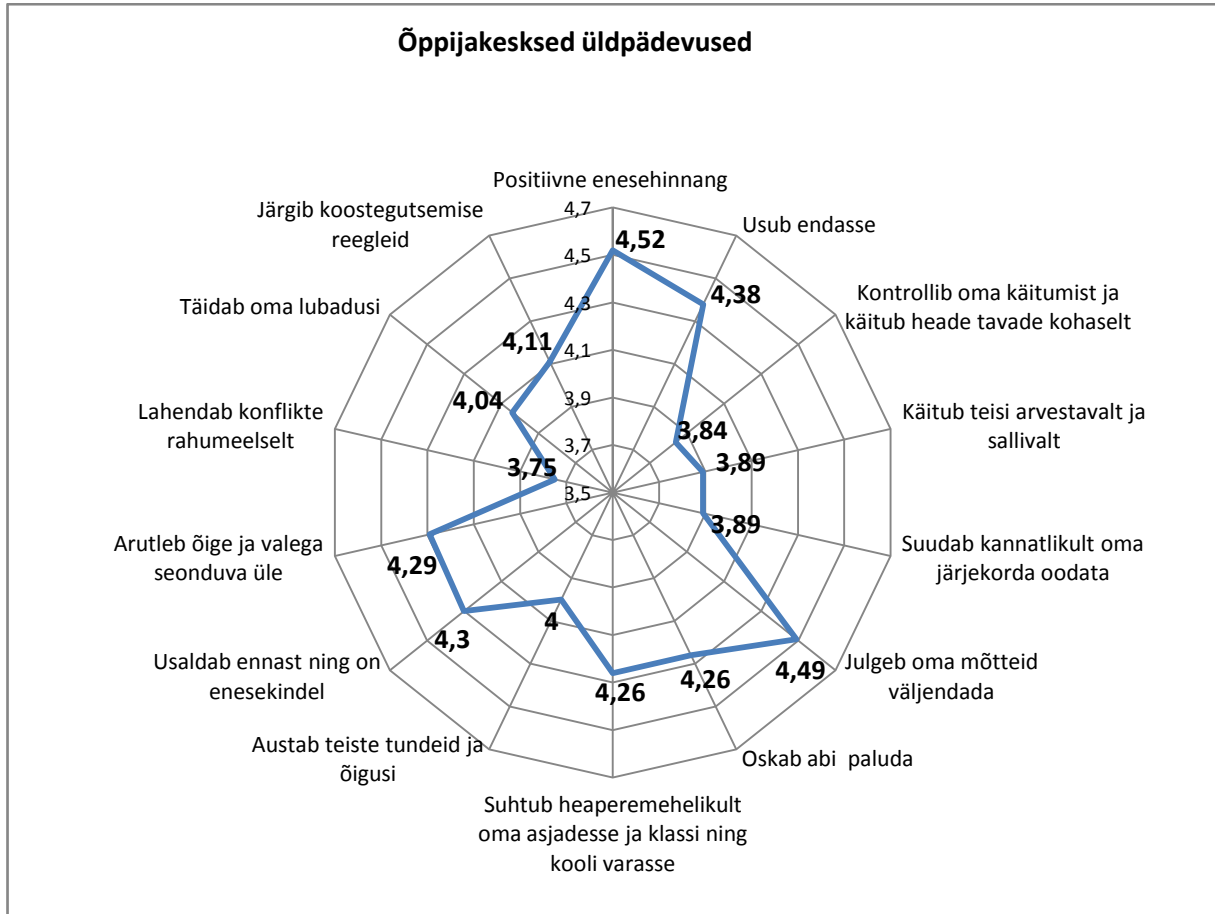

Joonis 19. Õpetajate hinnangud I klassi õpilaste üldpädevustele õppimisel.

Jooniselt nähtub, et üldpädevused õppimiseks on õpilastel üldiselt omandatud heal tasemel, sest hinnangute keskmised on valdavalt üle 4,0 palli. Vaadeldud osaoskustest tuleb esile tõsta väga kõrget hinnangut ($x=4,52$) õpilaste avatusele uute asjade, nähtuste, olukordadega kokku puutumisel. Samuti on kõrgeid hinnanguid õpetajatelt saanud õpilaste valmisolek tunda ja olla grupi liige ning tegutseda koos teistega ($x=4,36$). Samuti innustuda õppimisest ($x=4,36$). Veel on märkimisväärne laste soov mitte ainult innustuda uuest, vaid tunda rahulolu ka tegevuste lõpule viimisest, mis näitab, et õpilastel on hakanud kujunema valmisolek ja arusaam tegevuste lõpptulemusteni jõudmisest, mis tuleneb laste ealisest küpsusest. Madalaima hinnangu on saanud õpilaste oskus otsida, leida teavet erinevatest õppetekstidest ja teatmikest ($x=3,97$).

4.2.3.2. Õppijakesksed üldpädevused

Tegemist on ülimalt oluliste baasoskustega, mis iseloomustavad õppijat kui isiksust suhtumisel iseendasse ja teistesse inimestesse.

Joonis 20. Õpetajate hinnangud I klassi õpilaste õppijakesksetele üldpädevustele.

Õppijakesksete üldpädevuste saavutamise õpetajate hinnangul on mitmetahulisem ja seda kajastavad ka tulemused joonisel 20. Kõrgemalt on õpetajad hinnanud õpilaste positiivset enesehinnangut ($x=4,52$), mis on lapse tasakaaluka arenemise üks olulisi tingimusi. Veel nende julgust oma mõtete väljendamiseks ($x=4,49$), tulemus viitab ka edukale keelekümblusmetoodika rakendatusele, kus põhirõhk on laste suhtlemisjulguse arendamisel ja vajaduse toetamisel kasutada omandatavat keelt suheldes. Samuti on neil lastel küllalt kõrge usk endasse ($x=4,38$), mis on seotud juba eelpool nimetatud kõrge enesehinnangu ja julgusega olla avameelne. Õpilase arengu seisukohalt tuleb siin tunnustada õppeprotsessi läbiviimist, kus peamine rõhk on lapsest lähtuvate impulsside märkamises, nende oskuslikus kasutamises õppetöös ning õpilaste valmisolekule keskenduda nii õpetaja kui ka enese tegevustele ning sooritustele tunnis.

Madalamalt on hinnatud õpetajate poolt õpilaste oskust rahumeelselt konflikte lahendada ($x=3,75$), käituda heade tavade kohaselt ja seda kontrollida ning seejuures arvestada ka teistega ja kohelda kaaslasti sallivalt. Samuti kannatlikkust oodata oma järjekorda.

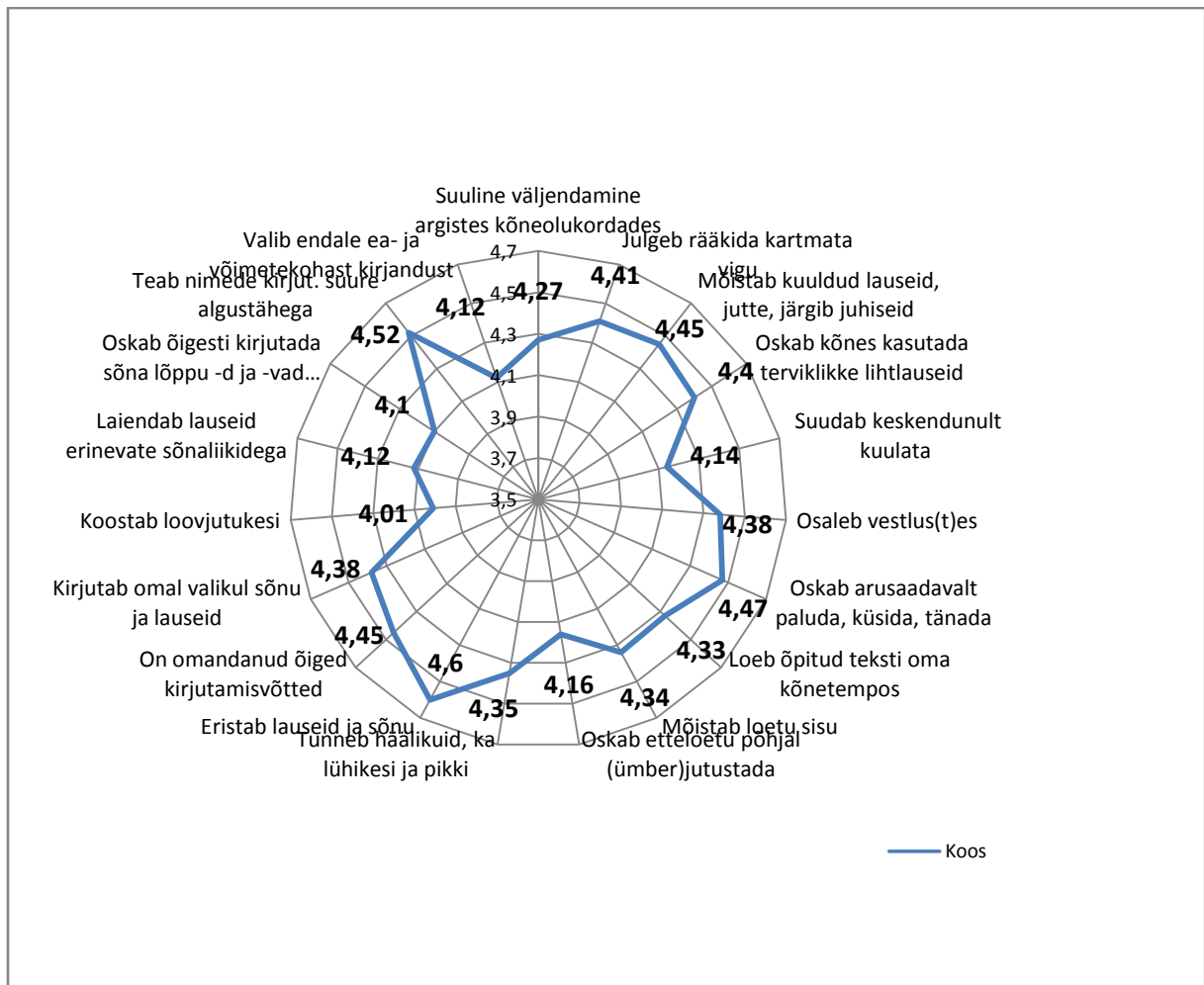
Üldpädevuste valdkonna kokkuvõtteks võib öelda, et I klassi lõpuks on keelekümblejana lasteaia lõpetanul väga tugev motiveeritus avatusele ja loovamale lähenemisele õppimissituatsioonides ning julgusele olla avameelne ja suhtlemisaldis. Samuti on neil lastel positiivne enesehinnang ja usk endasse, seega on neil õpilastel suurem valmidus ka kohenemiseks uuel haridusetapil, milleks oli koolikeskkond sõltumata valitud õppekeelest.

Tallinna Humanitaargümnaasiumis II klassi eesti keel

4.2.4. Keele valdkond

Alljärgnevalt analüüsitakse keele valdkonna tulemusi I klassi lõpul. Antud valdkonna oskusi on mõõdetud järgmiste osaoskuste kaudu: soovib end suuliselt väljendada igapäevastes kõnesituatsioonides; julgeb rääkida ja ei karda teha vigu; mõistab kuulnud lause, jutu sisu, järgib lihtsamaid juhiseid; oskab kõnes kasutada terviklikke lihtlauseid; suudab keskendunult kuulata; osaleb vestlus(t)es; oskab oma soove arusaadavalt väljendada: paluda, küsida, tänada; loeb õpitud teksti ladusalt, oma kõnetempos; mõistab loetu sisu; oskab etteloetu põhjal (ümber)jutustada; tunneb häälikuid ja suudab eristada lühikesi ja pikki häälikuid; eristab jutus lauset ja lauses sõnu; on omandanud õiged kirjutamisvõtted; kirjutab omal valikul sõnu ja lauseid; koostab loovjutukesi; laiendab lauseid erinevate sõnaliikidega; oskab õigesti kirjutada sõna lõppu -d ja -vad ning -b; teab, et inimeste, loomade ja kohanimed kirjutatakse suure algustähega; valib endale huvitavat ja lugemisoskusele vastavat kirjandust. Keelevaldkonna osaoskustele hinnangute andmisega on püütud kirjeldada õpilaste keelelise väljendusoskuse taset ning kõnelemisjulgust. Samuti kuulamis-, lugemis- ja jutustamisoskusi ning sellest arusaamist. Samuti ka kirjutamisoskusi.

Joonis 21. Õpetajate hinnangud I klassi õpilaste keele valdkonna osaoskustele

Jooniselt 21 nähtub, et üldiselt on keele valdkonna osaoskused omandatud väga heal tasemel. Kuna tegemist on keelekümbluslasteaiaga edukalt lõpetanud kumblustega, kes 2007/2008 õppeaastal õppisid I klassis, kus nende õppekeeleks võib olla nii vene keel kui ka eesti keel sõltuvalt sellest, millises koolis ta õpib. Antud jooniselt on näha kogu valimi keele valdkonna osaoskuste tulemused. Nähtub, et paremaid tulemusi on saavutatud järgmistes osaoskustes: eristab jutus lauseid ja lausetes sõnu ($x=4,60$), teab nimede õigekirjutust ($x=4,52$) ning oskab oma soove arusaadavalt väljendada (küsida, paluda, tänada) $x=4,47$. Nõrgemaid tulemusi võib tähendada järgmiste osaoskuste puhul: loovjutukeste koostamine ($x=4,01$), oskab kasutada õiged pöördelõppe ($x=4,10$) ning valida endale ea- ja võimete kohast kirjandust ($x=4,12$). Paremaid tulemusi on õppeprotsessis saavutatud neis osaoskustes, mida on võimalik toetada reeglitega ning nõrgemad need, milles on vaja väljendada isiklikku huvitatust ja loovust.

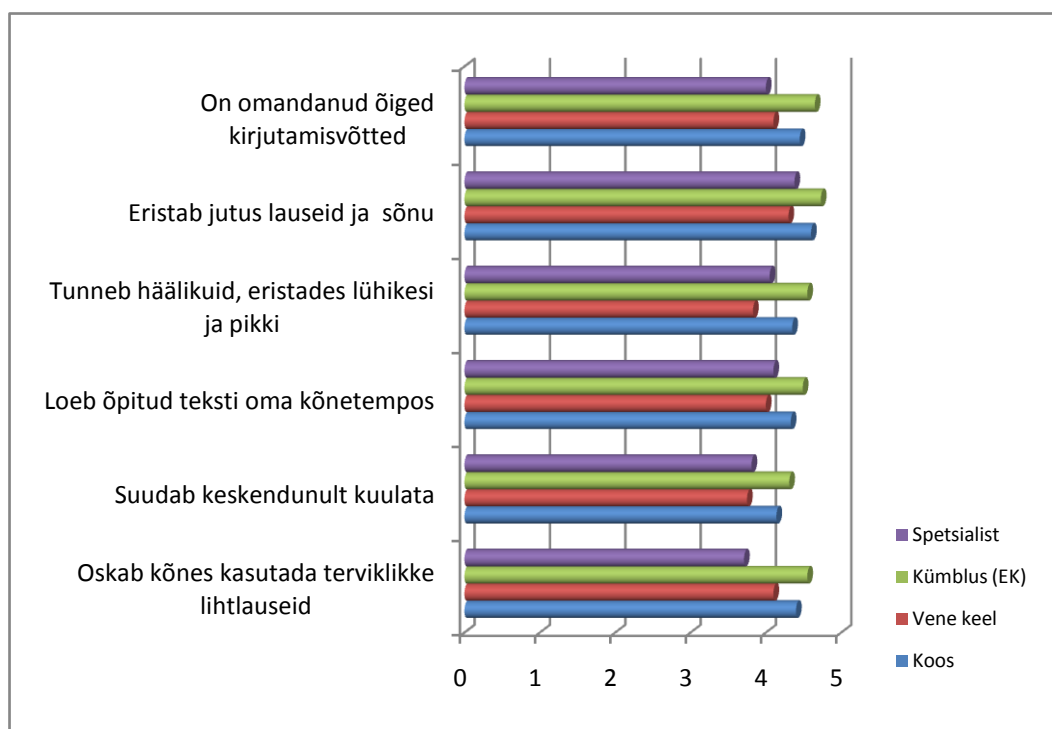
Tabel 13. Õpetajate hinnangute võrdlus keele valdkonna osaoskustele õppekeelest lähtuvalt

2008 I klass	Õppe keel	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Oskab kõnes kasutada terviklikke lihtlauseid	vene keel	20	4,10	-2,031	,046
	kümblusklass	51	4,55		
Suudab keskendunult kuulata	vene keel	20	3,75	-2,241	,028
	kümblusklass	51	4,31		
Loeb õpitud teksti ladusalt, oma kõnetempos	vene keel	20	4,00	-2,049	,044
	kümblusklass	51	4,49		
Tunneb häälikuid ja suudab eristada	vene keel	18	3,83	-3,254	.002

lühikesi ja pikki häälikuid	kümblusklass	51	4,55		
Eristab jutus lauset ja lauses sõnu	vene keel	20	4,30	-2,148	,041
	kümblusklass	51	4,73		
On omandanud õiged kirjutamisvõtted	vene keel	20	4,10	-3,174	,002
	kümblusklass	51	4,65		

Analüüsisides tabeli 13 tulemusi näeme, et häid tulemusi enamustes osaoskustes on saavutanud nii keelekümblejad kui ka venekeelses koolis õppijad. Võrreldes osaoskuste hinnangute keskmisi näeme, et pisut paremad on tulemused eestikeelt õppekeelena kasutava valimi puhul. Statistiliselt olulised erinevused vene ja eesti õppekeelega koolide õpilastele esinevad õpetajate hinnangutes 6 osaoskuse puhul. Suuremad erinevused on osaoskustes, milles õpilased peavad olema omandanud õiged kirjutamisvõtted (vene: $x=4,10$ ja kümblus: $x=4,65$) $p=.002$ ning oskuses tunda häälikuid ja eristada häälikute pikkusi (vene: $x=3,83$ ja kümblus: $x=4,55$) $p=.002$. Veel esineb statistiliselt olulisi erinevusi suutlikkuses keskendunult kuulata, kasutada kõnes terviklikke lihtlauseid, lugeda teksti omas tempos ladusalt ning oskuses eristada jutus lauseid ja sõnu.

Alljärgneval joonisel on esitletud olulisemate erinevustega esinenud osaoskustele antud õpetajate hinnangud, mida on võrreldud kogu valimi, kümblusklassi ja vene õppekeele klassi õpetajate hinnangutega, millele lisandub spetsialisti hinnang. Spetsialist on uurimuses see pedagoogilise haridusega inimene õppetegevuse tugipersonalist, kes on andnud hinnangu lapse emakeele või eesti keele osaoskustele, vastavalt sellele, millise keelses koolis laps õpib (nt emakeelele kui õpib eestikeelses koolis või vastupidi).

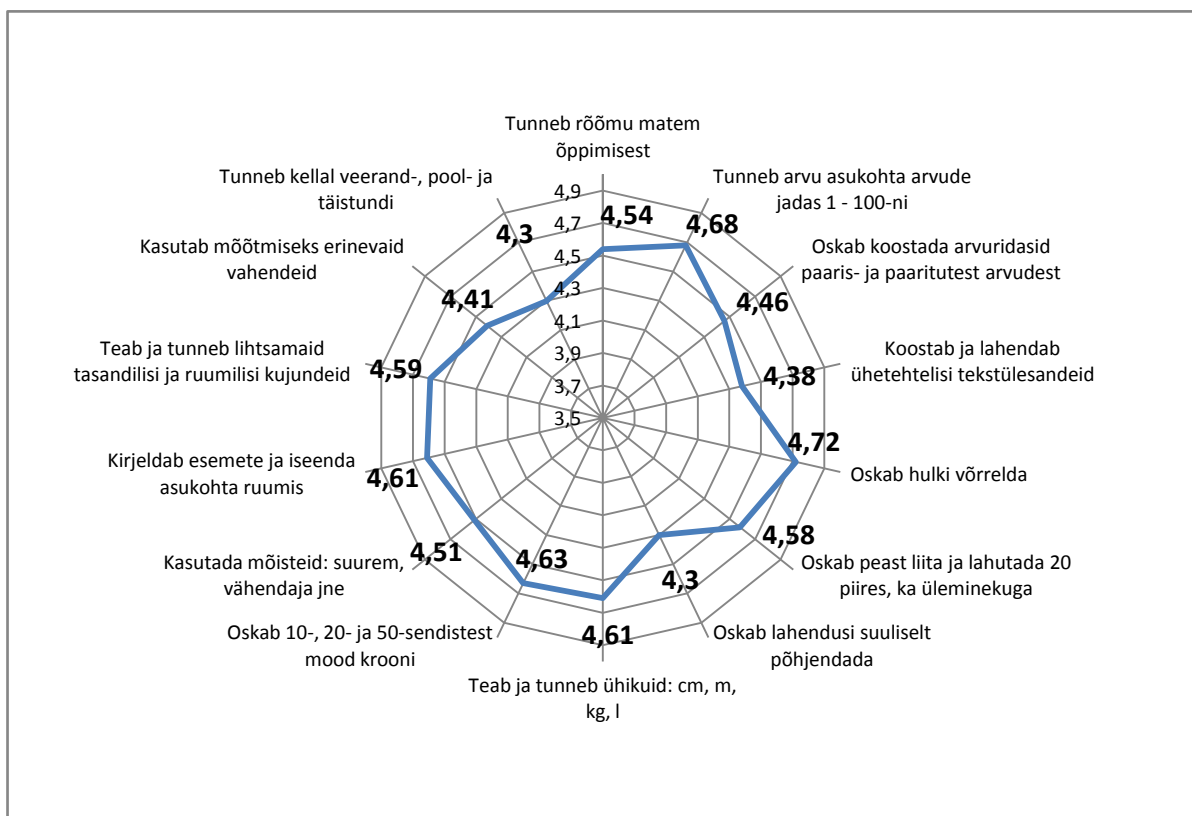
Joonis 22. Võrdlevad andmed I klassi lõpetaja keele osaoskuste saavutatusele õpetajate hinnangutes

Andmetest nähtub, et keelekümblusklasside õpetaja hindab õpilaste saavutusi kriitilisemates valdkondades kõrgemalt kui venekeelse õppekeele klasside õpetajad ning kõige kriitilisemad on spetsialisti hinnangud, olles lähemal pigem venekeelse õppekeele klasside õpetajate hinnangutele. Kümblusklassi õpetajate poolt antud kõrgemate hinnangute

võimalikuks põhjenduseks võib olla asjaolu, et nad valdavad paremini soodsa õpikeskkonna loomise strateegiaid, on ise innustunud ja positiivne ning suudab arvestada lapse arengupotentsiaali. Teisisõnu, ta mõistab, et tänane tagasihoidlikum teadmine või oskus areneb õppeprotsessis samm-sammult ning võib suure tõenäosusega muutuda lähiajal kindlalt omandatuks. Spetsialistil, kes näeb laste õppimist vaid aeg-ajalt ja annab tulemusele hinnangu vaid momendiseisust lähtuvalt, ei ole võimalik täiel määral arvestada lapse toimetulekut pedagoogilises protsessis tevikuna.

4.2.5. Matemaatika

Alljärgnevalt vaadeldakse I klassi matemaatikaalaseid oskusi õpetajate arvamushinnangutele tuginedes. Hinnanguid on antud järgnevatele 14 osaoskusele: tunneb rõõmu matemaatika õppimisest; tunneb arvu asukohta arvude jadas 1 - 100-ni; oskab koostada arvuridasid paaris- ja paaritute arvudest; oskab koostada ja lahendada ühetehtelisi tekstülesandeid; oskab hulki võrrelda; oskab peast liita ja lahutada 20 piires, ka üleminekuga; oskab oma lahendusi suuliselt põhjendada; teab ja tunneb ühikuid: cm, m, kg, l; oskab 10-, 20- ja 50-sendistest müntidest moodustada krooni; oskab kasutada mõisteid: suurem, võrdne, vähendaja jne; oskab kirjeldada esemete ja iseenda paiknemist ruumis; teab ja tunneb lihtsamaid tasandilisi ja ruumilisi kujundeid (nt kuup, kera, kolmnurk jne); oskab mõõtmiseks kasutada erinevaid vahendeid; tunneb kella (veerand-, pool- ja täistundi).

Joonis 23. Õpetajate hinnangud I klassi õpilaste matemaatika valdkonna osaoskustele

Matemaatika valdkonna osaoskused on ühed kõrgemaid hinnanguid saanud valdkonna oskused, kus kõikide osaoskuste hinnangud jäävad väga hea ja suurepärase vahele. Kõrgemad on tulemused õpilaste teadmiste kirjeldamisele ($x=4,72$), arvu asukohale arvude jadas 100-ni ($x=4,68$), samuti tunnevad nad hästi erinevaid mõõtühikuid ($x=4,61$) ning

oskavad kirjeldada esemete ja enda asukohta ruumis ($x=4,61$). Madalaima hinnangu on saanud 2 osaoskust, mis on mõõtnud õpilaste kella tundmist ja nende oskust põhjendada suuliselt lahendusi ($x=4,30$), veel võib nimetada õpilaste madalat oskust kasutada erinevaid mõõtvahendeid ($x=4,41$).

Sellegi aasta kõrgemad tulemused on saavutatud neis osaoskustes, millele juba lasteaias on tugev alus pandud ehk algteadmiste, mida on jätkusuutlikult koolis edasi arendatud ning on taas väga häid tulemusi andnud. Kahjuks on nõrgemaks jäänud ka need osaoskused, mis eelmiselgi aastal nõrgemad olid nagu kella tundmine, lahenduste põhjendamine ja mõõtvahendite oskuslik kasutamine. Kindlasti on viimati nimetatud oskused need, mille omandatusega on raskem toime tulla, samuti tegeletakse nende oskustega läbi mitme õppeaasta. St, et õpetajal tuleb neid oskusi hoida õppetegevuses tunduvalt tõsisemalt tähelepanukeskmes, kui seda senini ehk teadvustatud on, sest need on ühed baasoskused tulevikus matemaatikas edasijõudmise suutlikkusele.

Tabel 14. *Õpetajate hinnangute võrdlus matemaatika valdkonna osaoskustele õppekeelest lähtuvalt*

	Õppekeel	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Oskab hulki võrrelda	vene keel	20	4,40	-2,708	,012
	kümblusklass	49	4,84		
Teab ja tunneb ühikuid: cm, m, kg, l	vene keel	20	4,25	-2,472	,021
	kümblusklass	49	4,76		
Oskab kasutada mõisteid: suurem, võrdne, vähendaja jne	vene keel	20	4,05	-3,947	,000
	kümblusklass	49	4,71		
Teab ja tunneb lihtsamaid tasandilisi ja ruumilisi kujundeid (nt kuup, kera, kolmnurk jne)	vene keel	20	4,30	-2,875	,005
	kümblusklass	49	4,73		
Oskab mõõtmiseks kasutada erinevaid vahendeid	vene keel	20	3,95	-3,579	,001
	kümblusklass	49	4,61		
Tunneb kella (veerand-, pool- ja täistund)	vene keel	20	3,75	-3,458	,001
	kümblusklass	49	4,51		

Tabelist 14 nähtub, et 6 osaoskuse puhul 14-st esineb vene ja eesti õppekeelega õppijate vahel erinevusi. Erinevused vene ja eesti õppekeelega I klassi õpilaste õpitulemustele antud hinnangutes on selles valdkonnas kõik kümblejate paremate tulemuste kasuks. Statistiliselt olulised erinevused osaoskuste keskmistes esinevad oskustes kasutada matemaatilisi mõisteid nagu suurem, võrdne, vähendaja (vene: $x=4,05$ ja kümblus: $x=4,71$) $p=.000$ jne. Õpetajate hinnangul on venekeelsete koolide õpilaste raskusi geomeetriliste kujundite nimetuste tundmisega (vene: $x=4,30$ ja kümblus: $x=4,73$) $p=.005$ ning mõõtmiseks kasutatavate erinevate vahenditega nt kella ja lihtsamate tasandiliste või ruumiliste kujundite tundmises.

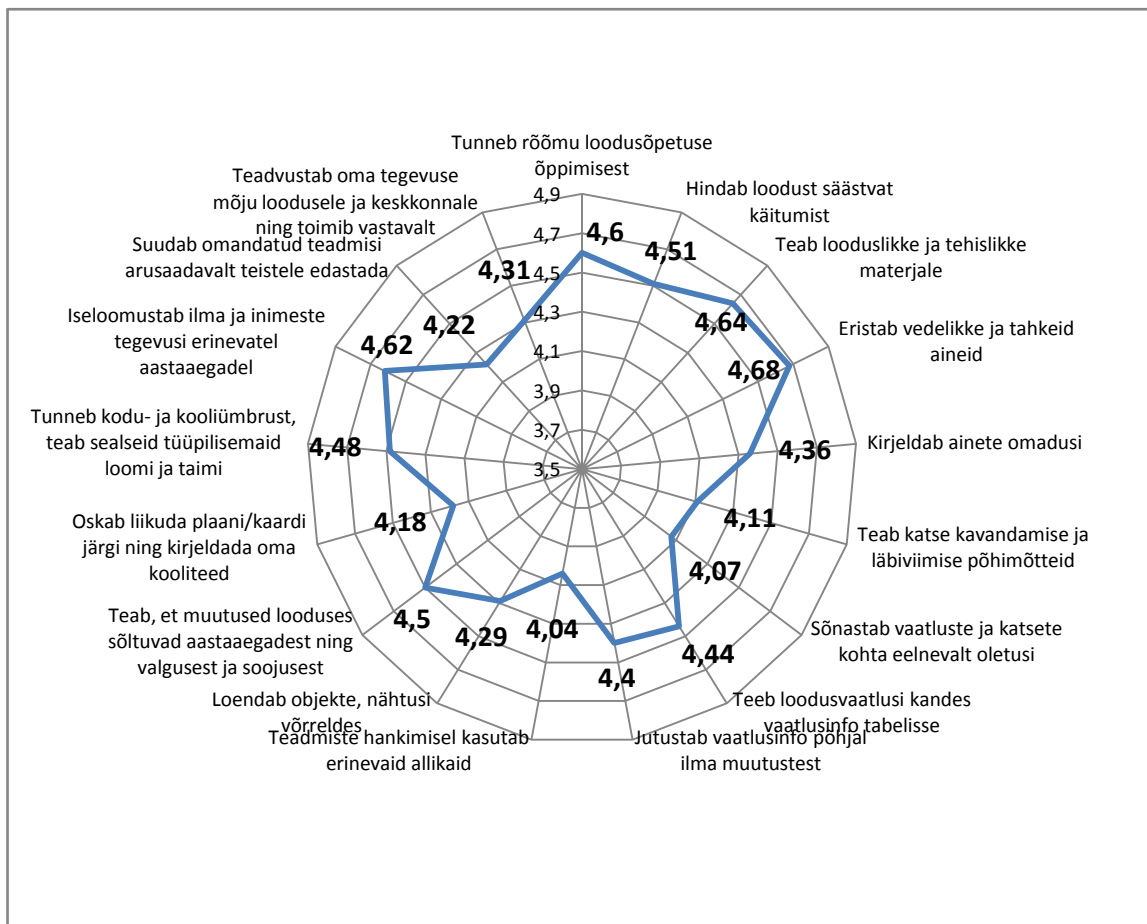
Kümblejate häid õpitulemusi võib põhjendada ka õpetajate poolt loodud õpikeskkonna ja lapselähedase õpetamisviisiga, kus omandatud teadmine on kujunenud läbi praktiliste tegevuste ja kogemise. Kõiki matemaatikaalaseid oskusi, millele erinev hinnang antud on võimalik omandada praktilisele tegevusele tuginedes. Esemid ja hulki oma lähiümbruses saab ju mõõta, võrrelda, leida ruumilisi ja tasandilisi kujundeid jms. Praktiline tegutsemine eeldab ka selle tulemuste selget ja arusaadavat sõnastamist, mis omakorda arendab keelilise eneseväljenduse ning põhjendamisoskust.

4.2.6. Loodusõpetus

Loodusõpetuse valdkonnale on õpetajad hinnanguid andnud järgmistele väidetele keskendudes: tunneb rõõmu loodusõpetuse õppimisest; hindab loodust säästvat käitumist; teab looduslikke ja tehnilikke materjale; eristab vedelikke ja tahkeid aineid; kirjeldab ainete omadusi; teab katse kavandamise ja läbiviimise põhimõtteid; sõnastab vaatluste ja katsete kohta eelnevalt oletusi; teeb loodusvaatlusi kandes vaatlusinfo tabelisse; jutustab vaatlusinfo põhjal ilma muutustest; teadmiste hankimisel kasutab erinevaid allikaid; loendab objekte, nähtusi võrreldes; teab, et muutused looduses sõltuvad aastaegadest ning valgusest ja soojusest; oskab liikuda plaani/kaardi järgi ning kirjeldada oma kooliteed; tunneb kodu- ja kooliümbrust, teab sealseid tüüpilisemaid loomi ja taimi; iseloomustab ilma ja inimeste tegevusi erinevatel aastaegadel; suudab omandatud teadmisi arusaadavalt teistele edastada; teadvustab oma tegevuse mõju loodusele ja keskkonnale ning toimib vastavalt. Loodusõpetuse valdkonna osaoskustele hinnangute andmisega aitavad õpetajad kirjeldada I klassi õpilaste loodusalaseid oskusi ja teadmisi. Seejuures õpitakse ümbritsevat keskkonda märkama, katseid eesmärgistama, kavandama ja ka läbi viima ning juurdlema mitmetest erinevatest aspektidest lähtudes (Timoštšuk 2007: 64-66).

Tallinna Mustamäe Humanitaargümnaasiumi II klassi loodusõpetus

Joonis 24. *Õpetajate hinnangud loodusteaduslikele teadmistele I klassis*

Jooniselt 24 nähtub, et õpetajad on loodusõpetuse alaseid teadmisi, oskusi hinnanud enamjaolt väga heaks. Kõrgemaid hinnanguid on pälvinud teadmine eristada tahkeid ja vedelaid aineid ($x=4,68$), tunda looduslikke ja tehislikke materjale ($x=4,64$) ning oskust iseloomustada ilma ja inimeste tegevusi erinevatel aastaegadel ($x=4,62$). Samuti hindavad lapsed kõrgelt loodust säästva käitumise väärtustamist ($x=4,51$) ning teavad, et muutused looduses sõltuvad aastaegade vaheldumisest, valgusest, soojustest ($x=4,50$).

Madalaimalt on hinnatud huvi hankida teadmisi erinevatest allikatest ($x=4,04$), samuti oskusele enne katsete ja vaatluste tegemist sõnastada oletusi ($x=4,07$) ning teadmisele katsete ja vaatluse läbiviimise põhimõtetele (4,11).

Tabel 15. *Õpetajate hinnangute võrdlus loodusteaduslikele teadmistele I klassis õppekeelest lähtuvalt*

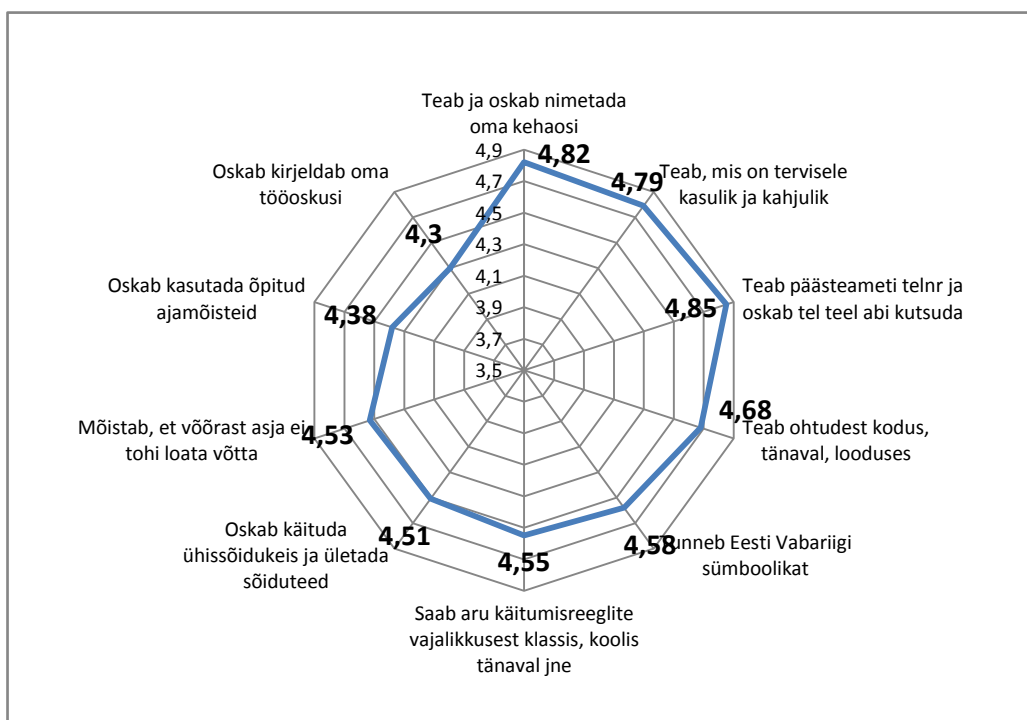
Õpetajate hinnangud	Õppekeel	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Oskab kirjeldada ainete omadusi	vene keel	20	3,95	-2,552	,013
	kümbliusklass	51	4,51		
Teab lihtsa katse kavandamise ja läbiviimise põhimõtteid	vene keel	20	3,65	-2,941	,004
	kümbliusklass	51	4,27		
Sõnastab vaatluste ja katsete kohta eelnevalt oletusi	vene keel	20	3,75	-2,201	,031
	kümbliusklass	51	4,22		
Oskab liikuda plaani/kaardi järgi ning kirjeldada oma kooliteed	vene keel	20	3,80	-2,705	,009
	kümbliusklass	51	4,33		

Keelekümblejate ja venekeelse õppekeelega koolide I klassi õpetajate hinnangud laste loodusteadulikele õpitulemustele on üldiselt suhteliselt sarnased, sest statistiliselt olulisi erinevusi esineb vaid 4 osaoskuse hinnangutes. Vaadates hinnangute keskmisi tulemusi, tõdeme, et kõik osaoskuste hinnangud on veidi kõrgemad antud nn keelekümblejate rühmale. Statistiliselt olulised erinevused saavutuste keskmistes esinevad lihtsa katse kavandamise ja läbiviimise põhimõtetele (kümblusk: $x=4,27$ ja venekeelne: $x=3,65$) $p=.004$, oskusele liikuda plaani/kaardi järgi sh kooliteel ning seda kirjeldades (kümblusk: $x=4,33$ ja venekeelne: $x=3,80$) $p=.009$, oskusele kirjeldada erinevate ainete omadusi (kümblusk: $x=4,51$ ja venekeelne: $x=3,95$) $p=.013$ ja vaatluste, katsete planeerides oletuste sõnastusi (kümblusk: $x=4,22$ ja venekeelne: $x=3,75$) $p=.031$.

Ilmneb, et paremini on omandatud teadmised, kus midagi tuleb ära tunda või nimetada (näit. eristada tahkeid ja vedelaid aineid) ning mõneti nõrgemini teadmised, mida tuleb pikemalt lahti seletada (näit. anda vaatlustele ja katsetele elnevaid oletusi). Siit järeldub kui oluline on innustada õpilasi oma mõtteid sõnastama ning et suuline ja kirjalik eneseväljendus ei ole pelgalt keeletunni küsimus, vaid midagi, mis aitab lapsel hästi toime tulla mistahes õppeaines või suhtlusolukorras. Et kümbluskmetoodikas on laps aktiivne õppeprotsessis osaleja, siis on teda harjutatud oma mõtteid ja tegevust sagedasti sõnastama.

4.2.7. Inimeseõpetus

Inimeseõpetuse valdkondlikele õpitulemustele hinnangu andmisel on kasutatud järgmisi väiteid: teab ja oskab nimetada oma kehaosi; teab, mis on tervisele kasulik ja kahjulik; teab päästeameti telefoninumbrit ja oskab telefoni teel abi kutsuda; teab ohtudest kodus, tänaval, looduses; tunneb Eesti Vabariigi sümbolikat; saab aru käitumisreeglite vajalikkusest klassis, koolis, tänaval jne; oskab käituda ühissõidukeis ja ületada sõiduteed; mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta; oskab kasutada õpitud ajamõisteid; oskab kirjeldada oma tööoskusi.

Joonis 25. Õpetajate hinnangud inimeseõpetuse valdkonna osaoskustele

Analüüsid inimeseõpetuse valdkonna teadmisi, mis keskenduvad oskustele, mis peavad aitama lapsel igapäevaselt toime tulla, saame öelda, et arusaam selles valdkonnas on väga hea. Peaaegu suurepäraselt teatakse, kuidas ja keda teavitada, kui on õnnetused juhtunud ($x=4,85$), samuti tuntakse inimese kehaosi ($x=4,82$), teatakse, mis on tervisele kasulik ja kahjulik ($x=4,79$) ning suudetakse hinnata ohtusid kodus, tänaval, looduses jne ($x=4,68$). Need on ka valdkonna paremaid hinnanguid saanud osaoskused.

Madalamalt on selles valdkonnas hinnatud oskust kirjeldada oma tööoskusi ($x=4,30$) ning oskust kasutada õpitud ajamõisteid ($x=4,38$).

Tabel 16. *Õpetajate hinnangud võrdlevalt inimeseõpetuse valdkonna saavutustele õppekeelest lähtuvalt*

	Õppekeel	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	P
Teab ja oskab nimetada oma kehaosi	vene keel	20	4,65	-2,149	,042
	kümblusklass	51	4,90		
Teab ohtudest kodus, tänaval, looduses	vene keel	20	4,40	-2,245	,034
	kümblusklass	51	4,80		
Saab aru käitumisreeglite vajalikkusest klassis, koolis tänaval jne	vene keel	20	4,20	-2,751	,008
	kümblusklass	51	4,67		
Oskab käituda ühissõidukeis ja ületada sõiduteed	vene keel	20	4,15	-2,560	,013
	kümblusklass	51	4,63		
Oskab kasutada õpitud ajamõisteid	vene keel	20	3,90	-3,708	,000
	kümblusklass	51	4,59		
Oskab kirjeldada oma tööoskusi	vene keel	20	3,95	-2,446	,017
	kümblusklass	51	4,45		

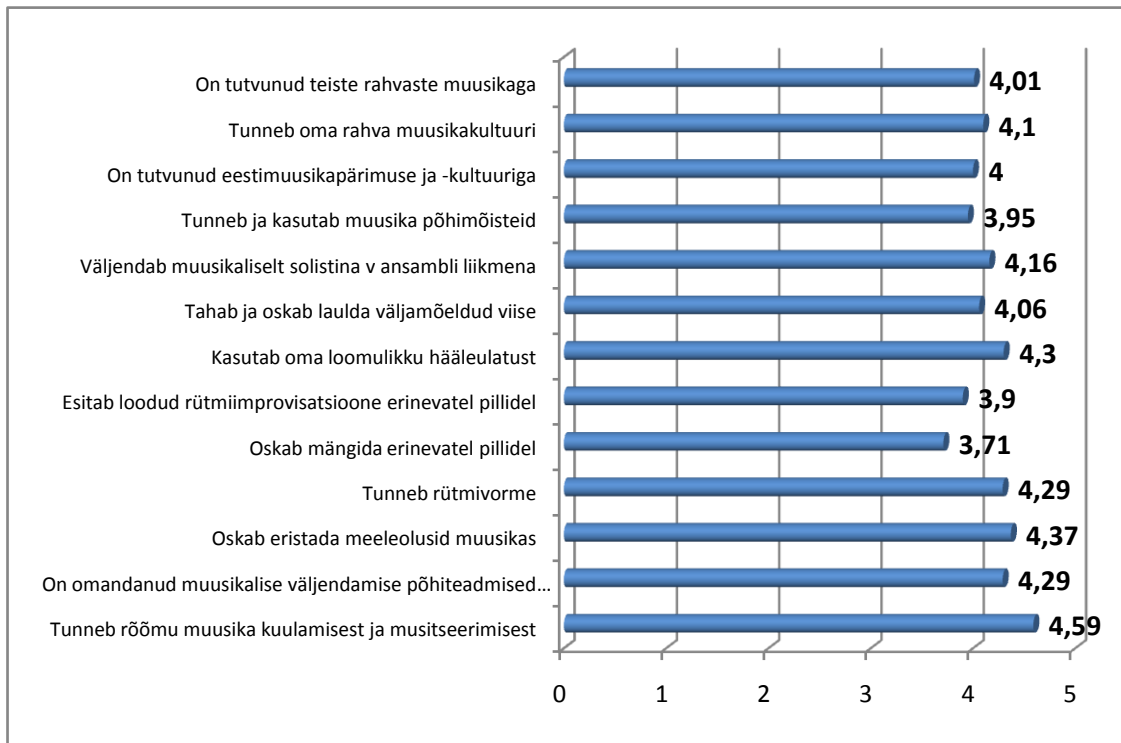
Vaadates nn keelekümblejate ja venekeelse õppekeelega koolide I klassi õpetajate hinnanguid laste inimeseõpetuse valdkondlikele õpitulemustele tõdeme, et üldiselt on hinnangud erinevatele osaoskustele suhteliselt kõrged. Statistiliselt olulised erinevused esinevad poolte osaoskuste hinnangutes. Selleski valdkonnas on nn kümblusklasside ehk eesti õppekeelega koolide I klasside õpilaste tulemused keskmistes näitajates kõrgemad kui vene õppekeelega õpilaste tulemused. Statistiliselt olulised erinevused esinevad õpetajate hinnangutes järgmistes õpitulemustes: oskuses kasutada õpitud ajamõisteid (kümblusklass: $x=4,59$ ja venekeelne: $x=3,90$) $p=.000$, mõistab käitumisreeglite vajalikkust (kümblusklass: $x=4,67$ ja venekeelne: $x=4,20$) $p=.008$, oskab käituda ühissõidukites ja tänaval (kümblusklass: $x=4,63$ ja venekeelne: $x=4,15$) $p=.013$ ning oskuses kirjeldada tööoskusi (kümblusklass: $x=4,45$ ja venekeelne: $x=3,95$) $p=.017$.

Inimeseõpetusega seotud teadmised on viljakad koolieelsetes lasteasutustes tehtud heast tööst ning näitab nende oskuste jätkusuutlikkust järgmiselgi haridusetapil. Saadud tulemused viitavad asjaolule, et õpetajad, olles kindlad laste vastavates teadmistes, saavad rohkem tähelepanu pöörata nende eneseväljendusoskuse arendamisele ning käitumistavade kasutamisele laste igapäevaelus.

4.2.8. Muusika

Muusika valdkonna õpitulemustele on õpetajad andnud hinnanguid tuginedes järgmistele väidetele: oskab eristada meeleolusid muusikas; tunneb rütmivorme; oskab mängida erinevatel pillidel; esitab loodud rütmimprovisatsioone erinevatel pillidel; kasutab oma loomulikku hääleulatust; tahab ja oskab laulda väljamõeldud viise; väljendab muusikaliselt solistina või ansambli liikmena; tunneb ja kasutab muusika põhimõisteid; on tutvunud

eestimusiikapärimuse ja –kultuuriga; tunneb oma rahva muusikakultuuri; on tutvunud teiste rahvaste muusikaga. Muusika valdkonna osaoskustele hinnanguid andes kirjeldavad õpetajad olukorda, kuidas õpilased väärtustavad muusikat, loovtegevusi ning kuidas neile meeldib ennast väljendada erinevate muusikaliste tegevuste kaudu. Samuti saada aimu õpilaste muusikalistest võimetest ning nende valmisolekust kuulata mitmekesist muusikat.

Joonis .26. *Õpetajate hinnangud muusika valdkonna osaoskustele*

Jooniselt 26 nähtub, et selleski valdkonnas on hinnangute keskmised ühtlaselt kõrged. Esiletõstvalt häid tulemusi on saanud õpetajate hinnangutes laste rõõm muusika kuulamisest ja musitseerimisest ($x=4,59$). Madalaima hinnangu on saanud laste oskus mängida erinevatel pillidel ($x=3,71$).

Tabel 17. *Õpetajate hinnangud võrdlevalt muusika valdkonna saavutustele õppekeelest lähtuvalt*

	Õppekeel	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Oskab eristada meeleolusid muusikas	vene keel	20	4,50		
	kümblusklass	51	4,35		
Oskab ennast muusikaliselt väljendada solistina ning ansambli liikmena	vene keel	20	3,75	-2,347	,022
	kümblusklass	51	4,35		
On tutvunud eesti muusikapärimuse ja -kultuuriga	vene keel	18	3,56	-2,112	,038
	kümblusklass	51	4,22		

Analüüsid ülal toodud tabeli nn keelekümblejate ja vene keelse õppekeele koolide I klassi õpetajate hinnanguid laste muusika valdkondlikele õpitulemustele tõdeme, et statistiliselt olulised erinevused esinevad vaid 2 osaoskuste hinnangutes. Nagu eelpool käsitletud valdkondadadegi puhul on siingi paremus enamustes tulemustes (va üks osaokus) nn kümblusklasside ehk eesti õppekeele koolide I klasside õpilaste tulemuste keskmistes näitajates paremad. Statistiliselt olulised erinevused esinevad õpetajate hinnangutes järgmistes

õpitulemustes: oskab end muusikaliselt väljendada solistina/ansambli liikmena (kümbluskl: x=4,35 ja venekeelne: x=3,75) p=.022 ning on tutvunud eesti muusikapärimus ja kultuuriga (kümbluskl: x=4,22 ja venekeelne: x=3,56) p=.038.

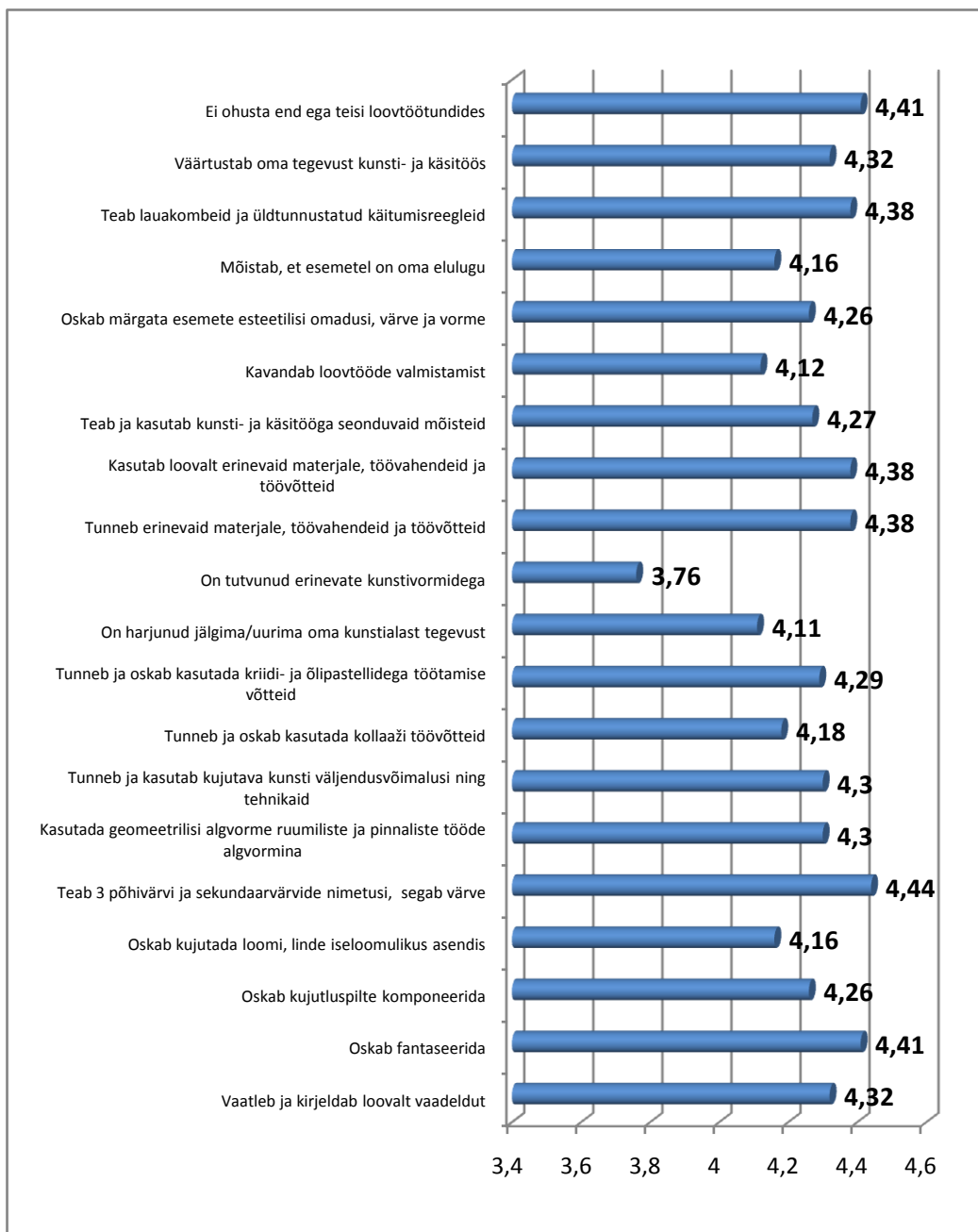
Kindlasti ei anna mitte kõik uuringus osalenud õpetajad ise muusikatunde, kuid enamik nimetatud valdkonna osaoskusi on võimalik integreerida õppekava teiste aineteaga (näit. eesti muusikapärimus ja kultuur ning teiste rahvaste muusika eesti/vene keele tundides; erinevate rütmide tundmine keh. kasvatuses tundides jms.). Seepärast sõltuvad õpetajate hinnangud laste muusika-alastele teadmistele ja muusikaga seotud loovusele ka sellest, kuidas õpetaja suudab kasutada muusikaelemente läbi õppekava erinevate ainete. Uurimistulemused näitavad, et õpetajad nii tava kui kümblusklassides on laste muusika-alaste teadmiste ja oskustega üsnagi hästi kursis.

4.2.9. Kunst ja käsitöö

Kunsti ja käsitöö valdkonna õpitulemustele on õpetajad andnud hinnanguid järgmistele väidetele: oskab vaadelda ja kirjeldada loovalt vaadeldut; oskab fantaseerida, Oskab kujutluspilte komponeerida; oskab kujutada loomi, linde iseloomulikus asendis; teab 3 põhivärvi ja sekundaarvärvide nimetusi ning oskab värve segada; oskab kasutada geomeetrilisi algvorme ruumiliste ja pinnaliste tööde algvormina; tunneb ja kasutab kujutava kunsti väljendusvõimalusi ning tehnikaid; tunneb ja oskab kasutada kollaapi töövõtteid; tunneb ja oskab kasutada kriidi- ja õlipastellidega töötamise võtteid; on harjunud jälgima/uurima oma kunstialast tegevust; on tutvunud erinevate kunstivormidega; tunneb erinevaid materjale, töövahendeid ja töövõtteid; kasutab loovalt erinevaid materjale, töövahendeid ja töövõtteid; teab ja kasutab kunsti- ja käsitööga seonduvaid mõisteid; kavandab loovtööde valmistamist; oskab märgata esemete esteetilisi omadusi, värve ja vorme; mõistab, et esemetel on oma elulugu; teab lauakombeid ja üldtunnustatud käitumisreegleid; väärtustab oma tegevust kunsti- ja käsitöös; ei ohusta end ega teisi loovtöötundides; oskab hoida korras oma koolitärke, korrastada klassi, jne

Väärrib tähelepanu, et kunsti ja käsitöö valdkonnaga ei seostata sugugi ainult konkreetseid oskusi ja tulemusi, vaid ka lapse üldist käitumiskultuuri ning suhtumist töövahendite korrashoidu.

Joonis 27. Õpetajate hinnangud kunsti ja käsitöö valdkonna osaoskustele

Joonisel 27 nähtuvad kunsti- ja käsitöö valdkonna suhteliselt kõrged hinnangud enamuste osaoskustele, millele õpetajad hinnanguid andsid. Üldiselt võib seda valdkonda hinnata lastele üsna meelepäraseks, sest hinnangud jäävad valdavalt 4 palli ümber, mis on teiste valdkondade keskmistega võrreldes väga hea tulemus. Samuti on rõõm tõdeda, et kunsti- ja käsitöö tegevused tundides on õpilastele meeltemööda. Lasteaia kumblemõõda lõpetanuna, kus õppetegevus toimus suunatuna loovusest ja avatusest, on laste looming kooliski kantud iseseisvusest ja loovusest, kus üheks kõrgemaid hinnanguid saanud osaoskuseks on laste fantaseerimisoskus ($x=4,41$). Veel on kõrgeid hinnanguid pälvinud õpilaste soov kunsti- ja

loovtegevustes kasutada erinevaid põhivärve ning neid kasutades leida uusi värvikombinatsioone ($x=4,44$). Õpetajate hinnangul teavad ja tunnevad õpilased küllalt hästi erinevaid materjale ning vahendeid loovtööde tegemiseks. Veel võime öelda, et õpilased tunnevad viisakaid käitumistavasid ning on teistega loovtundides arvestavad. On teadlikud ohustureeglitest, ei ohusta ennast ega kaaslast, seega on tähelepanelikud ja arvestavad. Lisaks eelpool nimetatutele on nad valmis kavandama oma tegevusi loovtöödeks, samuti oskavad kasutada kunsti- ja käsitööga seonduvaid mõisteid ning väärtustavad ja tunnevad rõõmu oma loomingulisest tegevusest.

Nõrgima hinnangu kunsti- ja käsitöö valdkonnas on saanud õpilaste teadmised erinevate kunstivormide tundmisele.

Järgnev tabel annab võrdleva pildi kahe kümblusklassis ja vene õppekeele klassis õppivate laste käsitöö- ja kunstiga seotud oskustest.

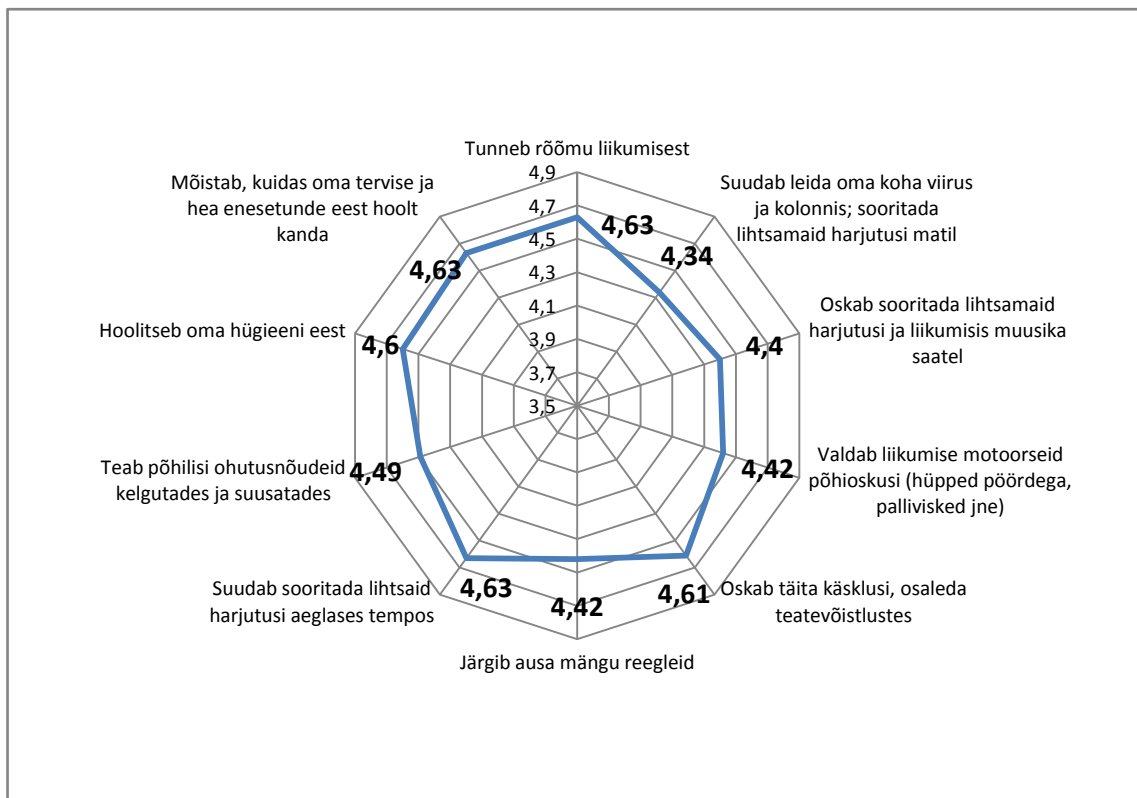
Tabel 18. Õpetajate hinnangud võrdlevalt kunsti ja käsitöö valdkonna osaoskustele õppekeelest lähtuvalt

	Õppekeel	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Oskab vaadelda ja kirjeldada loovalt vaadeldut	vene keel	20	3,95	-2,797	,007
	kümblusklass	51	4,51		
Oskab kasutada geomeetrilisi algvorme ruumiliste ja pinnaliste tööde algvormina	vene keel	20	3,95	-2,671	,009
	kümblusklass	51	4,47		
Tunneb ja kasutab kujutava kunsti väljendusvõimalusi ning tehnikaid	vene keel	20	3,90	-3,176	,002
	kümblusklass	51	4,51		
Tunneb erinevaid materjale, töövahendeid ja töövõtteid	vene keel	20	4,10	-2,342	,022
	kümblusklass	51	4,55		
Mõistab, et esemetel on oma elulugu	vene keel	20	3,85	-2,113	,038
	kümblusklass	51	4,33		

Üldiselt väga heade tulemuste taustal esinevad statistiliselt olulised erinevused vaid mõnedes näitajates. Kõigis statistiliselt olulisi erinevusi täheldatavates osaoskustes on tulemuste keskmine näitaja suurem kümblusklasside tulemustes. Kümblejad on osavad vaatlejad ja kirjeldajad, kasutavad julgelt geomeetrilisi vorme, tunnevad erinevaid töövahendeid ja materjale oma tööde tegemise ning teavad, et asjadelgi on oma lugu. Keelekümblejate paremaid tulemusi mõnes oskuses võib seletada asjaoluga, et suuresti keeleõppe eesmärgil laseb õpetaja lastel sõnastada ja kommenteerida oma tegevusi ning põhjendada oma valikuid, mis omakorda aitavad õpitut paremini omandada.

4.2.10. Kehaline kasvatus

Kehalise kasvatus valdkonna õpitulemustest annab ülevaate jäegmine joonis, millel märgitud selle valdkonnaga seotud alaoskused: tunneb rõõmu liikumisest, suudab leida oma koha viirus ja kolonnis ning sooritada lihtsamaid harjutusi matil; oskab sooritada lihtsamaid harjutusi ja liikumisi muusika saatel; valdab liikumise motoorseid põhioskusi (hüpped pöördega, pallivisked jne); oskab täita käsklusi, osaleda teatevõistlustes; järgib ausa mängu reegleid; suudab sooritada lihtsaid harjutusi aeglases tempos; teab põhilisi ohutusnõudeid kelgutades ja suustades; hoolitseb oma hügieeni eest; mõistab, kuidas oma tervise ja hea enesetunde eest hoolt kanda.

Joonis 28. Õpetajate hinnangud I klassi õpilaste kehalise kasvatusese osaoskuste saavutatusele

Jooniselt 28 nähtub, et üldiselt ollakse ikka valmis ja rahulolevad ($x=4,63$) aktiivseks liikumiseks nagu lasteaiaski. Kuid kooli osas eristuvad lemmikumad vormid aktiivsuse väljaelamiseks, millistega kehalise kasvatusese tundides tegeletakse nt erinevad aktiivsusmängud ja teatevõistlused. Õpilased olles juba lasteaias hästi omandanud eneseteenindusega seotud osaoskused tulevad nendega toime ka uues keskkonnas ja peavad neist lugu nagu oma hügieeni eest hoolitsemine ning mõistmine, et hea enesetunde tagatis on tema hea tervis. Pisut maha jäävad oskused, mis nõuavad täpsust ja koordinatsiooni ning rütmitunnet. Samuti on oluline, et saadaks aru instruksioonidest ja selle valdkonna mõistetest, sest see tagab laste eneseusalduse oma suutlikkuse ning võimekuse ja arenevad vajalikud oskused nagu täpsus ja koordinatsioon, samuti oma kehatunnetus.

Tabel 19. Õpetajate hinnangud võrdlevalt I klassi õpilaste kehalise kasvatusese valdkonna osaoskuste saavutatusele

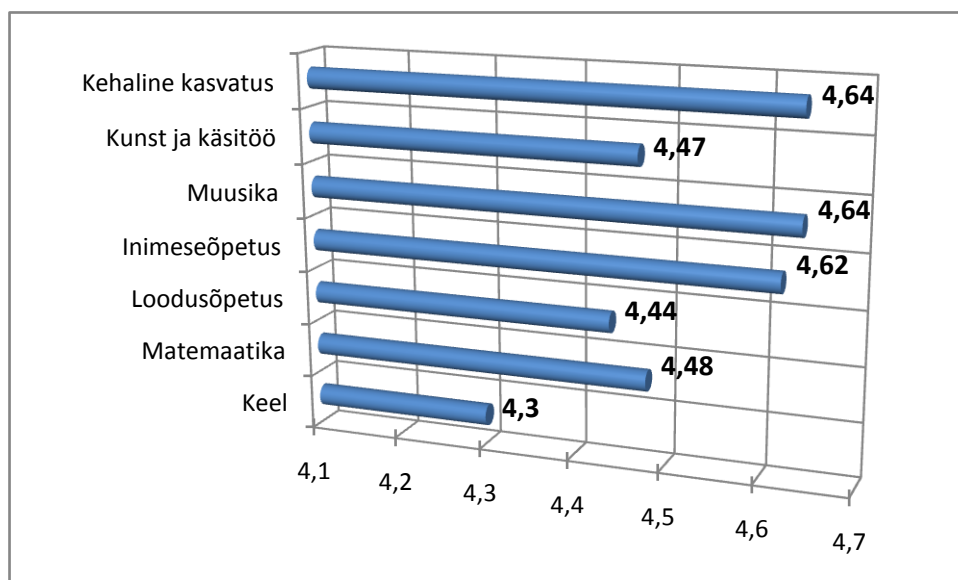
	Õppekeel	Hinnangute arv	Keskmine	t-väärtus	p
Tunneb rõõmu liikumisest	vene keel	20	4,75		
	kümblusklass	51	4,59		
Oskab sooritada lihtsamaid harjutusi ja liikumis muusika saatel	vene keel	20	4,50		
	kümblusklass	51	4,37		
Valdab liikumise motoorseid põhioskusi (hüpped pöördega, pallivisked jne)	vene keel	20	4,50		
	kümblusklass	51	4,41		
Järgib ausa mängu reegleid	vene keel	20	4,45		
	kümblusklass	50	4,40		
Suudab sooritada lihtsaid harjutusi aeglases tempos	vene keel	20	4,65		
	kümblusklass	50	4,62		
Hoolitseb oma hügieeni eest	vene keel	20	4,30	-2,109	,045
	kümblusklass	51	4,71		
Mõistab, kuidas oma tervise ja hea enesetunde eest hoolt kanda	vene keel	20	4,40	-2,201	,036
	kümblusklass	51	4,73		

Analüüsidest selle valdkonna saavutusi võrdlevalt saame täheldada erandlikult selles valdkonnas, et venekeelsete koolide õpetajate hinnangud on õige pisut kõrgemad kümbluskoolide omadest. Siiski esineb statistiline erinevus kahe osakuse hindamisel, kus õpetajate arvamused suuresti lahknevad. Kümbluklasside õpetajad on kindlamad, et lapsed hoolitsevad eneste eest (kümblus: $x=4,71$ ja vene: $x=4,30$) $p=.045$ ning õpilased mõistavad hea ensetunde ja tervise eest tuleb hoolt kanda (kümblus: $x=4,73$ ja vene: $x=4,40$) $p=.036$.

Erinevused kahe lastegrupi vahel on minimaalsed, väljendades nende rõõmu kehalisest liikumisest. Nagu teisteski valdkondades, sisaldab ka kehalise kasvatus valdkond sotsiaalseid laadi oskusi, mis rõhutavad vajadust arendada mitte ainult füüsilisi võimeid, vaid ka lapse vastutust ja teadlikkust oma tervise eest hoolitsemisel.

4.2.11. Üldhinnang õpilase toimetulekule

Järgnevas osas on käsitletud õpetajate antud hinnanguid õppekava õpitulemuste saavutustele õppeaineti. Hinnanguid anti 5-pallisel skaalal. Üldhinnang õppeainetele näitab, et 1. klassi lapsed tulevad õppekavaga hästi toime.

Joonis 29. *Õpetajate hinnangud toimetulekule õppeainetega*

Kirjeldades joonisel 30 kajastatud tõdemet, et üldiselt on õpetajad hinnanud I klassi õpilaste ainealaste teadmiste omandatust peaaegu suurepäraseks. Kõrgemaid hinnanguid on antud kehalisele kasvatusle ja muusikale ($x=4,64$) ning inimeseõpetusele ($x=4,62$). Madalaima hinnangu vääriliseks on tunnustatud keele valdkond ($x=4,3$), milles õpetajad on andnud vaid pisut madalamaid hinnanguid. Toimub ju keeleõppes, samuti matemaatikas üleminekul kooli kõige suurem hüpe: kui eelkooliprogramm seab nõudeks vaid tähtede ja numbrite tundmise, siis oskused, mida omandatakse 1. klassi lõpuks võimaldavad juba lugeda tekste ja sooritada aritmeetilisi tehteid.

Järgnevas tabelis kajastub õpetajate üldhinnang 5 pallisel skaalal õpilaste üldisele toimetulekule I klassis.

Tabel 20. Õpetajate üldhinnang laste õppekava saavutustele I klassi lõpuks

	N	Minimum	Maximum	Hinnangute keskmine
Üldhinnang lapse toimetulekule 1. klassis	73	3	5	4,36

Tabelist 20 nähtub, et õpilaste toimetulek 1. klassis õpetajate hinnangul on väga hea, vaatamata sellele, mis keelne kool õppimiseks valitud, kuigi lasteaias oldi õpitud keelekümblusmetoodika alusel eesti keeles. Seega saame kummutada ühe laiemalt leviva müüdi, et kümblusmetoodika alusel õppija ei tule toime emakeelses koolis või eestikeelses koolis. Kümblejad on igati võimelised õppima ühes või teiskeelses koolis. Jah, ette võib tulla mõningaid raskusi, kuid esilekerkinud probleemidele rahulikult keskendudes ja nendega teadlikult tegeledes, mööduvad kiiresti ja valutult. Seega on oluline, et valupunkte ei eirataks, vaid nende tuleb aktiivselt keskenduda igapäevastes koolitegevustes täisksvanu toel ja suunamisel.

5. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Meie kiired ühiskondlikud muutused ja avardunud võimalused igapäevaelus on kujundanud vanemate ja ka haridustöötajate hoiakuid ja arusaamu lapse valmisolekust koolitee alustamiseks. Üha aktuaalsemaks on muutunud küsimus – milliseid kooliks vajalikke põhioskusi lasteasutus tähtsustab üleminekul kooli. Küsimus on seda tõsisem kui tegemist on kakskeelsuse fenomeniga.

Hea on teada, et mõlema haridusastme õppetööd kureerib riiklikult kehtiv raamdokument, mille õppe-eesmärgid on määratletud kindla struktuuriga soovitatavatest aja ja klassi juhtimise protseduuridest, detailselt nimetades, mida peab õpetama ja viisid kuidas õppeprotsessi läbi viia. Seega tuleb koolivalmidust käsitleda jätkuva protsessina, mis algab koolieelsel perioodil ja jätkub koolis, kus õpetaja on selles protsessis võtmeisikuks õpikeskkonna loojana ja õppimise/õpetamise seirajana. Samuti lapse positiivse minapildi ja õppimiseelduste kujunemisel toetajana. See tähendab, et õpetajal on ideaalne positsioon juhtida õpilasi läbi sellistest kogemustest, mis aitavad neil mõista, et nad on võimelised õppima, nad on väärtuslikud ning saavad hakkama (Korpinen 1996). Üleminek mänguliselt tegevuselt õppimisele, millist mõtet meil kõikjal armastatakse rõhutada, ei pea tähendama mängulisuse järsku vastandamist õppetegevusele koolis.

Diferentseerunud ühiskond tingib vajaduse selgema raamistikuga alghariduse järele, et kontrollida ja reguleerida ebasoodsamates tingimustes kasvanud lapsi ja vähendada võitlust sotsiaalselt kõrgelt hinnatud positsioonide pärast. Algõpetuse spetsialistid peavad olema teadlikud sellest, kuidas “naturaliseerida” ebavõrdsust ning kuidas juba haridustee hakul vältida ebameeldivate kogemustega kokkupuuteid. Visioon alghariduse tulevikuvormidest ning sellest, milliseid lapsi me tahame kasvatada tulevikukodanikeks on väljakutse ka Eesti haridussüsteemile. Nii nagu muu maailm, püüab ka eesti algõpetus anda rohkem ruumi haridusstrateegiatele, mis hõlmavad arutlust, rühmatööd ja iseseisvat õppimist, kasutades meediat ja juhendmaterjale ning kus õpetajatel on autonoomia ja võimalus olla kaasatud haridusalaste otsuste tegemisse. Eriti oluline on eelnevaid mõtteid teadvustada kakskeelses õppeprotsessis ja nende elukorralduses.

Analüüsides laste kooliks ettevalmistamise olukorda ja nende suutlikkust I kooliastmes toime tulla keelekümblesjate hulgas, võime tõdeda, et lapsevanemad ja õpetajad on erinevatele aspektidele andnud valdavalt väga positiivseid hinnanguid.

Lasteasutuse uurimistulemustest võib teha alljärgnevaid kokkuvõtteid.

- Õpetajad kui ka lapsevanemad on hinnanud keelekümblesrühma laste valmisolekut kooliks väga heaks.
- On tähtis väärtustada, millised hoiakud lastel kujun(ed)evad teadmiste omandamise ja õppima õppimise tähendustesse, mis on tulevikus iseseisvumiseks oluline.
- Samas on positiivne märkida, et nii lapsevanemad kui ka õpetajad mõistavad laste püüdlusi iseseisvuda ja omandada esmased õppimise oskused.
- Esiletõstmist väärib laste valmisolek oma tunnete ja emotsioonide väljendamiseks ning oskus ka üksiolekut nautida.
- Kümblesjate valmisolek ja hea ettevalmistus sotsiaalsete oskuste arenguks, kui neid pidevalt ja piisavalt tähelepanu keskpunktis hoida. Ühtlasi on see aluseks ka heade tulemustele ema- ja kümbleskeele osaoskuste omandatusele, st eesmärgile suunatud

tegevus eeldab ka positiivset lahendit ning soovi kogeda eduelamust. Tulemuslik sotsiaalsete oskuste areng viitab õpetajate ja lastevanemate omavahelise koostöö üsna tõhusatele alustele.

- Kümblejad väärtustavad end ning enesega toimetulekut, samuti on nad ka kehaliselt aktiivsed, hea koordinatsiooni ja peenmootorsete oskustega ning eakohaselt iseseisvunud, millele viitab hea toimetulek eneseteenindustoimingute ja enesest lugupidamisega.
- Kümblejad väärtustavad oma lähiümbruse keskkonda milles elatakse.
- Tuleb tunnustada õpetajate võimalusi pöörata õppeprotsessis rohkem tähelepanu emotsionaalsetele ja sotsiaalsetele faktoritele
- Positiivseks tulemuseks on ka asjaolu, et õpetajate ja lastevanemate hinnangud lapse arengu kohta on valdavalt lähedased. Vaid mõne üksiku oskuse osas hindavad vanemad oma lapsi kõrgemalt. Selline tulemus loob soodsa pinnase õpetaja ja vanemate koostööks ning tagab lapse jaoks oluliste eesmärkideni jõudmise. Suuremaks probleemiks on lasteasutuse ja kooli omavaheline koostöö. Vastastikuseid ootusi tundmata, võime pingutada vales suunas, muutes õpingud laste jaoks tüütuks tuupimiseks.

Võrreldes keelekümblusrühmade läbiviidud uuringu 1. ja 2. etapi tulemusi, tõdeme, et 2008 ja 2007 aasta uuringu tulemused on lastevanemate ja õpetajate poolt üsna sarnaselt hinnatud (va füüsilise ja motoorse arengu valdkond, kus 2007 on hinnangud tunduvalt kõrgemad). Suurim erinevus on keele ja kõne valdkonnas, sellele järgnevad sotsiaalsete oskuste ja seisukohavõttude ning õppima õppimise oskuste valdkonnad. Kuna mõlema etapi tulemused olid piisavalt head, alustamaks õpinguid koolis, on ennatlik anda hinnangut laste edasise toimetuleku tasemele 2008.aasta tulemuste põhjal. Seda, kui jätkusuutlik on 2008.aastal eelkoolirühmades saavutatud tase näitavad järgnevate aastate tulemused koolis, mil lapsed lõpetavad esimese, teise jne klassi.

Senistele tulemustele tuginedes saame teha järgmised kokkuvõtlikud järeldused:

1. kõrgemaid hinnanguid pälvisid oskused, mida lasteasutuse õppetöös ja vaba aja tegevustes pidevalt harjutatakse: ainealased oskused ja tervise ning füüsilise arenguga seonduvad oskused.
2. oskuste ja arusaamade tase, mida mõjutab mitte ainult lasteaiarühmas õpitu, vaid lapse sotsiaalkultuuriline taust tervikuna, mis jääb maha nõ konkreetsetest äraõpitatavatest teadmistest-ostkustest.

Laste joonistustesti kokkuvõtteks võib öelda, et kümblejad saavad ülesannete käsklustest suhteliselt hästi aru, kuigi siinkohal oli õpetajate hinnangul hästi tajutav laste harjumus küsida kohe, kui miski jääb arusaamatuks. Samuti on kümblejad suhteliselt täpsed ja korrektsed ülesannete täitmisel, see näitab nende taju ja peenmootorika head arengut. Hästi on omandatud ringi, nurga, serva, geomeetriliste kujundite, ruumi ja arvu mõisted, st matemaatilisi häid oskusi. Veel tuleb tunnustada õppeprotsessis omandatud tähelepaneliku kuulamise ja instruksioonidest arusaamise oskusi, sest viimaste ülesannete puhul oli vaja palju detaile meelde jätta ja neid korrektselt joonistada.

I klassi uurimistulemustest võib teha järgmisi kokkuvõtteid.

- I klassi lõpuks on üldpädevuste valdkonna osaoskused suhteliselt hästi omandatud, siinjuures tuleb tunnustada õpilaste väga tugevat motiveeritust avatusele ja loovamale lähenemisele õppimissituatsioonidele ning julgusele olla avameelne ja suhtlemisaldis.

- Uurimuses osalenud I klassi õpilastel on õpetajate hinnangul positiivne enesehinnang ja usk endasse, mis on kohenemise oluline tingimus.
- Väga häid hinnanguid on keele valdkonnas andnud nii vene- kui ka eesti õppekeelega koolide õpetajad õpilaste oskustele. Õpilased on küllalt hästi omandanud elementaarse grammatika ja hea väljendusoskuse, keskendumist vajavad loovjutukeste koostamine, lugemus ning spetsiifiline grammatika (nt pöördelõpud, häälikute pikkus jne) ja keskendumisvõime kuulamiseks.
- Matemaatikas on hästi omandatud oskused, mida on hea õppetegevuses mõõta, so arvutamine, võrdlemine. Nõrgemaks jäänud ka need osaoskused, mis nõuavad seostamis- ja analüüsi oskusi nagu kella tundmine, lahenduste põhjendamine ja mõõtvahendite oskuslik kasutamine.
- Loodusõpetuse valdkonnas tuleb tunnustada laste soovi rõõmuga loodust tundma õppida, kuid tegelikus õppetegevuses vajavad enam keskendumist katsete kavandamise ja läbiviimise põhimõtete tundmine, kirjeldamis- ja järeldamisoskused.
- Esiletõstvalt häid tulemusi on saanud õpetajate hinnangutes laste rõõm muusika kuulamisest ja musitseerimisest. Enam vajaks õppetöös keskendumist pillimänguoskus nii instrumentidel kui kehapillil.
- Väga häid tulemusi on saavutatud inimeseõpetuse ja kehalise kasvatuse valdkondlikes tulemustes, mis kinnitavad laste häid teadmisi endast ja oma aktiivusest.
- Kunsti- ja käsitöö valdkonnas tuleb tunnustada õpilaste loovust nii tööde kui nende valmistamiseks kasutatud vahenditest ja tehnikatest

Kokkuvõtteks võib öelda, et Eestis on alus- ja alghariduses pikaajalised traditsioonid, milles õpetuslikul küljel ja lapsekeskse pedagoogika põhitõdede väärtustamisel on olnud alati tähtis roll, mida näitavad ka selle, keelekümblusmeetodi rakendamisel raamõppekavade eesmärkide saavutused. Uurimistulemustest selgub, et keelekümblusmetoodikat rakendavad õpetajad on suutnud hoida kinni lapsekeskse pedagoogika põhitõdedest – tähtis on lapse positiivse minapildi ja õpivalmiduse kujundamine. Seetõttu on väga oluline rõhutada lapse üldise arengu jälgimist nii lasteasutuses, kodus kui ka koolis, selle aluseks on igakülgne sujuv koostöö õpetajate ning lastevanemate vahel. Õppeprotsessis on vaja kindlustada ühtne töökultuur õpetajatel, leidmaks sobivad õppimis- ja suhtlemisviise õppekava eesmärkide saavutamiseks, mis realiseeruvad läbi õpetaja praktilise tegevuse, väljendudes õpetajate arusaamades ja hoiakutes.

Uurimuse II etapp näitas, et keelekümblusmetoodika järgi õppinud lapsed on kooliks hästi ette valmistatud ning nad tulevad suurepäraselt toime ka koolis sõltumata õppekeelest.

ПРОЕКТ *Готовность к школе и успешность выпускников детского сада с языковым погружением на первой школьной ступени*

ОТЧЁТ исследования выпускников детского сада с языковым погружением

Достижения детей языкового погружения по окончанию детского сада и 1-го класса в соответствии с требованиями государственной программы

Отчёт 2-го этапа исследования

Составители:

Айри Кукк

Лейда Тальтс

Майя Мулдма

6. ДОСТИЖЕНИЯ ДЕТЕЙ ЯЗЫКОВОГО ПОГРУЖЕНИЯ ПО ОКОНЧАНИЮ ДЕТСКОГО САДА И 1-ГО КЛАССА

6.1. Краткий обзор целей исследования и результатов первого этапа

Представляемый отчёт опирается на исследование, проведённое преподавателями Таллиннского Университета исследования, реализация которого стала возможной благодаря финансовой поддержке Министерства Образования и Науки. Ощутимую помощь исследователям данного проекта оказали учёные Университета Хельсинки, специалисты Центра Языкового погружения, а также все участвующие в исследовании руководители детских садов, учителя детских садов и школ, родители детей.

Исходя из целей документа Министерства Образования и науки об *Исследовании готовности к школе выпускников детского сада с языковым погружением*, в котором указано, что учащиеся в классах языкового погружения должны к окончанию основной школы достичь функционального двуязычия и благодаря чему, стать конкурентно способными на рынке труда Эстонии.

Проведение первого этапа исследования и составление отчёта сосредотачивалось на следующих вопросах:

- *Какой должна быть государственная регуляция подготовки к школе?*
- *В каких формах осуществляется подготовка детей к школе на данный момент, и каким образом она могла бы происходить в будущем?*
- *Какие базовые навыки и умения, необходимые для школы, больше всего ценит детское учреждение при переходе в школу?*
- *На каком уровне формирования готовности к школе находится ребёнок языкового погружения?*
- *Представления учителей детских садов о способах обучения и общения, в том числе каким образом были достигнуты их педагогические цели?*

Детский сад „Päikene“ города Нарвы

Отчёт исследования распределён по 4-м главам: первая глава – теоретическая, предлагала обзор концептуального подхода к исследованию; вторая знакомила читателя с методикой исследования, третья предоставляла анализ полученных данных, а четвёртая глава содержала выводы и предложения по результатам проведённого исследования.

Авторы исследования считают необходимым напомнить и подробнее остановиться на основных результатах исследования:

- уровень подготовки детей к школе не одинаков;
- большинство родителей и учителей дали высоко-положительные оценки по различным аспектам готовности к школе;
- учителя и родители высоко оценили уровень самостоятельности детей, а также их положительный опыт и отношение к освоению учебных навыков;
- готовность и хорошая подготовка детей языкового погружения в области развития социальных навыков является основой для высоких достижений в изучении, как родного языка, так и языка погружения;
- дети языкового погружения физически достаточно активны, с хорошим уровнем развития координации и тонкой моторики, самостоятельность детей соответствует их возрастному развитию, о чём можно судить по их успешности по части самообслуживания и самоуважения;
- наряду с высокими показателями умений и навыков в областях искусства, культуры и математики, чрезвычайно важным представляется умение детей проявлять целенаправленность, сосредоточенность в процессе своей деятельности детей, умение детей слушать друг и наслаждаться тишиной;
- положительным результатом является ещё и то, что оценки учителей и родителей по поводу уровня развития детей очень близки по значимости, лишь в отдельных случаях родители оценивают своих детей выше, чем учителя;
- проблемной остаётся недостаточность, а в некоторых случаях и полное отсутствие сотрудничества между дошкольным учреждением и школой.

6.2. Цели и задачи второго этапа исследования

Напомним, что целью исследования является осуществление обратной связи Министерству Образования и Науки, Центру языкового погружения, Экзаменационному и Квалификационному Государственному Центру, родителям, детским учреждениям, школам и общественности о развитии дошкольника на основании оценивания учителями детских садов и родителями исследуемых детей. Данное исследование не предполагает оценивание отдельных детских садов, учителей, родителей или их детей. Конкретные данные о детских садах, родителях и детях в исследовании не упоминаются. Исследователей интересует лишь общий уровень подготовки к школе прошедших языковое погружение детей. Более пристальное внимание обращается на аспекты, отражающие общий уровень развития детей при поступлении в школу и успешность этих детей в первом классе.

Отчёт второго этапа исследования также не ставит перед собой целью дать оценку отдельным детским садам, учителям, родителям или их детям.

На данном этапе исследователей интересует выполнение следующих задач:

1. зафиксировать ситуацию в детских садах с языковым погружением на 2008 год и, исходя из приоритетов ценностного воспитания на сегодняшний день, определить аспекты, подлежащие наиболее пристальному вниманию для подготовки детей к школе;
2. вместе с тем, чрезвычайно важным представляется выяснение того, насколько успешно справляются с учёбой дети, закончившие в (2007) году детские сады с языковым погружением и поступившие в школу осенью 2008 года.

Для осуществления целей и задач второго этапа исследования и для составления отчёта было решено сосредоточиться на конкретных вопросах.

- Чему необходимо больше уделять внимание детей, обучающихся по программе языкового погружения для улучшения их подготовки к школе?
- Какие базовые умения и навыки, необходимые в школе, являются приоритетными в детских учреждениях для обеспечения успешного перехода детей в школу?
- Как справляется в школе выпускник детского сада с языковым погружением?
- Школу какого языка обучения выбирает выпускник группы языкового погружения?
- Каков уровень достижений детей в усвоении целей и задач государственной учебной программы?
- Какие педагогические цели ставят перед собой родители, учителя детских садов и школ?

В своём отчёте исследователи постараются найти ответы на все вышеуказанные вопросы.

6.3. Методика исследования

В рамках осуществляемого проекта исследования особо значимым представляется изучение особенностей развития детей языкового погружения с разных точек зрения, которым отводится важная роль в обеспечении эмоционального самочувствия ребёнка и его успешности, опираясь на компетенции, представленные в *Учебной программе дошкольного образования (1999)* и в *Государственной программе обучения в основной школе и гимназии (2002)*.

На втором этапе исследования весной 2008 года были собраны данные по нескольким аспектам:

1. Оценки родителей и учителей выпускников детских садов языкового погружения в Эстонии по поводу того, достижения детьми требуемого в учебной программе уровня развития.
2. Выяснение школьной готовности детей посредством рисуночного теста.
3. Исследование первоклассников/выпускников детских садов языкового погружения, на основании полученных данных в 2008 году от учителей первых классов общеобразовательных школ, которые исходят из требований учебной программы по освоению компетенций.

Описание контингента и процедуры исследования

1. Контингентом второго этапа исследования в 2008 году стали дети всех тех групп языкового погружения, которые занимались по программе языкового погружения не менее двух лет. Анкеты были составлены как для родителей, так и для учителей групп

детских садов и специалистов по оцениванию компетенций владения родным языком. Анкеты заполнялись по принципу добровольности. Достижения детей, опирающиеся на требования учебной программы, представлены в анкетах по девяти областям: *учёба и развитие, социальные навыки и точки зрения, язык и речь, математика, этика и мировоззрение, жизненная и окружающая среда, здоровье, физическое и моторное развитие, искусство и культура*. Каждая из областей состоит из ряда подразделов, предложенных анкетой в форме утверждений. Каждый компонент из предоставленных девяти областей оценивается учителями и родителями по 5-бальной шкале от одного до пяти (1=слабо, 3=средне, 5=великолепно).

2.

3. *Рисуночный тест* как отражение школьной готовности детей. С помощью анализа рисунков (KJV) можно судить о готовности ребёнка к школе, что в свою очередь позволяет оценить знания и умения ребёнка, необходимые в школе. Такой способ исследования (KJV) был составлен в конце 1970-х в Дании. С детьми при использовании данного метода исследования необходимо работать в маленьких группах, желательно не более 8-10 детей. При таком количестве детей очень удобно следить за процессом работы группы и каждого ребёнка в отдельности. Ребёнок должен сидеть за отдельным столом, чтобы избежать возможности срисовывать друг у друга. Предварительно с детьми проводится общая вводная беседа о возможностях распределения бумаги (А-4) на части и т.д. По методике инструктаж детей проводится только один раз. Ребёнок не имеет возможности стирания и изменения рисунка. Детям нельзя помогать, их нельзя укорять или исправлять их ошибки. Исследователь имеет право только создавать положительную атмосферу работы и хорошее настроение детей. Тест состоит из трёх заданий: распределение бумаги на части, изображение геометрических фигур и обыкновенных рисунков.

4. *Исследование первого класса*. Достижения детей в соответствии учебной программе оцениваются по 9-ти областям: *учёба и развитие, социальные навыки и точки зрения, язык и речь, математика, этика и мировоззрение, жизненная и окружающая среда, здоровье, физическое и моторное развитие, искусство и культура*. Оценку по пятибальной шкале давал классный руководитель.

При обработке полученных данных был применён пакет статистической обработки, а иллюстрирующие рисунки оформлены в программе MS Excel.

6.4. Результаты исследования

6.4.1. Результаты исследования дошкольных учреждений

Сопоставляя результаты исследований по поводу общей оценки школьной готовности, можно зафиксировать, что и на первом, и на втором этапе исследования результаты были высоко-положительными.

Таблица 21. Оценка общей школьной готовности детей

Год исследования	Количество респондентов	Средняя оценка	Стандартное отклонение
Оценка школьной готовности 2008 год	216	4,19	,728
Оценка школьной готовности 2007 год	124	4,23	,708

Одновременно из таблицы 21. можно сделать вывод, что оценка прошлого года (2007 г.) была чуть выше, чем в этом году. В данном случае можно предположить, что сказывается полученный опыт и исходящий из него более строгий подход к оцениванию.

Таблица 22. Частота использования учителями оценочных баллов по школьной готовности

Шкала оценивания	Количество детей 2007		Количество детей 2008	
		%		%
	1	1	0,8	
	2	1	0,8	1,9
	3	11	8,9	13,0
	4	67	54,0	49,1
	5	44	35,5	36,1
Всего		124	100,0	100,0

Важно подчеркнуть (таблица 22.), что в 78 случаях готовность к школе была отмечена оценкой *великолепно*, а в 106 случаях – *очень хорошо*. Такие высокие оценки опровергают существующий в быту миф о том, что обучение на неродном языке не позволяет в полной мере осваивать школьные предметы, а также является препятствием в освоении родного языка.

Далее будут рассмотрены оценки успешности детей групп языкового погружения по конкретным областям. Оценивание производилось родителями совместно с учителями по пятибальной системе. Из данных (см. рисунок 1, версия отчёта на эстонском языке) можно сделать вывод, что в 2008 году дети, обучающиеся по программе языкового погружения, достигли очень высоких результатов по выполнению требований учебной программы. Средние баллы по всем областям превышают 4 балла, что позволяет говорить о высоком и относительно равномерном развитии исследуемых детей.

Наивысших оценок заслужили навыки в таких областях как Здоровье, а также Физическое и моторное развитие ($x=4,59$ и $x=4,58$), близкими по уровню оценивания ещё находятся математические навыки ($x=4,47$).

Сравнивая новые данные 2008 года с результатами 2007 года (см. рисунок 2, версия отчёта на эстонском языке), можно сделать вывод – результаты нынешнего года по всем областям отстают от результатов прошлого года. Особенно большая разница наблюдается в области *Языка и речи* (2007: $x=4,44$ и 2008: $x=4,16$), за ней следуют *Социальные навыки и наличие точки зрения* (2007: $x=4,40$ и 2008: $x=4,27$), а также навыки *Учёбы и развития* (2007: $x=4,36$ и 2008: $x=4,20$).

Таблица 23. Сопоставление оценивания учителями и родителями достижений детьми целей учебной программы в 2008 году

Категории	респондент	Кол-во отвечающих	Среднее значение	t-ценность	p
Навыки учёбы	родитель	107	4,11		
	учитель	123	4,28		
Социальные навыки	родитель	108	4,22		
	учитель	123	4,32		
Язык и общение	родитель	108	4,22		
	учитель	122	4,11		
Математика	родитель	107	4,48		
	учитель	123	4,47		

Этика и мировоззрение	родитель	106	3,96	2,167	,033
	учитель	122	4,21		
Окружающая среда и природоведение	родитель	106	4,12		
	учитель	123	4,41		
Здоровье	родитель	106	4,44		
	учитель	123	4,73		
Физическое и моторное развитие	родитель	106	4,52		
	учитель	123	4,63		
Искусство и культура	родитель	106	4,20		
	учитель	123	4,45		

Из таблицы 23 (см. дополнительно рисунок 2, версия отчёта на эстонском языке), в которой представлено сопоставление оценок учителей и родителей по достижению детьми целей и задач учебной программы, можно увидеть, что учителя почти во всех областях дали более высокие оценки, чем родители. Статистическое отклонение – $p=0,033$ можно считать довольно значимым. В данном случае просматривается распространённое в последние годы в эстонском обществе тенденциозное мнение в области образования – родители предъявляют всё более высокие требования по академическим навыкам к себе, к детям, да и к самой школе.

Учёба и развитие

В основе данной области исследования оценивание проводилось по 14 подразделам навыков, которые позволили оценить готовность ребёнка к принятию участия в деятельности, его способность внимательно сосредотачиваться на заданиях и одноклассниках, которые принимают вместе с ним участие в процессе деятельности. Его способность слышать и слушать, а также волевые качества характера, способствующие доводить до конца любое начатое дело, проявляя при этом ещё и собственную инициативу.

По данным исследования (см. рисунок 3 версии отчёта на эстонском языке) отчётливо выступает очень хорошая оценка учителей и родителей. От остальных значительно отличается *Умение испытывать удовлетворение от доведения деятельности до конца* ($x=4,53$), что говорит о потребности ребёнка в похвале и в поощрении. Близкими по значимости находятся *Проявление интереса к получению новых знаний* и *Умение применять и делиться полученными знаниями с другими детьми* ($x=4,4$ и $x=4,36$). Все эти навыки являются довольно важными для ребёнка, готовящегося к поступлению в школу.

Менее развитым проявил себя навык, связанный с усердием и терпением ребёнка ($x=3,99$), причинность чего вполне объяснима возрастными особенностями ребёнка.

Сравнивая оценки двух этапов исследования – 2007 и 2008 годов (см. рисунок 4, версия отчёта на эстонском языке), можно отметить более высокие результаты по всем показателям второго этапа исследования (2008).

Социальные навыки и наличие точки зрения

Осознанное самоощущение и ощущение себя членом группы формируется посредством реакций и обратной связи тех, с кем ребёнок общается в процессе своей деятельности. Полученная обратная связь способствует развитию самоощущения, самоутверждения, деятельной активности. Задачей учителя и родителя является оказание своевременной помощи ребёнку в разных социальных ситуациях. Именно в поведении и поступках ребёнка проявляются его социальные навыки. развитию

социальных навыков способствуют ролевые игры, а также непосредственные учебные ситуации, в которых ребёнок учится словесно выражать свои мысли, чувства и результаты учебной деятельности. Социальные навыки рассматриваются на основе оценивания 23 подразделов, которые в свою очередь сгруппированы по 5-ти категориям: общение со сверстниками, умение управлять собой, академические навыки, умение подчиняться и самоутверждаться.

Подразделу *Общение со сверстниками* (см. рисунок 4, версия отчёта на эстонском языке) была дана в среднем достаточно ровная положительная оценка (более 4-х баллов). Несмотря на то, что зафиксированные оценки по сравнению с остальными не являются самыми высокими, именно эти навыки представляют особую значимость в формировании социальной личности будущего школьника, которые закладывают основу развития умения слушать друг друга и умения вести диалог. Иными словами, представленная категория учит считаться с окружающими, к сожалению, в исследовании данный навык получил одну из самых низких оценок.

Оценивание учителями и родителями *Умения управлять собой* (см. рисунок 5, версия отчёта на эстонском языке) получило высокие баллы (от $x=4,45$ и до $x=4,32$). Возрастными и отчасти личностными особенностями детей можно объяснить довольно низкие оценки по двум подразделам – это *Умение примиряться с поражением в игре и умение терпеливо дожидаться своей очереди* ($x=3,91$ и $x=3,80$).

Академические навыки (см. рисунок 6, версия отчёта на эстонском языке). Утверждения, относящиеся к этой категории, способствуют определению умения детей слушать других и умения выразить себя в процессе совместной деятельности, а также креативность детей и в определённой мере умение вести себя в соответствии с нормами поведения. Оценки этой категории были высокими и относительно равноценными – все превысили 4 балла (от $x=4,40$ до $x=4,15$).

Послушание (см. рисунок 7, версия отчёта на эстонском языке). В ряду социальных навыков *Умение повиноваться* рассматривается, как способность выполнять разные роли с учётом как своих, так и чужих мнений и чувств, умение считаться с нормами, правилами игры. Учителя и родители дали самую высокую оценку *Ощущению радости победы* ($x=4,86$), что значительно преобладает над оценкой остальных социальных навыков.

Умение самоутверждаться (см. рисунок 8, версия отчёта на эстонском языке) в области социальных навыков оценивает способность ребёнка проявить инициативу, последовательность и стабильность в доведении до конца начатого дела. Важным представляется также наличие у детей толерантности. Оценки учителей и родителей по категории самоутверждения в большинстве своём очень высоки, исключение составляет готовность детей разрешать проблемные ситуации и находить общее решение ($x=3,83$).

Поскольку социальная зрелость приобретает в школе всё более весомое значение, то развитие социальных навыков необходимо держать под пристальным вниманием, начиная с детского сада.

Таблица 24. Сопоставление результатов оценивания социальных навыков учителями и родителями в 2008 году

Категории	Респондент	Кол-во отвечающих	Среднее значение	t-ценность	p
Ребёнок умеет терпеливо ожидать своей очереди	родитель	107	3,60	-4,693	,000
	учитель	123	4,18		
Ребёнок ведёт себя в соответствии с принятыми нормами и применяет выражения вежливости (здоровается, благодарит, извиняется и т.д.)	родитель	108	4,28	-2,274	,024
	учитель	123	4,50		
Ребёнок с удовольствием выражает свои чувства	родитель	108	4,63	3,957	,000
	учитель	123	4,28		
Ребёнок понимает чувства детей/взрослых и умеет с ним считаться	родитель	108	3,95	-2,598	,010
	учитель	123	4,23		
Ребёнок умеет выражать свои эмоции	родитель	107	4,43	2,066	,040
	учитель	123	4,22		
Ребёнок выполняет установленные правила	родитель	106	3,98	-2,271	,024
	учитель	121	4,23		
Ребёнок, играя, следит за правилами игры	родитель	107	4,20	-2,261	,025
	учитель	123	4,42		
Ребёнок испытывает радость победы	родитель	107	4,94	3,363	,001
	учитель	123	4,79		
Ребёнок умеет пережить горесть поражения	родитель	104	3,56	-3,522	,001
	учитель	123	4,01		

В оценивании области социальных навыков табл. 24, наблюдается разночтение между мнениями учителей и родителей. Основные различия мнений отражены. По 9-ти категориям навыков можно отметить статистические различия в оценках учителей и родителей и в большинстве случаев оценки учителей несколько выше, чем у родителей.

Например, различие мнений учителей и родителей по оцениванию некоторых категорий:

- *Ребёнок выполняет установленные правила* (учитель: $x=4,23$ и родитель: $x=3,98$) $p=.024$.
- *Ребёнок умеет пережить горесть поражения* (учитель: $x=4,01$ и родитель: $x=3,56$) $p=.001$.
- *Ребёнок, играя, следит за правилами игры* (учитель: $x=4,42$ и родитель: $x=4,20$) $p=.025$.
- *Ребёнок понимает чувства детей/взрослых и умеет с ним считаться* (учитель: $x=4,23$ и родитель: $x=3,95$) $p=.010$;
- *Ребёнок умеет терпеливо ожидать своей очереди* (учитель: $x=4,18$ и родитель: $x=3,60$) $p=.000$.

Опираясь на результаты исследования, важно зафиксировать, что дети жизнерадостны и активны, проявляют готовность к общению и к совместной деятельности, однако одновременно с наличием внутренней готовности детей, у них зачастую отсутствуют необходимые для её (готовности) реализации навыки и умения.

Сравнивая результаты оценок учителей и родителей 2007 и 2008 годов, можно отметить, что и одни и другие уделяют огромное внимание развитию социальных навыков, что предполагает создание положительной основы для сотрудничества во имя достижения единых целей и задач. Важная роль отводится изготовлению учебных наглядных пособий. Всем известно выражение: «Всё, что мы слышим – мы забываем, всё, что мы видим – мы запоминаем, всё, что мы делаем – мы знаем и умеем». Это выражение как нельзя лучше подходит к определению эффективности использования

методики языкового погружения, в основе которой лежит самостоятельная деятельность ребёнка.

Этика и мировоззрение

Таблица 25. *Сопоставление результатов оценивания этики и мировоззрения учителями и родителями в 2008 году*

Категории	Респонденты	Кол-во отвечающих	Среднее значение	t-ценность	p
Ребёнок осознаёт важность своей деятельности	родитель	102	3,78	-2,511	,013
	учитель	122	4,06		
Ребёнок способен нести ответственность за свою деятельность	родитель	103	3,71	-4,192	,000
	учитель	121	4,20		
Ребёнок умеет представить себя на месте другого человека	родитель	104	3,56	-3,469	,001
	учитель	122	3,98		
Ребёнок акцептирует (культурные) различия разных людей	родитель	102	4,23		
	учитель	122	4,07		
Ребёнок поступает по справедливости	родитель	101	3,84	-5,778	,000
	учитель	122	4,40		
Ребёнок способен рассуждать по поводу истины и лжи	родитель	103	4,24	-2,939	,004
	учитель	122	4,53		

На первый взгляд, мнения учителей и родителей табл. 25 (см. также рисунок 9, версия отчёта на эстонском языке), оставаясь в пределах 4-х баллов, довольно высокие и близкие по значимости. Однако можно отметить, что в большинстве своём оценки учителей несколько выше, чем у родителей. Данный результат может быть объясним недостаточной вниманием формированию и развитию у детей ценностных установок и ориентаций.

Сравнивая результаты исследования 2007 и 2008 года, и исходя из средних данных, можно констатировать более высокие показатели второго этапа исследования. Наибольшая разница между данными 2007 и 2008 годов проявилась по категориям, в которых оценивались *Умение вести себя в соответствии со своими убеждениями* (т.е. по справедливости) (2007: $x=4,44$ и 2008: $x=4,16$), за ними следовали оценки социальных умений (2007: $x=4,40$ и 2008: $x=4,27$), а также умение учиться (2007: $x=4,36$ и 2008: $x=4,20$).

Для каждого человека вполне закономерно проявлять интерес и пытаться понять, где и в каком окружении он живёт. Именно детский сад является одним из первых учреждений, в которых детям даётся возможность восприятия окружающего мира более широком смысле.

В семье и в детском саду закладываются основы наипервейших этических ценностей: «что такое хорошо, и что такое плохо», как повести себя, если ты совершил ошибку и т.д. В детском саду детям прививаются также элементарные понятия и навыки самообслуживания.

Жизненная и окружающая среда

В последующем подразделе будут рассматриваться оценки умений и навыков в области жизненной и окружающей среды ребёнка по 8-ми категориям. Предваряя результаты анализа полученных данных, можно отметить, что в этой области у детей языкового

погружения достигнут равномерно высокий уровень оценивания как учителями, так и родителями.

Таблица 26. Сопоставление результатов оценивания в области жизненной и окружающей среды в 2008 году

Категории	Респонденты	Кол-во отвечающих	Среднее значение	t-ценность	p
Ребёнок знает и определяет разные явления природы (дождь, гроза, буря, радуга и т.д.), умеет их описать	родитель	106	4,76		
	учитель	108	4,67		
Ребёнок знает и узнаёт домашних и диких животных	родитель	105	4,70	-2,230	,027
	учитель	108	4,84		
Ребёнок умеет называть животных северных и южных стран.	родитель	105	3,71	-8,912	,000
	учитель	108	4,72		
Ребёнок ощущает себя частью окружающей природы	родитель	103	3,65	-3,820	,000
	учитель	123	4,11		
Ребёнок умеет экономно использовать материалы (природные ресурсы – вода, бумага, древесина и др.)	родитель	106	3,26	-7,703	,000
	учитель	122	4,18		

Анализируя оценки родителей и учителей умений и навыков в данной области табл. 26 (см. также рисунок 10, версия отчёта на эстонском языке) нельзя не отметить хороший уровень природоведческих знаний и умений.

Лучше всего дети ориентируются в животном мире ($x=4,77$). Высок уровень их готовности *Поделиться своими знаниями с другими детьми* ($x=4,71$). По оценке родителей и учителей, дети преобрели отличные знания и представления обо всех временах года и умеют их охарактеризовывать (соответственно: $x=4,76$ и $x=4,61$). Чуть ниже оценены умения *Бережливого отношения к природе, окружающей среде* и *Экономному использованию природных ресурсов* (соответственно: $x=3,26$ и $x=4,18$).

Особого похвалы заслуживают познания детей о животных и зверях, живущих в их окружении. Исходя из данных таблицы 7, можно отметить статистические различия мнений родителей и учителей по поводу оценивания названий животных южных и северных стран (учитель: $x=4,72$ и родитель: $x=3,71$) $p=.000$. Ощутимая разница различия в категории *ощущения ребёнком частью окружающей природы* (учитель: $x=4,11$ и родитель: $x=3,65$) $p=.000$. По вышеуказанным результатам можно сделать вывод, что ребёнок на протяжении всего детсадовского периода был активным членом в процессе обучения. Благодаря чему, он знаком с явлениями окружающей его природы и умеет с ней обращаться.

Здоровье

Выясняя освоение знаний в области здоровья, наиважнейшей задачей являлось получение обратной связи о готовности детей ксамообслуживанию, что несомненно, положительно повлияет и на его школьную успешность.

Таблица 27. Сопоставление результатов оценивания в области здоровья в 2008 году

Категории	Респонденты	Кол-во отвечающих	Среднее значение	t-ценность	p
Ребёнок справляется с основными видами самообслуживания	родитель	106	4,40	-3,489	,001
	учитель	123	4,72		
Ребёнок может самостоятельно одеться и раздеться	родитель	106	4,77	-2,763	,006
	учитель	123	4,93		
Ребёнок умеет ухаживать за своей одеждой и вещами	родитель	105	3,79	-7,274	,000
	учитель	123	4,59		
Ребёнок физически активен и испытывает радость от двитательной деятельности	родитель	106	4,82		
	учитель	123	4,81		

По данным таблицы 27. (см. также рисунок 11, версия отчёта на эстонском языке) можно констатировать статистические различия в оценивании трёх категорий умений и навыков. Как и в предыдущих областях оценки учителей несколько выше оценок родителей. Статистические различия наблюдаются в оценивании нескольких навыков: *Умения ребёнка самостоятельно одеться* (учитель: $x=4,93$ и родитель: $x=4,77$) $p=.006$; *Умения справляется с основными видами самообслуживания* (учитель: $x=4,72$ и родитель: $x=4,40$) $p=.001$, а также *Умения ухаживать за своей одеждой и вещами* (учитель: $x=4,93$ и родитель: $x=4,77$) $p=.000$.

Сравнивая два этапа исследования, можно прийти к выводу, что результаты второго этапа 2008 года несколько выше, чем в исследовании 2007 года. Отдельного внимания заслуживают высокие оценки в категории самооценки ребёнка и умения справляться с элементарным самообслуживанием, что, несомненно, будет способствовать будущей школьной успешности каждого ребёнка.

Физическое и моторное развитие

Уровень достижений детей в данной области производился на основании оценивания по 10-ти категориям.

Таблица 28. Сопоставление результатов оценивания в области физического и моторного развития в 2008 году

Категории	Респонденты	Кол-во отвечающих	Среднее значение	t-ценность	p
Ребёнок активно принимает участие в деятельности на улице	родитель	104	4,45	-2,561	,011
	учитель	123	4,71		
Ребёнок знает правила безопасности движения (например, в уличном движении, у водоёмов, в лесу и т.д.)	родитель	106	4,23	-2,739	,007
	учитель	122	4,48		
Ребёнок владеет соответственными возрасту навыками мелкой моторики (например, пользоваться ножницами, завязывать шнурки на обуви)	родитель	106	4,43	-2,117	,035
	учитель	123	4,63		
Ребёнок умеет оставаться в пределах границ рисунка во время его раскрашивания	родитель	106	4,38	-2,222	,027
	учитель	123	4,59		
Ребёнок умеет использовать в работе правильные движения (например, держать ложку, подметать пол, ударять по футбольному мячу, выливать воду из лейки и др.)	родитель	106	4,75		
	учитель	123	4,74		

Исходя из данных таблицы 28. (см. также рисунок 12, версия отчёта на эстонском языке) можно утверждать, что оценки, данные учителями и родителями очень хорошие, поскольку самая высокая из них достигают $x=4,75$ и ни одна из оценок не опускается ниже $x=4,38$.

Производя анализ средних оценок учителей и родителей, видна уже неоднократно проявившаяся тенденция, что учителя дают более высокие оценки, чем родители детей. Статистические различия наблюдаются по 4-м категориям навыков и умений: в убеждённости учителей по поводу *Активности детей в уличной деятельности* (учитель: $x=4,71$ и родитель: $x=4,45$) $p=.011$. В некоторой мере отличаются мнения и по поводу овладения детьми *навыками тонкой моторики* (учитель: $x=4,63$ и родитель: $x=4,43$) $p=.035$. Далее – мнения об уровне знаний *по безопасности движения* (учитель: $x=4,48$ и родитель: $x=4,23$) $p=.007$, а также *Навыка удерживаться в пределах границ рисунка во время его раскрашивания* (учитель: $x=4,59$ и родитель: $x=4,38$) $p=.027$.

Сравнивая результаты исследования представленной области по двум этапам, можно смело утверждать, что все средние значения и первого, и второго этапа исследования координально отличаются друг от друга. В 2007 году было высоко оценена активность участия детей *в деятельности на улице* (2007: $x=4,77$ и 2008: $x=4,59$), *умение использовать в танцах простые танцевальные элементы* (2007: $x=4,69$ и 2008: $x=4,51$), а также *знания по безопасности движения* (2007: $x=4,77$ и 2008: $x=4,59$). На втором этапе исследования, в 2008 году оценивание превысило только по одной категории – *Умение удерживаться в пределах границ рисунка во время его раскрашивания* (2008: $x=4,49$ и 2007: $x=4,40$).

Математика

Анализ уровня знаний и умений в области математики рассматривается на основе оценивания 17-ти категорий.

Таблица 29. Сопоставление результатов оценивания умений области математики в 2008 году

Категории	Респонденты	Кол-во отвечающих x	Среднее значение	t-ценность	p
Ребёнок замечает цифровую информацию в своём окружении (например, на номерных знаках транспорта, адреса и др.)	родитель	107	4,46	4,066	,000
	учитель	122	4,42		
Ребёнок знает простые геометрические фигуры (круг, квадрат и др.)	родитель	107	4,81	2,330	,021
	учитель	122	4,45		
Ребёнок разделяет предметы по их определённым признакам	родитель	103	4,45	2,137	,034
	учитель	121	4,60		
Ребёнок умеет сосчитать количество предметов	родитель	106	4,83	6,549	,000
	учитель	121	4,79		
Ребёнок знает и умеет считать числа от 1-го до 10-ти	родитель	107	4,98	3,062	,003
	учитель	121	4,90		
Ребёнок знает числа от 0-ля до 20-ти	родитель	106	4,78	3,729	,000
	учитель	120	4,60		
Ребёнок знает понятия пространства (наверху-внизу, впереди-сзади, близко-далеко и т.д.)	родитель	107	4,81		
	учитель	122	4,18		
Ребёнок знает понятия: больше, меньше одинаково	родитель	106	4,79		
	учитель	122	4,53		
Ребёнок знает понятия: самый большой,	родитель	107	4,84		

самый маленький, средний и т.д.	учитель	122	4,57		
Ребёнок умеет складывать и вычитать в пределах 5-ти	родитель	107	4,76		
	учитель	122	4,59		
Ребёнок умеет измерять условленными мерами (карандаш, верёвка, банка, стекло и т.д.)	родитель	107	4,32		
	учитель	120	4,24		
Ребёнок знает понятия, связанные со временем (сутки, неделя, месяц, год)	родитель	107	3,79		
	учитель	122	4,42		
	родитель	121	4,61		

Анализируя данные, представленные в таблице 29 (см. дополнительно рисунок 14, версия отчёта на эстонском языке), можно отметить явное статистическое различие в оценках учителей и родителей по 6-ти категориям. Сравнивая средние оценки родителей и учителей во всех других областях, проступает явное отличие области математики. В ней оценки родителей в большинстве своём выше, чем оценки учителей. Статистические различия в оценивании навыков детей респондентами двух групп особенно заметны по таким категориям, как:

- *знание простых геометрических фигур* (родитель: $x=4,81$ и учитель: $x=4,45$) $p=.000$;
- *знание чисел и умение считать до 10-ти* (родитель: $x=4,98$ и учитель: $x=4,90$) $p=.021$, понятия пространства (родитель: $x=4,81$ и учитель: $x=4,18$) $p=.000$,
- *знание математических понятий – больше, меньше, выше, ниже и т.д.* (родитель: $x=4,84$ и учитель: $x=4,54$) $p=.000$;
- *счёт до 20-ти* (родитель: $x=4,78$ и учитель: $x=4,60$) $p=.034$.

Разница мнений в оценках родителей и учителей может быть объяснима недостаточностью аналитического подхода родителей к оценке умений своих детей. Авторы исследования предполагают, что родители не в полной мере различают навыки и умения, которые проявляются их детьми в сотрудничестве и совершённые самостоятельно. В данном случае речь идёт об оценивании реальной и потенциальной зоны развития ребёнка (Выготский 2000). Беседа учителей с родителями может внести ясность в выяснении подхода к оцениванию обеих сторон и определить причинность неуверенности ребёнка в школьных условиях.

Производя сравнительный анализ результатов 2007 и 2008 года, можно отметить схожесть успехов по двум этапам исследования. Разночтения почти отсутствуют, т.е. сильные и слабые стороны навыков детей из года в год повторились. Отставания отмечены в категориях *умения составления математических историй* и по поводу *ориентации детей во времени*.

Искусство и культура

Развитие детей в области искусства и культуры оценивались учителями и родителями по 18-ти разным категориям, что позволило более широко изучить опыт детей в данной области.

Таблица 30. Сопоставление результатов оценивания умений в области искусства и культуры в 2008 году

Категории	Респонденты	Кол-во отвечающих	Среднее значение	t-ценность	p
Ребёнок умеет наблюдать за явлениями окружающей среды	родитель	106	4,67	3,272	,001
	учитель	122	4,41		

Ребёнок умеет вести беседу о своих впечатлениях/опыте	родитель	106	4,50		
	учитель	122	4,41		
Ребёнок умеет с уважением относиться к собственному труду и его результатам	родитель	106	4,43		
	учитель	123	4,38		
Ребёнок умеет уважительно относиться к труду и результатам других	родитель	105	3,99	-2,028	,044
	учитель	123	4,20		
Ребёнок с удовольствием занимается ручной деятельностью (лепит, мастерит, вырезает, рисует и др.)	родитель	106	4,62		
	учитель	123	4,61		
Ребёнок использует в ручной деятельности разные материалы (шишки, песок, каштаны и др.)	родитель	106	4,20	-2,223	,027
	учитель	123	4,44		
Ребёнок в ручной деятельности умеет безопасно применять различные средства труда	родитель	106	4,27	-3,224	,001
	учитель	123	4,56		
Ребёнок умеет сопереживать, слушая музыку	родитель	106	4,20	-4,241	,000
	учитель	110	4,63		
Ребёнку нравится играть на телодинструменте – хлопать, топать, щёлкать, стучать и др.	родитель	106	4,30	-3,390	,001
	учитель	108	4,64		
Ребёнок с удовольствием играет на ритмических инструментах	родитель	106	3,92	-5,889	,000
	учитель	105	4,62		
Ребёнок умеет слушать разнообразную музыку и обсуждает прослушанное произведение	родитель	106	3,84	-2,592	,010
	учитель	108	4,15		
Ребёнок испытывает радость от песенной деятельности	родитель	106	4,24	-3,000	,003
	учитель	108	4,56		
Ребёнок умеет двигаться в ритме музыки	родитель	106	4,44	-2,282	,024
	учитель	108	4,67		
Ребёнок отличает звуки разные по длительности и по высоте (высокий-низкий, восходящая-нисходящая мелодия)	родитель	102	3,71	-3,501	,001
	учитель	107	4,16		
Ребёнок умеет слушать тишину	родитель	104	3,65	-5,778	,000
	учитель	108	4,41		
Ребёнок хочет самовыразиться, используя элементы драмы	родитель	101	3,70	-4,260	,000
	учитель	108	4,23		

Комментируя данные таблицы 30 (см. также рисунок 15, версия отчёта на эстонском языке), можно отметить, что статистические различия по поводу оценок родителей и учителей наблюдаются в оценивании 12-ти категорий.

Сравнивая с результатами первого этапа исследования, эта область является довольно-таки особенной. Как и в прошлом, 2007 году, по многим категориям наблюдается разница во мнениях респондентов. Этот факт можно рассматривать как подтверждение смещения в последние годы ценностных установок во всём эстонском обществе. Эстетическая, духовная области в воспитании и обучении на сегодняшний день не являются приоритетными, предпочтение отдаётся более прагматичным навыкам и умениям.

Можно отметить различия по категориям.

- Ребёнок умеет слушать тишину (родитель: $x=3,65$ и учитель: $x=4,41$) $p=.000$.
- Ребёнок с удовольствием играет на ритмических инструментах (родитель: $x=3,92$ и учитель: $x=4,62$) $p=.00$.
- Ребёнок различает звуки по длительности и высоте (родитель: $x=3,71$ и учитель: $x=4,16$) $p=.00$.

Положительным выводом всё же остаются в большинстве своём относительно хорошие и близкие по значимости результаты оценок.

Язык и речь

В современных научных трудах освещающих подходы к проблемам развития речи ребёнка подчёркивается: вместе с тем, что в первые годы жизни для развития языка наиболее важным является непосредственное общение с ребёнком, в более взрослом возрасте ребёнок учит язык и когда слушает и воспринимает речь других людей (Tulviste 2008: 47). Огромное внимание в развитии речи придаётся ролевым играм, которые развивают представления ребёнка о жизни, людях, а главное –и самом себе. Данная область измерялась по 22-м категориям (см. таблицу 12, версия отчёта на эстонском языке).

Оценки родителей и учителей области «Язык и речь» необходимо рассматривать отдельно, поскольку каждой из групп респондентов были даны разные исходные задачи. Родители оценивали знания своих детей по родному языку, учителя же оценивали успешность детей в области языка погружения.

По таблице 12 (см. версию отчёта на эстонском языке) видно, что наивысшие оценки были даны родителями, что можно считать вполне естественным, так как ко времени поступления в школу дети лучше освоили родной язык по сравнению со вторым/неродным языком.

В общем, оценки обеих групп респондентов в этой области можно считать достаточно высокими.

Осуществление анализа данных для большей объективности будет рассмотрено по двум разделам.

1.Оценивание учителями знания детьми языка погружения

Почти все дети научились безошибочно писать своё имя на языке погружения ($x=4,89$), дети хорошо знают буквы ($x=4,58$), а также умеют их писать ($x=4,56$). Дети с удовольствием составляют и читают слова, знают в словах длинные и короткие фонемы.

Несколько ниже оценены учителями умения правильного применения склонений в языке погружения ($x=3,36$), умение разными словами расширять и обогащать предложения ($x=3,64$), а также умение рассказать услышанную историю или сказку. Указанные недочёты можно считать вполне естественными, учитывая стадии изучения языка и сами учебные стратегии в методике языкового погружения.

2.Оценивание родителями уровня знания детьми родного языка

Наряду с достаточно хорошими результатами по языку погружения, очень высоко оценивается также знание родного языка детьми языкового погружения. Оценка ($x=4,80$) дана детям за умение написать своё имя, достаточно широко развит словарный запас детей ($x=63$). Отмечена готовность детей вести беседу на интересующие их темы, знание своего адреса, умение внимательно слушать читаемые истории и сказки. Дети, по мнению родителей, отлично знают буквы алфавита.

Несколько ниже даны оценки по поводу умения дожидаться в беседе своей очереди, умения обогащать текст разнообразными словами и узнавание в словах первых и последних букв.

В рамках данного исследования была использована возможность оценивания уровня знания родного языка детей ещё и специалистами, работающими в детских садах. Можно сделать некоторые выводы по сопоставлению оценок (см. рисунок 16, версия

отчёта на эстонском языке) можно сделать. Оценки родителей несколько выше, чем у специалистов: например, умение различать в предложениях слова (специалист: $x=4,34$ и родитель: $x=4,08$), обогащение предложений разными видами слов (специалист: $x=4,16$ и родитель: $x=3,67$).

В заключение можно смело утверждать, что в области «Языка и речи» ребёнок языкового погружения, поступающий в школу, вполне готов к учёбе независимо от выбора языка обучения – школы с родным языком обучения или школы языкового погружения.

Анализ рисуночного теста

Анализ результатов рисуночного теста основан на описании опыта аналогичного исследования профессора Э. Кикас. Далее в порядке выполнения заданий будут представлены результаты исследования рисуночного теста, проведённого детьми весной 2008 года.

Первое задание – определить глазомером насколько мал размер круга, и находится ли он в центре бумажного листа. Дети языкового погружения отлично справились с этим заданием – у всех детей круг находился в центре бумажного листа и размер круга был достаточно мал. Лишь в некоторых случаях размер круга превышал допустимые 2 см., однако, в таких работах и все остальные детали были соразмерны с изображением круга. С этим заданием справились все.

Второе задание. Дети должны были провести линии до края каждого угла бумажного листа. Таким образом, можно было выяснить, знает ли ребёнок понятие (*бумажного*) угла. В общем, задание оказалось посильным, были проведены все 4 линии, но не у всех эти линии достигли самого угла листа. Что говорит о недостатке точности в навыках ребёнка. У некоторых детей недоставало количество линий или были изображены фигуры (например, бабочка). По такому результату нельзя считать задание полностью выполненным всеми детьми. Хотя наличие даже неполного количества линий говорит о том, что понятие угла у ребёнка существует, ему просто не хватает внимания и терпения довести начатое до конца.

Третье задание. Ребёнок должен был провести линии от круга, находящегося в середине листа, до самого края бумаги. Большинство с этим заданием справились, несколько детей провели больше линий, чем заданные четыре. Были и такие дети, которые сложили лист бумаги пополам и использовали лишь половину листа.

Четвёртое задание. Нужно было провести три линии, две из которых должны были быть одинаковыми по длине. Задание было относительно простым. Почти все провели линии, но не у всех из них две линии были равными по длине. Были работы, в которых задание осталось невыполненным.

Пятое задание показывает знание детьми понятий *треугольник*, число *три*, самый *маленький* и *средний*. Это задание оказалось более лёгким по сравнению с предыдущим. Большинство детей выполнили его правильно. В некоторых случаях треугольники были одинакового размера, и в некоторых работах их было меньше четырёх

Шестое задание проясняет знание понятий *круг, равные по размеру, число четыре*. Опять задание оказалось более простым, нежели предыдущее. Большинство детей с ним справились. В некоторых работах было трудно различать размеры фигур.

Седьмое задание проясняет знание понятий *квадрат, ряд, самый большой*. Задание оказалось сложным, во многих работах не доставало заданного количества фигур. Трудности проявились также в умении выстроить фигуры в один ряд. У всех отсутствовало определение самого большого размера.

Восьмое задание (нарисовать ёлку) оказалось простым. В некоторых случаях отсутствовали на ёлке обязательные птицы или их количество не соответствовало требованиям.

Девятое задание оказалось для детей сложным и потребовало от них большого внимания, поскольку нужно было нарисовать: *двухэтажный дом, четыре окна, одну дверь и дымящуюся трубу на крыше. Рядом с домом - яблоню с яблоками и солнышко на небе*. С заданием дети справились довольно хорошо. Во всех работах был нарисован дом с окнами и дверью, яблоня с яблоками и сияющее солнышко. Единственным недостатком было несоответствие количества окон дома – их было меньше положенного.

Десятое задание (рисунок человека), помогало выяснению знания детьми основных частей тела. На большинстве рисунков были голова, шея, руки, ноги и одежда. В некоторых случаях был нарисован просто «человечек», отсутствовала шея, у многих отсутствовала одежда.

Одиннадцатое задание оказалось очень лёгким, несмотря на то, что у машин было много деталей, работы были выполнены очень корректно и с творческим подходом.

Учителя во время выполнения рисуночного теста делали свои заметки, которые далее будут представлены в зависимости от их частотности:

- ребёнок переспрашивает у учителя задание;
- ребёнок не уверен в себе, боится, разговаривает очень тихим голосом;
- разговаривает с другими детьми;
- не внимательно слушает задания;
- не дослушивает пояснения, начинает сразу действовать;
- смотрит по сторонам, интересуясь, что делают другие;
- испытывает трудности, связанные с рисованием геометрических фигур;
- повторяет и проговаривает про себя задание;
- вертится и не приступает к выполнению задания;
- не концентрирует внимание, занимается посторонними делами;
- часто смеётся при выполнении заданий.

Большинство оценок, полученных по рисуночному тесту, остаётся в пределах 52 и 60 баллов. Четыре ребёнка получили максимальные оценки и один – получил лишь 22 балла.

Обзор умений и навыков и некоторые рекомендации по результатам анализа полученных данных:

Тонкая моторика развита недостаточно, необходимо уделять ей больше внимания и предлагать детям задания для выработки навыков ручной работы (рисование, раскрашивание, вырезание и др.)

Осмысление инструкций. В данной области у детей не хватает практических представлений. Для этого необходимо как можно больше иллюстрировать предлагаемые словесные понятия.

Математические навыки Поступающий в школу ребёнок должен иметь элементарные представления о понятии чисел.

Память. Для школы необходимо вырабатывать навык заучивания на память. в школе предстоит часто запоминать относительно невзаимосвязанный материал. В математике заучивают таблицы умножения, при обучении родному языку – стихотворения. Развитию памяти способствуют игры на запоминание слов/предметов, заучивание слов песен и мн. др.

Социальные и эмоциональные навыки. Школьную успешность определяет не только уровень когнитивных способностей, но и способность ребёнка справляться в большой группе. Рисуночный тест тем и хорош, что он выполняется в группах, в процессе работы которых можно наблюдать за детьми, как они слушают, воспринимают задания и выполняют их. Результаты исследования Е. Кикас показали, что проблемное поведение (и во время слушания инструкций, и во время выполнения заданий) взаимосвязано с будущей школьной успешностью. Эти проблемы могут не проявиться, когда ребёнок находится вдвоём с тестирующим или в домашних условиях с родителями.

Обобщённо можем подвести итог – несмотря на строгие условия проведения рисуночного теста (все задания предлагались только один раз), дети языкового

погружения хорошо справились с тестом и их достижения можно считать достаточными. Навыки и умения, требуемые в учебной программе, детьми хорошо усвоены.

6.4.2. Достижения выпускников детских садов с языковым погружением по окончании первого класса

Выпускник детского сада переходит на новую образовательную ступень, которая во многом зависит от уровня его подготовки к школе. Что же повлияет на успешность первоклассника? Учеником начальной школы считается ребёнок в возрасте приблизительно от 7-ми до 12-ти лет. В этом возрасте у ребёнка формируется способность, умение справляться с различными задачами и заданиями. Ребёнок включается в системно-организованную деятельность. Он способен действовать самостоятельно и совместно с другими людьми. Факторов, воздействующих на развитие ребёнка в этом возрасте предостаточно. В жизни ребёнка наряду с семьёй появляются учителя и одноклассники. Наипервейшая задача родителей подбадривать ребёнка, вселять в него веру в себя и в свои способности. Учитель должен заботиться о каждом ребёнке и создавать положительную атмосферу общения в классе. Необходимо научить ребёнка понимать, что не только планирование деятельности, но и его выполнение может быть интересным. Дети должны понимать значение результативного успеха в разных областях деятельности (учёба, спорт, искусство, общение). В этом возрасте огромная роль в формировании установок и норм поведения отводится родителям, друзьям, учителям (Duck 1993). Имеено поэтому учитель должен стараться раскрыть и учитывать потенциал развития каждого ребёнка.

Общие данные исследования первого класса

В исследовании участвовало 27 учителей первых классов, в возрасте от 27 до 59 лет. Педагогический стаж учителей, начиная от 1-го года достигал до 37 лет. Опыт работы в классах языкового погружения обладали более чем одна треть учителей (11 респондентов). Все исследуемые учителя имеют базовое образование, соответствующее специальности. Географический спектр городов получения образования очень широк: Тарту, Таллинн, Раквере, Нарва, Ярославль, Новгород, Псков, Санкт-Петербург и др. Учителя-респонденты в основном работают в гимназиях, где количество учащихся колеблется от 450 до 1200.

В первых классах исследованию подлежали лишь те дети, которые принимали участие в исследованиях 2007/2008 года. То есть – дети, закончившие детские сады в группах языкового погружения.

Оценка результатов учащихся первых классов в соответствии с областями исследования

Аналогично методике исследования детей детского сада, анализ успешности учащих осуществлялся по тем же категориям.

Оценивание общих способностей детей, прошедших языковое погружение проходило по 9-ти областям и оценивалось по пятибалльной шкале. По результатам исследования можно судить, что уровень развития общих способностей детей достаточно высок. Особенно высокой оценкой отличается область человековедения ($x=4,60$). Самые низкие оценки получили область музыки ($x=4,13$) и общих компетенций ($x=4,18$) (см. рисунок 18 версия отчёта исследования на эстонском языке).

В первом классе общие компетенции оценились учителями по следующим утверждениям:

- самооценка учащегося положительна,
- ученику нравится учиться,
- ученик сосредотачивается в начале деятельности,
- ученик действует в соответствии с поставленной целью,
- ученик доводит начатое дело до конца,
- ученик открыт всему новому, он контролирует свои действия и получает удовлетворение от законченной деятельности,
- ученик умеет работать самостоятельно и в группе,
- ученик действует, считаясь с другими,
- ученик может выполнять разные роли,
- ученик не боится выражать и отстаивать своё мнение и т.д.

Можно сделать выводы, что общие учебные компетенции освоены на достаточно хорошем уровне, поскольку все средние оценки превышают 4 балла. Особого внимания заслуживают *заинтересованность учеников во всём новом*, а также *готовность детей ощущать себя членом коллектива* и их *готовность к сотрудничанию*. Единственную

низкую оценку получило умение учащихся самостоятельно находить необходимую информацию в учебных текстах.

Языковые навыки

Далее будет предложен анализ результатов языкового развития учащихся к окончанию 1-го класса. Исследование проводилось по следующим категориям навыков: ученик в разных быденных ситуациях стремится выразить себя словесно, не боится допускать ошибки в разговорной речи, понимает смысл услышанного рассказа, умеет в разговорной речи применять простые предложения, умеет сосредоточенно слушать, умеет словесно выражать свои желания (задать вопрос, попросить, поблагодарить); умеет пересказать прослушанный текст, приобрёл определённые навыки письма.

В связи с тем, что исследуемые выпускники детского сада с языковым погружением разделились в 2008 году на учащихся школ с русским языком обучения и учащихся классов с языковым погружением, последующие таблицы отражают не только уровень развития тех или иных умений и навыков учащихся, но дополнительно дают возможность сопоставления этих уровней навыков в зависимости от языка обучения в школе.

Таблица 31. Сопоставление оценок учителей в области языковых навыков исходя и языка обучения

Категории умений и навыков	Язык обучения	Кол-во оценок	Среднее значение	t-критерий	p
Умеет применять в разговорной речи предложения	Русский	20	4,10	-2,031	,046
	Языковое погружение	51	4,55		
Умеет сосредоточенно слушать	Русский	20	3,75	-2,241	,028
	Языковое погружение	51	4,31		
Читает предложенный текст в своём разговорном темпе	Русский	20	4,00	-2,049	,044
	Языковое погружение	51	4,49		
Знает гласные и согласны звуки, различает длинные и короткие звуки	Русский	18	3,83	-3,254	,002
	Языковое погружение	51	4,55		
Умеет различать предложения и в предложениях различает слова	Русский	20	4,30	-2,148	,041
	Языковое погружение	51	4,73		
Приобрёл правильные навыки письма	Русский	20	4,10	-3,174	,002
	Языковое погружение	51	4,65		

По результатам исследования (таблица 31) можно сделать выводы, что в равной мере высоких результатов достигли дети, обучающиеся на родном языке, а также учащиеся классов языкового погружения. Статистические различия наблюдаются по всем 6-ти категориям умений. Наибольшая разница зафиксирована в умениях, связанных с *правильными навыками письма* (русский: $x=4,10$ и погружение: $x=4,65$) $p=.002$, а также в *умении различать гласные и согласные звуки* (русский язык: $x=3,83$ и язык погружения: $x=4,55$) $p=.002$.

В общем можно утверждать (см. рисунок 21 версия отчёта исследования на эстонском языке), что общие языковые навыки достигли у обеих групп оптимального уровня. Лучшие результаты проявились по следующим умениям: *в разговорной речи различает предложения и в предложениях слова* ($x=4,60$), *знает правописание имён* ($x=4,52$), *умеет словесно выразить свои желания* (спросить, попросить, поблагодарить) ($x=4,47$).

Несколько слабее развиты такие навыки, как *составление коротких историй* ($x=4,01$), *умение применять правильные обороты в окончаниях слов* ($x=4,10$), а также *выбирать посильный для чтения текст* ($x=4,12$).

Математика

Далее следует анализ математических навыков учащихся.

Таблица 32. *Сопоставление оценок учителей в области математических навыков исходя из языка обучения*

Категории умений и навыков	Язык обучения	Кол-во оценок	Среднее значение	t-критерий	p
Умеет сравнивать количества	Русский	20	4,40	-2,708	,012
	Языковое погружение	49	4,84		
Знает меры измерения: см., м., кг.	Русский	20	4,25	-2,472	,021
	Языковое погружение	49	4,76		
Умеет применять понятия большее, равное, уменьшение и др.	Русский	20	4,05	-3,947	,000
	Языковое погружение	49	4,71		
Знает и узнаёт простые одноуровневые и пространственные фигуры (треугольник, куб, шар и др.)	Русский	20	4,30	-2,875	,005
	Языковое погружение	49	4,73		
Умеет применять разные способы для измерения	Русский	20	3,95	-3,579	,001
	Языковое погружение	49	4,61		
Умеет определять время по часам (четверть-, половина- и целый час)	Русский	20	3,75	-3,458	,001
	Языковое погружение	49	4,51		

По результатам таблицы 32 видно (см. дополнительно рисунок № 23 версия отчёта исследования на эстонском языке), что из 14-ти представленных категорий умений и навыков) среди учащихся на русском языке и языке погружения наблюдается различие только по 6-ти категориям. И по всем шести категориям показатели выше у учащихся языкового погружения. Наиболее явные статистические различия наблюдаются в средних оценках: *умение применять понятия большее, равное, уменьшение* (русский: $x=4,05$ и погружение: $x=4,71$) $p=.000$ и *по оценкам учителей учащиеся школ с русским языком обучения испытывают трудности с определением геометрических фигур* (русский: $x=4,30$ и погружение: $x=4,73$) $p=.005$, а также *в применении различных способов измерения*.

Секрет наиболее высокого уровня умений учащихся языкового погружения может заключаться в самом подходе к обучению детей по методике языкового погружения, который опирается на огромный потенциал наглядных пособий. Ребёнок визуально закрепляет многие понятия и представления практически, т.е. у учащихся одновременно задействованы и развиваются разные виды памяти.

Природоведение

Результаты исследования данной области показаны в рисунке (см. рисунок №24 версии отчёта исследования на эстонском языке) и в сравнительном анализе, который отражён в таблице 33.

Таблица 33. *Сопоставление оценок учителей в области природоведения навыков исходя из языка обучения*

Категории умений и навыков	Язык обучения	Кол-во оценок	Среднее значение	t-критерий	p
Умеет описать свойства разных веществ	Русский	20	3,95	-2,552	,013
	Языковое погружение	51	4,51		
Знает принципы планирования и выполнения простых опытов	Русский	20	3,65	-2,941	,004
	Языковое погружение	51	4,27		
Умеет словесно выразить предположения по поводу наблюдения за опытом	Русский	20	3,75	-2,201	,031
	Языковое погружение	51	4,22		
Умеет передвигаться с помощью плана/карты и умеет охарактеризовать свою дорогу в школу	Русский	20	3,80	-2,705	,009
	Языковое погружение	51	4,33		

Всего для оценивания умений в данной области были представлены 17 разных категорий. Оценки учащихся 1-го класса с языковым погружением и с русским языком обучения в общих чертах очень близки по значимости, поскольку статистическая разница наблюдается только по 4-м категориям. Ориентируясь на средние показатели, можно отметить некоторый перевес в сторону группы языкового погружения. Статистические различия наблюдаются по категориям: *знания принципов планирования и выполнения простых опытов* (погружение: $x=4,27$ и русский: $x=3,65$) $p=.004$; *умение передвигаться с помощью плана/карты и умение охарактеризовать свою дорогу в школу* (погружение: $x=4,33$ и русский: $x=3,80$) $p=.009$. Далее следует *умение описывать свойства разных веществ* (погружение: $x=4,51$ русский: $x=3,95$) $p=.013$, а также *умение словесно выразить предположения по поводу наблюдения за опытом* (погружение: $x=4,22$ и русский: $x=3,75$) $p=.031$.

Человековедение

В оценивании области человековедения были изучены 10 разных категорий (см. рисунок № 25 версия отчёта исследования на эстонском языке).

Сравнивая две исследуемые группы (табл. 34), можно отметить относительно высокие показатели уровня умений и навыков в данной области.

Таблица 34. Сопоставление оценок учителей в области человековедения исходя и языка обучения

Категории умений и навыков	Язык обучения	Кол-во оценок	Среднее значение	t-критерий	p
Знает и умеет назвать части своего тела	Русский	20	4,65	-2,149	,042
	Языковое погружение	51	4,90		
Знает об опасностях дома, на улице, на природе	Русский	20	4,40	-2,245	,034
	Языковое погружение	51	4,80		
Понимает необходимость норм/правил поведения в классе, в школе, на улице и т.д.	Русский	20	4,20	-2,751	,008
	Языковое погружение	51	4,67		
Умеет вести себя в общественном транспорте и переходить проезжую часть дороги	Русский	20	4,15	-2,560	,013
	Языковое погружение	51	4,63		
Умеет использовать изученные понятия времени	Русский	20	3,90	-3,708	,000
	Языковое погружение	51	4,59		
Умеет описать свои навыки труда	Русский	20	3,95	-2,446	,017
	Языковое погружение	51	4,45		

Статистические различия наблюдаются в половине исследуемых категорий. И в данном случае группа языкового погружения превышает по результатам оценок группу учащихся с русским языком обучения. Статистически значимые различия отмечены по следующим показателям: *умеет использовать изученные понятия времени* (kümbluskil: $x=4,59$ ja venekeelne: $x=3,90$) $p=.000$, *понимает необходимость норм/правил поведения*. (погружение: $x=4,67$ и русский: $x=4,20$) $p=.008$. *Умеет вести себя в общественном транспорте и переходить через проезжую часть дороги* (погружение: $x=4,63$ и русский: $x=4,15$) $p=.013$, а также *умеет описать свои навыки труда* (погружение: $x=4,45$ и русский: $x=3,95$) $p=.017$.

Высокие оценки умений в области человековедения свидетельствуют о плодотворной работе, проведённой учителями в детских садах в группах языкового погружения.

Музыка

Умения и навыки в области музыки исследовались по 13-ти разным категориям (см. рисунок № 26 версия отчёта исследования на эстонском языке). Определяя уровень навыков в области музыки, необходимо отметить, что учителя предоставили реальную ситуацию, в которой ученики ценностно относятся к музыке и творческой деятельности. Детям нравится выражать себя посредством разных видов музыкальной деятельности, понимать значение музыкальных способностях и проявлять готовность к восприятию разнообразной музыки.

Таблица 35. Сопоставление оценок учителей в области музыки исходя и языка обучения

Категории умений и навыков	Язык обучения	Кол-во оценок	Среднее значение	t-критерий	p
Умеет различать в музыке настроения	Русский	20	4,50		
	Языковое погружение	51	4,35		
Умеет выразить себя посредством музыки, как в роли солиста, так и в роли участника ансамбля	Русский	20	3,75	-2,347	,022
	Языковое погружение	51	4,35		
Знаком с эстонским музыкальным наследием и культурой	Русский	18	3,56	-2,112	,038
	Языковое погружение	51	4,22		

В данной области исследования учащиеся группы языкового погружения по средним оценкам опять находятся на более высоком уровне. Осуществляя анализ данных таблицы 16, сравнивая результаты оценивания учащихся 1-х классов языкового погружения и первоклассников, обучающихся на русском языке, можно отметить существенные статистические различия только по двум категориям. Это *умение выразить себя посредством музыки, как в роли солиста, так и в роли участника ансамбля* (погружение: $x=4,35$ и русский: $x=3,75$) $p=.022$, а также *знакомство с эстонским музыкальным наследием и культурой* (погружение: $x=4,22$ и русский: $x=3,56$) $p=.038$.

Искусство и ручной труд

В области искусства и ручного труда (см. рисунок № 27 версия отчёта исследования на эстонском языке) оценивание проводилось по 20 разным категориям. Достойным

внимания можно считать то, что учителя оценивали не только отдельные навыки, но и общую культуру поведения ребёнка, и его отношение к средствам труда.

Таблица 36. Сопоставление оценок учителей в области искусства и ручного труда исходя и языка обучения

Категории умений и навыков	Язык обучения	Кол-во оценок	Среднее значение	t-критерий	p
Умеет наблюдать и описывать свои наблюдения	Русский	20	3,95	-2,797	,007
	Языковое погружение	51	4,51		
Умеет применять геометрические трафареты	Русский	20	3,95	-2,671	,009
	Языковое погружение	51	4,47		
Знает и использует средства выражения и техники изобразительного искусства	Русский	20	3,90	-3,176	,002
	Языковое погружение	51	4,51		
Знает разные материалы, средства и приёмы ручного труда	Русский	20	4,10	-2,342	,022
	Языковое погружение	51	4,55		
Понимает, что у каждой вещи, предмета есть своя биография	Русский	20	3,85	-2,113	,038
	Языковое погружение	51	4,33		

На фоне, в общем, высоких результатов исследования можно отметить существенные статистические различия только по некоторым показателям. Более высокий уровень группы языкового погружения можно объяснить тем, что в целях изучения языка, учитель обращает больше внимания на умение детей обосновывать свой выбор, что помогает учебной мотивации и лучшему усвоению материала.

Физическое развитие

Область физического развития оценивалась по 10-ти признакам (см. рисунок № 28 версия отчёта исследования на эстонском языке).

Таблица 37. Сопоставление оценок учителей в области языковых навыков исходя и языка обучения

Категории умений и навыков	Язык обучения	Кол-во оценок	Среднее значение	t-критерий	p
Испытывает радость от двигательной деятельности	Русский	20	4,75		
	Языковое погружение	51	4,59		
Умеет выполнять простые упражнения и движения под музыку	Русский	20	4,50		
	Языковое погружение	51	4,37		
Владеет основными двигательными навыками (прыжки, повороты, бросание мяча и др.)	Русский	20	4,50		
	Языковое погружение	51	4,41		
Следит за добросовестным выполнением правил игры	Русский	20	4,45		
	Языковое погружение	50	4,40		
Может выполнить простые движения в медленном темпе	Русский	20	4,65		
	Языковое погружение	50	4,62		
Заботится о личной гигиене	Русский	20	4,30	-2,109	,045
	Языковое погружение	51	4,71		
Понимает, как заботиться о своём здоровье и хорошем самочувствии	Русский	20	4,40	-2,201	,036
	Языковое погружение	51	4,73		

Анализируя достижения данной области, мы впервые получаем непривычную для данного исследования картину – оценки учащихся школ с русским языком обучения

представлены несколько выше, чем оценки учащихся групп языкового погружения. Однако и здесь проявились существенные статистические различия по двум показателям, в обоих случаях зафиксированы большие различия во мнениях учителей. Учителя языкового погружения более уверены, что *ученик заботится о своей личной гигиене* (погружение: $x=4,71$ и русский: $x=4,30$) $p=.045$; а также, что *ученик понимает, как заботиться о своём здоровье* (погружение: $x=4,73$ и русский: $x=4,40$) $p=.036$. В равной мере дети подчёркивают, что испытывают радость от двигательной деятельности.

Общая оценка

В следующем разделе исследуется оценивание учителями достижения учениками результатов учебной программы по каждому предмету отдельно (см. рисунок № 29 версия отчёта исследования на эстонском языке).

Оценки, данные учителями можно признать очень высокими. Самые высокие и близкие по значимости оценки даны физическому воспитанию и музыке ($x=4,64$), а также человековедению ($x=4,62$). Чуть ниже оценены результаты в области математики ($x=4,48$), искусства с ручным трудом ($x=4,47$) и природоведения ($x=4,44$). Результаты в области освоения языка, хоть и оказались на последнем месте, однако превышают 4-балла ($x=4,3$).

В следующей таблице отражена средняя оценка общей успешности учащихся к окончанию 1-го класса.

Таблица 38. *Общая оценка успешности освоения учащимися знаний и навыков, определённых учебной программы к концу 1-го класса*

	N	Минимум	Максимум	Средняя оценка
Общая оценка учителей	73	3	5	4,36

По данным таблицы 38 можно сделать вывод, что, независимо от выбора языка обучения, успешность учащихся в освоении учебной программы по окончанию первого класса очень хорошая. Тем самым можно опровергнуть существующий в быту миф о том, что дети, обучающиеся в детском саду по методике языкового погружения, не справляются в школе с родным языком обучения или в классе языкового погружения. Исследуемые ученики успешны как в одной, так и в другой школе. Несомненно, нельзя предвидеть возможных трудностей и проблем, которые могут встретиться на школьном пути учащихся. К решению возникших проблем необходимо подходить спокойно и продуманно. Важно создать активную и положительную учебную среду, в которой каждый ребёнок чувствовал бы себя защищённо и комфортно.

7. ОБОБЩЕНИЕ И ВЫВОДЫ

Подводя итоги подготовки к школе детей групп языкового погружения, и определяя успешность этих детей в соответствии с требованиями учебной программы на первой школьной ступени, можно констатировать высоко положительные оценки родителей и учителей по различным аспектам исследования.

По результатам исследования дошкольных учреждений можно сделать следующие выводы:

- Учителя и родители оценили высоко готовность к школе детей групп языкового погружения.
- Чрезвычайно важным являются ценностные установки, которые формируются у детей в процессе воспитания и обучения, поскольку на них опирается вся их последующая деятельность;
- Можно отметить, что родители и учителя понимают желание детей стать самостоятельными в приобретении первых учебных навыков.
- Особого признания заслуживает готовность детей к выражению эмоций и чувств.
- Готовность детей языкового погружения и достаточная подготовка к развитию социальных навыков и уделение им особо пристального внимания. Успешное развитие социальных навыков говорит о сотрудничестве учителей и родителей.
- Дети языкового погружения ценят в себе умение самостоятельно обслуживать себя и справляться с поставленными задачами.
- У детей них хорошо развита координация и тонкая моторика, они очень активны физически.
- Дети языкового погружения умеют ценить окружающую среду.
- Оценки учителей и родителей очень близки по значимости.

Сравнивая первый и второй этапы исследования, можно констатировать, что результаты 2008 года по всем показателям чуть ниже, чем результаты 2007 года. Наибольшая разница в результатах наблюдается в области языка и речи, за ней следуют области социальных навыков и наличие точки зрения. Выводы можно сделать следующие:

8. наиболее высоких оценок заслужили умения и навыки, которые постоянно закрепляются в учебно-воспитательном процессе: предметные навыки и умения, связанные со здоровьем и физическим развитием.
9. отстаёт уровень навыков и понятий, связанный с целостным социо-культурным развитием.

Делая выводы по поводу результатов рисуночного теста, можно отметить, что дети языкового погружения достаточно хорошо понимают данные им задания, хотя, по мнению учителей, у учащихся слишком часто проявляется привычка переспрашивать задание, как только правильность его выполнения вызывает у них сомнение. Дети языкового погружения при выполнении заданий проявляют точность и корректность, что опять же свидетельствует о развитости их тонкой моторики. Хорошо усвоены геометрические фигуры и понятия чисел, т.е. математические навыки.

Подведение итогов результатов исследования 1-го класса.

- К концу первого класса хорошо усвоены умения и навыки в области общих компетенций. Необходимо отметить высокую степень мотивации учащихся и творческого отношения к учебным ситуациям.
- У исследуемых учащихся первого класса, по мнению учителей, явно выражена положительная самооценка и вера в свои возможности, что является основой быстрого приспособления учащимися к разным условиям. В области математики хорошо усвоены умения счёта и сравнения величин и количеств. Немного отстают навыки, требующие умения анализировать и обобщать.

- В области природоведения необходимо выделить желание учащихся находиться на природе. Несколько больше внимания необходимо уделять формированию навыков планирования и проведения разных опытов и экспериментов.
- Несомненно, важными, по мнению учителей, является ощущение детьми радости от слушания музыки и музицирования. Отстают в данной области навыки игры на музыкальных инструментах, что можно объяснить недостаточной оснащённостью детских садов музыкальными инструментами.

В заключение можно подвести итог, что у дошкольного и начального образования в Эстонии существуют твёрдо установившиеся многолетние традиции, во главе которых лежит ценностное и целостное воспитание ребёнка, на что указывают высокие достижения в области применения методики языкового погружения. Результаты исследования показывают, что учителя, работающие по методике языкового погружения, сумели сохранить все педагогические принципы подхода к воспитанию и обучению детей. Для большей эффективности учебного процесса необходимо укрепить сотрудничество с учителями и родителей, а также детских садов и школ.

Исследование доказало, что дети, обучающиеся по методике языкового погружения, хорошо подготовлены к школе и успешно справляются в ней независимо от языка обучения.

ALLIKAD

- Alushariduse raamõppekava (1999)* Framework Curriculum of Primary Education (1999). (Alushariduse raamõppekava). *RT I*. 80, 737.
- Allik, J. (2005). Psühholoogia: kas inimese kujunemise määrab kasvatus või kaasasündinud kalduvused. *Eesti Päevaleht*. <http://www.epl.ee/?artikkel=297366> [30.07.2005]
- Allik, J. (2003). *Isiksuse psühholoogia* (2003) Toimetanud Jüri Allik, Anu Realo, Kenn Konstabel. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Amonašvili, Š. (2005). *Elu Kool*. Tallinn: Ilo
- Benavot, A., Cha, Y-K., Kames, D., Meyer, J., Wong, S-Y. (1991). Knowledge for the masses: World models and national curricula, 1920-86, *American Sociological Review*, 56.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and desing*. cambridge (Mass.): London: Harvard University Press.
- Bourne 2000 Bourne, J. (2000) Primary Education. *Routledge International Companion to Education*. Moon, B., Ben-Peretz, M. and Brown, S. (eds). London and New York: Routledge.
- Caldarella, P. & Merrell, K.W. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A Taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Review*, 26(2), (264-271).
- Dewey, J. (1963). *Experience and Education*. New York and London: Collier Macmillan.
- Hytönen, J. (2001). Lapsikeskeisyys ja lapsilättöisyys. *Lapse kasvukeskkond Eestis ja Soomes I. Koost: Talts, L. Vikat M.* Tallinn: TPÜ Kirjastus, lk. 9-21.
- Hytönen, J., Krokfors, L.(2002). *Esiopetuksen toimintaympäristö, esiopetusta antava oppettaja ja esiopetuksen tavoitteiden painottuminen toimintakaudella*. [The environment of preschool education, preschool teacher and objectives at the period of activities.] In: Helsingin kaupunkin, sosaalivirasto ja opetusvirasto. Tutkimuksia 1.
- Kera, S. (1998). Õpetaja sotsiaalne valmidus kasvatamise eeldusena. *Tallinna Pedagoogikaülikooli toimetised Humaniora A9*. Tallinn. 110
- Kikas, E. *Laste koolivalmiduse joonistustest. [Käsikiri]*
- Kiili, M. (1996). Murdeaealiste turvalisust määravatest teguritest. Rmt. Suislepp, K. (Koost.) *Lastekaitse muutuvast ühiskonnas: Teadustööde kogumik*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool
- Konstabel, K. (2003). Mis on isiksuseomadused? Allik, J., Realo A., & Konstabel, K. *Isiksusepsühholoogia*, 67-106. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Korpinen, E. (1996). Effect of evaluation on the student's self-concept. Rmt. Kala, U., Vernik, E.-M. (toim.). Toimetised Humaniora A5. *Isiksus ja õppimine*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool
- Krokfors, L., Hytönen, J. (2002). Esiopetuksen toimintaympäristö, esiopetusta antava oppettaja ja esiopetuksen tavoitteiden painottuminen toimintakaudella. *Helsingin kaupungin, sosaalivirasto ja opetusvirasto*. Tutkimuksia 1
- Krull, E. (2000). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Kukk, A., Talts, L. (2008). How do teachers assess the achievement of learning objectives by children of 6 to 10 years of age. *Reforms and Innovations in Estonian Education*. Peter Lang Publishers House.
- Käis, J. (1946). *Valitud tööd*. Tallinn: Riiklik Pedagoogiline Kirjastus.
- Lindau, M. (1998). Alklassiõpilase enesehinnangu kujundamise võimalusi. *Hea Alguse alklasside programm lastele ja nende peredele II*.

- Lindgren, H. C., Suter, W., N. (1994). *Pedagoogiline psühholoogia koolipraktikas*. Tartu: TÜ Kirjastus
- Lombardi, J. (1999). *Care is Education ... and More*. [2006, märts 25]
<http://www.naeryc.org/ece/1999/07.asp>
- Myers, E. (1995). *Employment-related Key Competencies*. Raport commissioned by the Australian Educational Council. Canberra: Australian Government Publishing Service.
- McLean, A. (2006). *The motivated school*. London: P.C.P.
- Nugin, K. (2007). *3-6 aastaste laste intellektuaalne areng erinevates kasvukeskkondades WPPSI-R testi alusel*. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus.
- Oja, L. (2008). Kehaline areng. Liikumine. *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Toimet E. Kikas. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Peavy, V. (2002). *Sotsiodünaamiline nõustamine*. Tallinn.
- Pellikka, I., Vienola, V., Nuutinen, P., Niikko, A. (2006). *Arutlusi õpetaja kutse-etikast*. Tallinn : Ilo.
- Pollard, A., Triggs, P. (2001). *Reflektiivõpe keskkoolis: käsiraamat koolidele ja kolledžitele*. Tartu : Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Pullmann, H. (2003). Enesehinnang. Rmt: J. Allik, A. Realo & K. Konstabel (toim.), *Isiksusepsühholoogia*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 193-223.
- Põhikooli- ja gümnaasiumi riiklik õppekava* (2002).-RT I 2002, 20, 116
- Rogoff, B. (1991). *Children`s Guided Participation and Partixcipatory Appropriation in Sociocultural Activity*. In: Wozniak. R. H. & Fischer, K.W. *Development in Context*. Hilsdale: LEA
- Saat, H. (2005). Social skills: conception, possibilities for developing and assessing at school. *General skills – pupil`s development and its promotion at school*, pp. 129-163. Tartu University Press.
- Siljander, P. (2006). Soome hariduspoliitika arenguhooni. *Haridus*. 9-10, p 15-18.
- Talts, L., Kukk, A. (2007). *Does the Location of School Affect the Learning Results of the Children who are about to Embark on their School Path? On the Example of Tallinn Kindergartens and School*. [Käsikiri].
- Talts, L., Kukk, A., Sikka, H. (2008). Children`s Social Development in Preschool and at the End of Third Grade. *Problems of Education in the 21st Century, vol 6., pp. 124 – 135*. Shiauliai: Shiauliai University
- Talts, L., Sikka, H., Kukk, A. (2006). Alghariduse tõlgendustest erinevates haridussüsteemides. *Rahvuslik ja rahvusvaheline Eesti hariduses*. Tartu: EAPS, 146 – 155.
- Timoštšuk, I. (2007). Loodusõpetuse õpetamine. Klassiõpetajale õpetamisest. Abimaterjale pedagoogiliseks praktikaks. Tallinn: TLÜ Kirjastus, 63-71.
- Tuisk, M. (2003). Vihma käest räästa alla ehk Tudengist õpetajaks. *Haridus*. 9, 18-20.
- Tulviste, T. (2008). Kõne areng. *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Toimet E. Kikas. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Uusikylä, K. (2005). Mis saab Soome koolist?, *Haridus* 9, lk. 13-15.
- Valsiner, J. (1998). How Can Developmental Psychology Become ‘Culture-Inclusive’? In: J. Valsiner. *Child Developmental in Cultural Context*. Lewston, Ny: Hogrefe and Huber Publishers, 145-158.
- Veisson, M., Veispak, A. (2005). Lapse arengu- ning õppimise teooriad. Rmt. Kivi, L., Sarapuu, H. (Koost.). *Laps ja lasteaed: lasteaiaõpetaja käsiraamat*. Tartu: Atlex
- Vygotsky, L.S. (1981). The genesis of higher mental functions. -J.V. Wertch (ed.) *The concept of activity in Soviet Psychology*. Amork, NY: Sharp
- Выготский, Л. (2005). *Психология развития человека*. Москва: Смысл.

Austatud keelekümbelusrühma õpetaja

Palume Teie hinnanguid keelekümbelusrühma lõpetaja koolivalmiduse hindamiseks

Uurimuse eesmärk: uurida keelekümbelusrühma lapse koolivalidust

Isikuandmeid ei avalikustata, kuid need on vajalikud uurimuse järjepidevuse tagamiseks

Ankeedis palume täita kõik lüngad ning 5-pallisel skaalal anda hinnanguid lapse arengut iseloomustavatele väidetele

D LAPSE ISIKUANDMED

D1 Lapse ees- ja perenimi :.....

D2 Lapse sugu

D3 Lapse vanus aastat kuud.

D4 Laps on käinud lasteaias aastat

D5 Laps on käinud keelekümbelusrühmas.....aastat

D6 Lapsel on (hariduslik) erivajadus 1) JAH 2) EI

D7 Erivajadusega laps vajab spetsiaalset abi ja ettevalmistust järgnevatel aladel:

.....
.....

D8 Lapse vanemad on elanud Eestis aastat?

D9 Lapsel on koduseks keeleks

E Lapse õppimine ja arenemine

Palun ringitage loendis iga väite järel oleval 5-pallisel hinnanguskaalal sobiv väärtus, kus 1 - nõrk ja 5 – suurepärase

		nõrk	keskm.	suurep.
1.	Laps keskendub oma algatatud tegevusele	1	2	3 4 5
2.	Laps keskendub antud ülesandele	1	2	3 4 5
3..	Laps tegutseb antud juhis(t)e järgi	1	2	3 4 5
4.	Laps usaldab õppijana iseennast ja on aktiivne osaleja õppimissituatsioonis	1	2	3 4 5
5.	Laps tegutseb omaalgatuslikult	1	2	3 4 5
6.	Laps suudab tegevustes olla püsiv ja vastupidav	1	2	3 4 5
7.	Laps oskab õpitut üksinda (iseseisvalt) kasutada	1	2	3 4 5
8.	Laps kasutab õpitud teavet koos teiste lastega	1	2	3 4 5
9.	Laps huvitub uute asjade õppimisest	1	2	3 4 5
10.	Laps seab oma tegevusele eesmärgi	1	2	3 4 5
11.	Laps tegutseb seatud eesmärkide kohaselt	1	2	3 4 5
12.	Laps tunneb rahuldust tegevuse lõpuni viimisest	1	2	3 4 5
13.	Laps hoolitseb oma asjade eest	1	2	3 4 5
14.	Laps hoolitseb ühiste asjade eest	1	2	3 4 5

F Sotsiaalsed oskused ja seisukohavõtted

		nõrk	keskmine...	suurepärase		
1.	Laps tegutseb rühmas antud ülesannete kohaselt	1	2	3	4	5
2.	Laps suudab kannatlikult oma järjekorda oodata	1	2	3	4	5
3.	Laps suhtleb teiste lastega (algatab suhtlust, osaleb niikuulaja kui ka kõnelejana)	1	2	3	4	5
4.	Laps suhtleb täiskasvanutega (algatab suhtlust, osaleb niikuulaja kui ka kõnelejana)	1	2	3	4	5
5.	Laps käitub üldtunnustatud käitumisnormide kohaselt ja kasutab viisakusväljendeid (nt tänan, tere jne)	1	2	3	4	5
6.	Laps oskab ja tahab tegutseda koos teiste lastega	1	2	3	4	5
7.	Laps oskab tegutseda üksinda olles, üksinda jäädes	1	2	3	4	5
8.	Laps väljendab meeleldi oma tundeid	1	2	3	4	5
9.	Laps saab aru kaaslaste ja täiskasvanute tunnetest, oskab nendega arvestada	1	2	3	4	5
10.	Laps tahab teisi aidata	1	2	3	4	5
11.	Laps oskab väljendada oma emotsioone	1	2	3	4	5
12.	Laps on valmis erimeelsusi lahendama	1	2	3	4	5
13.	Laps peab kinni kokkulepitud reeglitest	1	2	3	4	5
14.	Laps suudab loovalt rakendada oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast elust	1	2	3	4	5
15.	Laps suudab algatada erinevaid mängu ja arendab edasi mängu sisu	1	2	3	4	5
16.	Laps täidab mängudes erinevaid rolle (pea- ja kõrvalrollid jne)	1	2	3	4	5
17.	Laps järgib mängudes mängureegleid	1	2	3	4	5
18.	Laps suudab tuttavate mängude reegleid teistele lastele tutvustada	1	2	3	4	5
19.	Laps tunneb rõõmu võidust	1	2	3	4	5
20.	Laps oskab taluda kaotust mängus	1	2	3	4	5
21.	Laps suudab teistega üheskoos kestvalt mängida	1	2	3	4	5
22.	Laps kasutab mängudes loovalt erinevat mängumaterjali (nt vesi, liiv, savi, paber jne)..	1	2	3	4	5
23.	Laps oskab vajadusel asendada puuduvaid lelusid kas sõna või esemega	1	2	3	4	5

G Keel ja kõne (eesti keel kui keelekümbluskeel)

		nõrk	keskmine	suurep.		
1.	Laps on võimeline kõnes arusaadavalt väljenduma	1	2	3	4	5
2.	Lapse sõnavara on arenenud eakohaselt	1	2	3	4	5
3.	Laps kasutab kõnes õigeid käändevorme	1	2	3	4	5
4.	Laps oskab jutustada kuuldust, nähtust ja kogetust	1	2	3	4	5
5.	Laps suudab tähelepanelikult kuulata etteloetavaid lugusid ja muinasjutte	1	2	3	4	5
6.	Laps oskab etteloetu põhjal vastata küsimustele	1	2	3	4	5
7.	Laps räägib kuuldud lugudest ja muinasjuttudest (kasutab 4-6 sõnalisi lauseid)	1	2	3	4	5
8.	Laps on võimeline vestlema teda huvitavatel teemadel	1	2	3	4	5
9.	Laps suudab vestluses oma järjekorda oodata	1	2	3	4	5
10.	Laps jutustab lugusid süžeeilise pildiseeria järgi	1	2	3	4	5
11.	Laps suudab seletada sõnu, kirjeldades vastavat eset, nähtust, pilte	1	2	3	4	5
12.	(Laps suudab riimida) lugeda peast luuletust	1	2	3	4	5
13.	Laps tunneb ära sõna algus- ja lõpuhääliku	1	2	3	4	5
14.	Laps suudab eristada lühikesi ja pikki häälikuid	1	2	3	4	5

15.	Laps tunneb tähti	1	2	3	4	5
16.	Laps loeb sõnu	1	2	3	4	5
17.	Laps eristab tähtede arvu sõnas	1	2	3	4	5
18.	Laps eristab sõnade arvu lühikestes lausetes.	1	2	3	4	5
19.	Laps oskab tähti kirjutada	1	2	3	4	5
20.	Laps oskab laiendada lauset erinevate sõnaliikidega	1	2	3	4	5
21.	Laps oskab kirjutada oma nime	1	2	3	4	5
22.	Laps teab nimetada oma kodu aadressi	1	2	3	4	5

H Matemaatika

		nõrk	keskmine	suurep		
1.	Laps märkab numbrilist infot oma ümbruses (nt liiklusvahendite tunnustes, aadressides)	1	2	3	4	5
2.	Lapse tunneb lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid (ring, ruut, jne)	1	2	3	4	5
3.	Laps liigitab esemeid teatud omaduste järgi	1	2	3	4	5
4.	Laps oskab loendada hulka kuuluvaid esemeid	1	2	3	4	5
5.	Laps tunneb ja loendab numbreid 1-10-ni.	1	2	3	4	5
6.	Laps teab numbreid 0-20-ni.	1	2	3	4	5
7.	Laps oskab jutustada matemaatilisi jutukesi	1	2	3	4	5
8.	Laps tunneb numbrimärki, arvsõna ja sellele vastavalt hulka 1-10.	1	2	3	4	5
9.	Laps saab aru ruumimõistetest (üleval-all, ees-tagas, kõrval, peal)	1	2	3	4	5
10.	Laps tunneb mõisteid: rohkem, vähem, samapalju	1	2	3	4	5
11.	Laps tunneb mõisteid: kõige suurem, kõige väiksem, keskmine samasugune-erinev	1	2	3	4	5
12.	Laps liidab ja lahutab 5 piires	1	2	3	4	5
13.	Laps märkab arvujadas puuduvaid numbreid.	1	2	3	4	5
14.	Laps oskab kokkulepitud mõõtvahenditega mõõta (nt pulk, klaas, purk jne)	1	2	3	4	5
15.	Laps saab aru aega väljendavatest mõistetest (nt ööpäev, nädal, kuu, aasta).	1	2	3	4	5
16.	Laps oskab kella järgi määrata aega täistundides	1	2	3	4	5
17.	Laps oskab eeskuju järgi kujundi joonistamist jätkata	1	2	3	4	5

I Eetika ja maailmavaade

		nõrk	keskmine	suurep		
1.	Laps usaldab iseennast	1	2	3	4	5
2.	Laps mõistab oma tegevuse tähendust teistele inimestele	1	2	3	4	5
3.	Laps mõistab oma tegevuse tähendust keskkonnale	1	2	3	4	5
4.	Laps on võimeline kandma vastutust oma tegevuse eest	1	2	3	4	5
5.	Laps oskab end asetada teiste inimeste olukorda	1	2	3	4	5
6.	Laps aktsepteerib (kultuurilisi) erinevate inimeste erinevusi	1	2	3	4	5
7.	Laps käitub õiglaselt	1	2	3	4	5
8.	Laps arutleb õige ja vale üle	1	2	3	4	5

J Elu- ja ümbritsev keskkond

		nõrk	keskmine	suurepärase		
	Keskkond ja loodusõpetus					
1.	Laps suhtub hoolivalt ümbritsevasse keskkonda	1	2	3	4	5
2.	Laps teab ja tunneb erinevaid loodusnähtusi (vihm, äike, vikerkaar...), oskab neist rääkida	1	2	3	4	5
3.	Laps teab aastaaegu ja oskab neid iseloomustada	1	2	3	4	5

4.	Laps teab nimetada ja oskab iseloomustada lasteaia- ja kodukohas kasvavaid puid	1	2	3	4	5
5.	Laps teab ja tunneb kodu- ja metsloomi	1	2	3	4	5
6.	Laps teab nimetada põhja- ja lõunamaa loomi	1	2	3	4	5
7.	Laps oskab säästvalt kasutada materjale (loodusvarasid) (nt vett, paberit, puitu)	1	2	3	4	5
8.	Laps mõistab et on osake ümbritsevast loodusest	1	2	3	4	5
	(K) Tervis					
9.	Laps saab hakkama põhiliste eneseteeninduse toimingutega	1	2	3	4	5
10.	Laps suudab iseseisvalt riietuda ja lahti rõivastuda	1	2	3	4	5
11.	Laps oskab hoolitseda oma riiete ja asjade eest	1	2	3	4	5
12.	Laps sööb mitmekülgset toitu	1	2	3	4	5
13.	Laps on kehaliselt aktiivne ning tunneb rõõmu liikumisest	1	2	3	4	5

L Füüsiline ja motoorne areng

		nõrk		keskmine		suurep
1.	Laps oskab ennast väljendada liikumise kaudu (nt jook, kõnd, painutamine, langetamine, seismine, lamamine jne)	1	2	3	4	5
2.	Laps oskab ja suudab käsitseda erinevaid vahendeid (nt pall, kurikad, rõngad jne)	1	2	3	4	5
3.	Laps osaleb aktiivselt õuetegelustes	1	2	3	4	5
4.	Laps teab liikumis- ja liiklemisohutusest (nt liikumine tänaval, veekogu ääres, metsas jne)	1	2	3	4	5
5.	Laps valdab eakohaselt peenmotoorseid oskusi (nt löigata kääridega, sõlmida kingapaelu)	1	2	3	4	5
6.	Laps hoiab õigesti kirjutus- ja kunstivahendeid	1	2	3	4	5
7.	Laps suudab värvides püsida joone sees	1	2	3	4	5
8.	Laps suudab koordineerida/valitseda oma liigutusi	1	2	3	4	5
9.	Laps oskab kasutada õigeid tööliigutusi (nt kannust kallamine, lusika hoidmine, pöranda pühkimine, jalgpalli löömine, sulgpalli löömine jne)	1	2	3	4	5
10.	Laps oskab lihtsaid tantsusamme	1	2	3	4	5

M Kunst ja muusika

		nõrk		keskmine		suurep
1.	Laps teeb tähelepanekuid oma lähiümbruse kohta	1	2	3	4	5
2.	Laps oskab vestelda oma elamusest/kogemusest	1	2	3	4	5
3.	Laps oskab oma tööst ja töö tulemustest lugu pidada	1	2	3	4	5
4.	Laps oskab teiste tööst ja töö tulemustest lugu pidada	1	2	3	4	5
5.	Laps teeb meelsasti käelisi tegevusi (nt voolimine, meisterdamine, maalimine jne)	1	2	3	4	5
6.	Laps kasutab käelises tegevuses erinevaid materjale (nt käbid, kastanid, vill, sammal, liiv jne)	1	2	3	4	5
7.	Laps oskab käelises tegevuses erinevaid töövahendeid ohutult kasutada	1	2	3	4	5
8.	Laps eristab ja teab nimetada värve	1	2	3	4	5
9.	Laps elab kaasa muusika kuulamisele	1	2	3	4	5
10.	Lapsele meeldib mängida kehapilli (nt trampimine, plaksud põlvedel, keeleplaksud jne)	1	2	3	4	5
11.	Laps mängib hea meelega rütmipille	1	2	3	4	5
12.	Laps kuulab erinevat muusikat ja vestleb sellest	1	2	3	4	5
13.	Laps loob ja esitab erinevaid rütme	1	2	3	4	5
14.	Laps tunneb laululisest tegevusest rõõmu	1	2	3	4	5
15.	Laps on võimeline muusikarütmis liikuma	1	2	3	4	5
16.	Laps eristab erinevaid helikõrguseid (kõrge-madal, tõusev-langev), pikki ja lühikesi helisid	1	2	3	4	5
17.	Laps oskab kuulata vaikust	1	2	3	4	5

18.	Laps tahab ennast draamavahenditega väljendada	1	2	3	4	5
-----	--	---	---	---	---	---

Palun kirjeldage lapse edasijõudmist tema senise arengu taustal

.....

.....

.....

N1 Kas laps käib peale lasteaia keelekümbelrühma veel mõnes teises kooliks ettevalmistuse rühmas? 1)

JAH 2) EI

N2 Kui JAH, siis loetlege millistes

.....

N3 Kuidas hindate üldkokkuvõttes lapse valmisolekut kooliks? Palun hinnake viie palli süsteemis 1

2 3 4 5

N4 Palun märkige, millise(te)sse kooli(desse) laps Teile teadaolevalt sügisel läheb?

.....

.....

Palun kontrollige nüüd veel lõpuks üle, kas vastasite kõigile küsimustele!

Palju tänu!

JUHENDATUD JOONISTAMISE VAATLUSE LÄBIVIIMINE

Juhendatud joonistamise vaatluse abil saab selgitada 6 – 7aastase lapse koolivalmidust hinnates vaatluse abil lapse koolis vajaminevaid oskusi ja teadmisi: taju ja peenmotoorika areng, instruksiooni mõistmine, matemaatilised oskused, mälu ning sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused.

Juhendatud joonistamise vaatluse korraldamine

Juhendatud joonistamise vaatlus viiakse läbi rühmades, kus on 8 -10 last. Iga laps istub pingis üksinda. Lastele antakse paber (A4) ja pliiats (võib olla ka tintenpen või viltpliiats).

Juhendatud joonistamine vaatluse viivad läbi kaks õpetajat: üks vestleb ja annab juhiseid joonistamiseks ja teine vaatlleb ning märgib iga lapse kohta üles, kuidas keegi käitus (eelkõige problemaatiline käitumine), sest nii saab tegelikult objektiivsemat teavet laste emotsioonide ning sotsiaalsete oskuste kohta.

Rühma oma õpetaja on vaatleja rollis ning jälgib laste osalemist. Ta valmistab ruumi plaani, kuhu märgib laste nimed istumiskoha järgi. Iga lapse nime alla jäetakse ruum joonistamise käigus tähelepanekute tegemiseks. Üles tuleks märkida kõik laste öeldu. Eraldi tuleb hinnata käitumist juhiste kuulamise ning töötamise ajal.

Juhiste kuulamise ajal tuleks üles märkida see, kui õpilane:

- palub korrata juhust;
- küsib õpetajalt üle, mida ta ütles;
- vaatab ringi, mida teised teevad;
- segab kaaslasi;
- liigub klassis ringi.

Joonistamise ajal tuleks üles märkida, kui õpilane:

- räägib teiste lastega;
 - vaatab, mida teised teevad;
 - kordab omaette juhiseid või annab endale korraldusi valju häälega;
 - otsib õpetaja tähelepanu (*mul on valmis, kas mul on õigesti tehtud, tule vaata minu tööd ka*);
 - segab kaaslasi;
 - liigub klassis ringi;
- hakkab nutma.

Juhendatud joonistuse vaatluse läbiviimisel on oluline, et juhendeid antakse vaid üks kord. See võimaldab saada teavet laste tähelepanu kohta. Lastel palutakse joonistatut mitte kustutada. Vajadusel tuleb lapsi julgustada (nt kui keegi on väga ebalev, hakkab nutma, küsib, kas on ikka õigesti). On väga oluline, et töö käigus lapsed tunneksid end maksimaalselt kindlalt ja vabalt, et nad suudaksid rahulikult töötada ja oma parimaid iseseisvaid tulemusi näidata.

Töö koosneb kolmest osast: paberi osadeks jaotamine, geomeetriliste kujundite ning tavapiltide joonistamine.

Sissejuhatuses vesteldakse lastega joonistamisest üldiselt ning sellest, et paberi pinda on võimalik mitmel moel ka osadeks jaotada.

Õpetaja alustab juhendamist järgmiselt:

“Kirjuta lehe ülemisse nurka enda nimi. Keera leht endale ette nii, et nimega pool jääb allapoole ja sinu ette jääb tühi leht. Nüüd hakkame joonistama. Teeme seekord nii, et sina joonistad seda, mida mina sulle ütlen. Palun ole hästi tähelepanelik ja kuula hoolega, sest ma ütlen iga lause ainult üks kord. Enne kuula ära, mida ma ütlen, ja siis joonista. Teeme nii, et sa joonistamise ajal midagi ei kustuta. Sellest pole midagi, kui asi läheb natuke valesti.”

I osa. Paberi jaotamine osadeks

- 1. Joonista paberi keskele väike ring.*
- 2a. Tõmba sirge joon ringist paberi ühte nurka.*
- 2b. Tõmba sirged jooned ringist paberi teistesse nurkadesse.*

Kui vaja, võib nüüd teha väikese pausi ning vestelda lastega joonisest. Võiks esitada küsimusi, nt *mitmeks osaks sa paberi jaotasid?, mida see joonis sulle meenutab?,* ning seejärel jätkata.

- 3a. Tõmba sirge joon ringist paberi ühte äärde.*
- 3b. Tõmba sirged jooned paberi teistesse äärtesse.*

Ka siinkohal tuleb lastega kindlasti vestelda sellest, kuidas paber on jaotunud, missugused osad tekkinud. Võiks küsida: *mitmeks osaks sa paberi jaotasid?, mida see joonis sulle meenutab?,* sest see võimaldab lastel kohaneda ees oleva paberiga, vähendab hirmu- ja võõrastustunnet.

Arvatavasti on osal lastel paber jaotatud valesti. Seda ei tule aga lastele öelda. Järgnevaid jooniseid on võimalik joonistada ka teistsuguse jaotusega paberile. Seega ei takista paberi vale jaotus lapse edasist tööd. Mõni niisuguste laste edasine lahendus on väga hea.

II osa. Geomeetriliste kujundite joonistamine

Õpetaja juhendamine jätkub:

“Neid saadud osi kasutame nüüd joonistamiseks. Igasse osasse joonistame ühe pildi. Sa võid ise valida, millisest osast alustad. Kõigepealt kuula hästi hoolega, mida ma ütlen, siis alles hakka joonistama.”

NB! Alati tuleb rõhutada, et nüüd tuleb järgmine joonistamise ülesanne. Oluline on, et lapsed saaksid aru, millal algab järgmine ülesanne ning et järgmine joonis tuleb teha järgmisse ossa.

- 4. Nüüd tõmba kolm joont. Neist kaks on ühepikkused.*
- 5. Joonista neli kolmnurka. Kaks kolmnurka on väiksemad, kaks kolmnurka on suuremad.*
- 6. Joonista kolm ringi. Keskmise ring on kõige väiksem.*
- 7. Joonista üksteise alla neli neliknurka. Alumine peab olema kõige suurem.*

Töömeeleolust olenevalt võib nüüd teha väikese vaheaja. Näiteks võib öelda: “Nüüd oleme lõpetanud kujundite joonistamise ja hakkame joonistama teistsuguseid pilte. Vahepeal võid natuke puhata.”

III osa. Tavaelupildid

8. Kuula nüüd hästi tähelepanelikult. Minu seletus on üsna pikk. Kuula enne ära ja siis joonista.

Joonista kuusepuu. Kolm lindu on puu otsas ja neli lindu on lendamas.

9. Kuula nüüd hästi tähelepanelikult. Minu seletus on väga pikk. Kuula enne ära ja siis joonista.

Joonista kahekorruseline maja. Majal on neli akent ja uks. Maja katusel on suitsev korsten. Maja kõrval on õunapuu ja sellel õunad. Päike paistab.

10. Joonista inimene.

11. Joonista auto.

Lõpetuseks võiks vestelda sellest, kas joonistamine oli raske, kerge, huvitav, igav jne, kas lapsed sooviksid veel selliseid töid teha jne.

Joonistuste hindamine

1. Vaatleja kirjutab tähelepanekud lapse töös osalemise kohta eraldi lehele, mis joonisega kokku klammerdatakse.

2. Õpetaja vaatab iga lapse töö üle ning märgib saadud punktide summa (vt hindamise skaalat).

Juhendatud joonistamise vaatluse hindamisel saab mõningaid näpunäiteid vaadata haridusministeeriumi poolt 1998. aastal välja antud kogumikust “Lapsest saab koolilaps. Materjale koolivalmidusest ja selle kujunemisest”. Psühholoog Eve Kikas esitab laste joonistuste juurde kommentaare, täpsustab, mida peaks joonistust hinnates arvestama ning annab ülevaate ka enam levinud vigadest.

Joonistamise testi skaala.

Ülesanne	punkte	kokku punkte
1. Väike ring (u 2cm)	1p	2p
• keskel	1p	
2. Jooned nurka:		8p
• iga joon (1)	4 p	
• iga nurk (1)	4 p	
3. Jooned äärde:		8p
• iga joon (1)	4 p	
• iga äär (1)	4 p	
4. Joonte tõmbamine		4 p
• iga joon (1)	3 p	
• kaks ühepikkust	1p	
5. Kolmnurgad:		6 p
• iga kolmnurk (1)	4 p	
• kaks väiksemat	1p	
• kaks suuremat	1p	
6. Ringid:		4 p
• iga ring (1)	3 p	
• keskmine kõige väiksem	1p	
7. Nelinurgad:		6p
• iga nelinurk (1)	4 p	
• üksteise all	1p	
• kõige väiksem	1p	
8. Kuusepuu:		8 p
• kuusepuu	1p	
• iga lind (1) puu otsas	3 p	
• iga lind (1) lendamas	4 p	
9. Maja:		10p
• maja	1p	
• 4 akent	4 p	
• uks	1p	
• suitsev korsten	1p	
• õunapuu	1p	
• õunad	1p	
• päike paistab	1p	
10. Inimene:		6p
• pea	1p	
• kael	1p	
• keha	1p	
• käed	1p	
• jalad	1p	
• riided	1p	
11. Auto		1p
Kokku:		63p

Täiendkoolitus

Milliseid Teile olulisi koolitusi olete viimase 5 aasta jooksul läbinud? Palun märkige neist **4** alljärgnevasse tabelisse

Koolituse teema		Koolitaja	Koolituse maht
C1	Olen läbinud klassiõpetaja koolituse (JAH/EI)		160 t
C2	Olen läbinud juhtimiskoolituse (JAH/EI)		
C3			
C4			
C5			
C6			

II 1. klassi õppe-kasvatuseesmärkide saavutamine

Palume 5-pallisel skaalal anda hinnanguid lapse arengut ja õpitulemuste saavutatust hindavatele väidetele

Palun märkige **Lapse ees-ja perekonnanimi:**

.....

.....

/kood/ (täidetakse hiljem)

PS! Lapse nime ei avalikustata! Need andmed on vajalikud uurimuse järjepidevuse tagamiseks!

D Üldpädevused

1.	Õpilase enesehinnang on positiivne	1	2	3	4	5
2.	Õpilane on õppimisest innustunud	1	2	3	4	5
3.	Õpilane keskendub alustatud tegevus(t)ele	1	2	3	4	5
4.	Õpilane tegutseb seatud eesmärkide kohaselt	1	2	3	4	5
5.	Õpilane usub endasse	1	2	3	4	5
6.	Õpilane on avatud uue omandamisele	1	2	3	4	5
7.	Õpilane viib alustatu lõpuni	1	2	3	4	5
8.	Õpilane tunneb rahuldust tegevuse lõpuni viimisest	1	2	3	4	5
9.	Õpilane kontrollib oma käitumist ja käitub heade tavade kohaselt	1	2	3	4	5
10.	Õpilane käitub teisi arvestavalt ja sallivalt	1	2	3	4	5
11.	Õpilane suudab kannatlikult oma järjekorda oodata	1	2	3	4	5
12.	Õpilane oskab iseseisvalt töötada	1	2	3	4	5
13.	Õpilane oskab ja suudab paaris töötada ning kaaslast(i) kuulata	1	2	3	4	5
14.	Õpilane oskab ja suudab rühmas töötada ning kaaslast(i) kuulata	1	2	3	4	5
15.	Õpilane tunneb end klassi liikmena ja on valmis täitma erinevaid rolle	1	2	3	4	5
16.	Õpilane julgeb oma mõtteid väljendada	1	2	3	4	5

17.	Õpilane mõistab klassikaaslaste võrdsust õppimisel	1	2	3	4	5
18.	Õpilane oskab hankida teavet õppetekstidest ja teatmikest	1	2	3	4	5
19.	Õpilane oskab õpitut kasutada	1	2	3	4	5
20.	Õpilane oskab abi küsida ja abi pakkuda	1	2	3	4	5
21.	Õpilane suhtub heaperemehelikult oma asjadesse ja klassi ning kooli varasse	1	2	3	4	5
22.	Õpilane austab teiste tundeid ja õigusi	1	2	3	4	5
23.	Õpilane usaldab ennast ning on enesekindel	1	2	3	4	5
24.	Õpilane järgib ohutusnõudeid (nt tunnis, õppekäikudel, liikluses jne)	1	2	3	4	5
25.	Õpilane arutleb õige ja valega seonduvate küsimuste üle	1	2	3	4	5
26.	Õpilane tunneb Eesti kultuuri	1	2	3	4	5
27.	Õpilane tunneb omakultuuri	1	2	3	4	5
28.	Õpilane lahendab konflikte rahumeelselt	1	2	3	4	5
29.	Õpilane täidab oma lubadusi	1	2	3	4	5
30.	Õpilane järgib koostegutsemise reegleid	1	2	3	4	5
31.	Õpilane oskab näidise järgi oma tööd kontrollida	1	2	3	4	5
32.	Õpilane oskab kasutada arvutit	1	2	3	4	5

E Eesti keel

1.	Õpilane soovib end suuliselt väljendada igapäevastes kõnesituatsioonides	1	2	3	4	5
2.	Õpilane julgeb rääkida ja ei karda teha vigu	1	2	3	4	5
3.	Õpilane mõistab kuulnud lause, jutu sisu; järgib lihtsamaid juhiseid	1	2	3	4	5
4.	Õpilane oskab kõnes kasutada terviklikke lihtlauseid	1	2	3	4	5
5.	Õpilane suudab keskendunult kuulata	1	2	3	4	5
6.	Õpilane osaleb vestlus(t)es	1	2	3	4	5
7.	Õpilane oskab oma soove arusaadavalt väljendada: paluda, küsida, tänada	1	2	3	4	5
8.	Õpilane loeb õpitud teksti ladusalt või lausehaaval (üksiku peatusega raskema sõna ees) oma kõnetempos; võib teha üksikuid lugemisvigu	1	2	3	4	5
9.	Õpilane mõistab loetu sisu	1	2	3	4	5
10.	Õpilane oskab etteloeu põhjal (ümber)jutustada	1	2	3	4	5
11.	Õpilane tunneb häälikuid ja suudab eristada lühikesi ja pikki häälikuid	1	2	3	4	5
12.	Õpilane eristab jutus lauset ja lauses sõnu	1	2	3	4	5
13.	Õpilane on omandanud õiged kirjutamisvõtted	1	2	3	4	5
14.	Õpilane kirjutab omal valikul sõnu ja lauseid	1	2	3	4	5
15.	Õpilane koostab loovjutukesi	1	2	3	4	5

16.	Õpilane laiendab lauseid erinevate sõnaliikidega	1	2	3	4	5
17.	Õpilane oskab õigesti kirjutada sõnade lõppu –d ja –vad (mitmus) ning –b (teigusõna 3. pööre).	1	2	3	4	5
18.	Õpilane teab, et inimeste, loomade, kohanimed kirjutatakse suure algustähega	1	2	3	4	5
19.	Õpilane valib endale huvitavat ja lugemisoskusele vastavat kirjandust	1	2	3	4	5

F Matemaatika

1.	Õpilane tunneb rõõmu matemaatika õppimisest	1	2	3	4	5
2.	Õpilane tunneb arvu asukohta arvude jadas 1-100-ni	1	2	3	4	5
3.	Õpilane oskab koostada arvuridasid paaris- ja paaritustest arvudest	1	2	3	4	5
4.	Õpilane oskab koostada ja lahendada ühetehtelisi tekstülesandeid	1	2	3	4	5
5.	Õpilane oskab hulki võrrelda, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i>	1	2	3	4	5
6.	Õpilane oskab peast liita ja lahutada 20 piires, ka üleminekuga	1	2	3	4	5
7.	Õpilane oskab oma lahendusi suuliselt põhjendada	1	2	3	4	5
8.	Õpilane teab ja tunneb ühikuid: <i>sentimeeter, meeter, kilogramm, liiter</i>	1	2	3	4	5
9.	Õpilane oskab 10-, 20- ja 50-sendistest müntidest moodustada krooni	1	2	3	4	5
10.	Õpilane oskab kasutada mõisteid <i>suurem, võrdne, vähendaja, summa</i> jmt	1	2	3	4	5
11.	Õpilane oskab kirjeldada esemete ja iseenda paiknemist ruumis (<i>ees, allpool</i> jne)	1	2	3	4	5
12.	Õpilane teab ja tunneb lihtsamaid tasandilisi ja ruumilisi kujundeid (<i>kuup, ruut, kera, ring, risttahukas, ristkülik, kolmnurk, nelinurk</i>).	1	2	3	4	5
13.	Õpilane oskab mõõtmiseks kasutada erinevaid vahendeid	1	2	3	4	5
14.	Õpilane tunneb kella (<i>veerand-, pool- ja täistund</i>)	1	2	3	4	5

G Loodusõpetus

1.	Õpilane tunneb rõõmu loodusõpetuse õppimisest	1	2	3	4	5
2.	Õpilane hindab loodust säästvat käitumist	1	2	3	4	5
3.	Õpilane teab, et on olemas looduslikud ja inimese tehtud asjad ning materjalid	1	2	3	4	5
4.	Õpilane eristab vedelikke ja tahkeid aineid	1	2	3	4	5
5.	Õpilane oskab kirjeldada ainete omadusi (<i>värvus, kuju, pehmus/kõvadus, ujuvus vedelikes, lahustuvus, voolavus</i>)	1	2	3	4	5
6.	Õpilane teab lihtsa katse kavandamise ja läbiviimise põhimõtteid	1	2	3	4	5
7.	Õpilane sõnastab vaatluste ja katsete kohta eelnevalt oletusi	1	2	3	4	5
8.	Õpilane teeb lihtsamaid loodusvaatlusi ja kannab vaatlusinfo tabelisse	1	2	3	4	5
9.	Õpilane jutustab vaatlusinfo/tabeli põhjal ilma muutumistest	1	2	3	4	5

10.	Õpilane tahab ja oskab kasutada teadmiste hankimisel erinevaid allikaid	1	2	3	4	5
11.	Õpilane tunneb ja oskab loendada vaadeldavaid objekte ja nähtusi ning neid võrrelda	1	2	3	4	5
12.	Õpilane teab, et muutused looduses sõltuvad aastaegadest ning valgusest ja soojusest	1	2	3	4	5
13.	Õpilane liigub lihtsa plaani või kaardi järgi ning plaani kasutades kirjeldab oma kooliteed	1	2	3	4	5
14.	Õpilane tunneb kodu- ja kooliümbrust, teab kodu- ja kooliümbruse tüüpilisemaid taimi ja loomi	1	2	3	4	5
15.	Õpilane oskab iseloomustada ilma ja inimeste tegevust erinevatel aastaegadel	1	2	3	4	5
16.	Õpilane suudab omandatud teadmisi arusaadavalt teistele edastada	1	2	3	4	5
15.	Õpilane teadvustab oma tegevuse mõju loodusele ja keskkonnale ning toimib vastavalt	1	2	3	4	5

O Inimeseõpetus

1.	Õpilane teab ja oskab nimetada oma kehaosi	1	2	3	4	5
2.	Õpilane teab, mis on tervisele kasulik, mis kahjulik	1	2	3	4	5
3.	Õpilane teab päästeameti telefoninumbrit ja oskab telefoni teel abi kutsuda	1	2	3	4	5
4.	Õpilane teab, millised ohud on kodus, tänaval, looduses	1	2	3	4	5
5.	Õpilane tunneb Eesti Vabariigi sümbolikat	1	2	3	4	5
6.	Õpilane saab aru käitumisreeglite vajalikkusest klassis, koolis ning väljaspool kooli, sh tänaval ning liikluses	1	2	3	4	5
7.	Õpilane oskab käituda ühissõidukeis, neisse siseneda ja neist väljuda ning ületada sõiduteed	1	2	3	4	5
8.	Õpilane mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta	1	2	3	4	5
9.	Õpilane oskab kasutada õpitud ajamõisteid (minut, tund, päev...)	1	2	3	4	5
10.	Õpilane kirjeldab, kuidas täitis ülesannet, tegi tööd	1	2	3	4	5

I Muusika

1.	Õpilane tunneb rõõmu muusika kuulamisest ja musitseerimisest	1	2	3	4	5
2.	Õpilane on omandanud muusikalise väljendamisega põhiteadmised ja -oskused	1	2	3	4	5
3.	Õpilane oskab eristada meeleolusid muusikas	1	2	3	4	5
4.	Õpilane tunneb rütmivorme, oskab neid kasutada rütmiharjutusi lahendades ja rütmiimprovisatsioone luues	1	2	3	4	5
5.	Õpilane oskab mängida erinevatel pillidel	1	2	3	4	5
6.	Õpilane tahab ja oskab esitada loodud rütmiimprovisatsioone erinevatel pillidel	1	2	3	4	5
7.	Õpilane kasutab oma loomulikku hääleulatust	1	2	3	4	5
8.	Õpilane tahab ja oskab laulda väljamõeldud viise	1	2	3	4	5
9.	Õpilane oskab ennast muusikaliselt väljendada	1	2	3	4	5

	solistina ning ansambli liikmena	
10.	Õpilane tunneb ja kasutab muusika põhimõisteid (nt dünaamika, rütm, meloodia, tempo jm)	1 2 3 4 5
11.	Õpilane on tutvunud eesti muusikapärimuse ja – kultuuriga	1 2 3 4 5
12.	Õpilane tunneb oma rahva muusikakultuuri	1 2 3 4 5
13.	Õpilane on tutvunud teiste rahvaste muusikaga	1 2 3 4 5

J, K Kunst ja käsitöö

1.	Õpilane oskab vaadelda ja kirjeldada loovalt vaadeldut	1 2 3 4 5
2.	Õpilane oskab fantaseerida	1 2 3 4 5
3.	Õpilane oskab kujutluspilte komponeerida	1 2 3 4 5
4.	Õpilane oskab kujutada loomi, linde iseloomulikus asendis	1 2 3 4 5
5.	Õpilane teab kolme põhivärvi ja sekundaarvärvide nimetusi ja oskab värve segada	1 2 3 4 5
6.	Õpilane oskab kasutada geomeetrilisi algvorme ruumiliste ja pinnaliste tööde algvormina	1 2 3 4 5
7.	Õpilane tunneb ja kasutab kujutava kunsti väljendusvõimalusi ning tehnikaid (nt maalimine, trükkimine jne)	1 2 3 4 5
8.	Õpilane tunneb ja oskab kasutada kollaaži töövõtteid	1 2 3 4 5
9.	Õpilane tunneb ja oskab kasutada kriidi- ja õlipastellidega töötamise võtteid	1 2 3 4 5
10.	Õpilane on harjunud jälgima/uurima oma kunstialast tegevust	1 2 3 4 5
11.	Õpilane on tutvunud erinevate kunstivormidega (arhitektuur, skulptuur, maal jne)	1 2 3 4 5
12.	Õpilane tunneb erinevaid materjale, töövahendeid ja töövõtteid (nt voolimine, meisterdamine jne)	1 2 3 4 5
13.	Õpilane kasutab loovalt erinevaid materjale, töövahendeid ja töövõtteid (nt voolimisel, meisterdamisel, paberi- ja kartongitöodes, lõngatöodes, õmblemise jne)	1 2 3 4 5
14.	Õpilane teab ja kasutab kunsti- ja käsitööga seonduvaid mõisteid	1 2 3 4 5
15.	Õpilane kavandab loovtööde valmistamist	1 2 3 4 5
16.	Õpilane oskab märgata esemete esteetilisi omadusi, värve ja vorme	1 2 3 4 5
17.	Õpilane mõistab, et esemetel on oma elulugu	1 2 3 4 5
18.	Õpilane teab lauakombeid ja üldtunnustatud käitumisreegleid	1 2 3 4 5
19.	Õpilane väärtustab oma tegevust kunsti- ja käsitöös	1 2 3 4 5
20.	Õpilane ei ohusta end ega teisi loovtöötundides	1 2 3 4 5
21.	Õpilane oskab hoida korras oma koolitarbeid; korrastada klassi, hoida korras garderoobi, käituda koolisööklas korrektselt	1 2 3 4 5

L Kehaline kasvatus

1.	Õpilane tunneb rõõmu liikumisest	1	2	3	4	5
2.	Õpilane suudab leida oma koha viirus ja kolonnis; sooritada lihtsamaid harjutusi matil	1	2	3	4	5
3.	Õpilane oskab sooritada lihtsaid harjutusi ja liikumisi muusika saatel; oskab vähemalt üht tantsu-või laulumängu	1	2	3	4	5
4.	Õpilane valdab liikumise motoorseid põhioskusi: pööre hüppega paremale-vasakule, sooritada erinevaid käteliikumisi, hüpped (ka üle takistuste), pallivisked, jooksud jne	1	2	3	4	5
5.	Õpilane oskab täita käsklust „Valmis, start!“; osaleda teatevõistlustes	1	2	3	4	5
6.	Õpilane järgib ausa mängu reegleid	1	2	3	4	5
7.	Õpilane suudab sooritada lihtsaid harjutusi aeglases tempos	1	2	3	4	5
8.	Õpilane teab põhilisi ohutusnõudeid kelgutades ja suusatades	1	2	3	4	5
11.	Õpilane hoolitseb oma hügieeni eest	1	2	3	4	5
12.	Õpilane mõistab, kuidas oma tervise ja hea enesetunde eest hoolt kanda	1	2	3	4	5

M Üldhinnang lapse toimetulekule õppeainetes

1.	Emakeel	1	2	3	4	5
2.	Matemaatika	1	2	3	4	5
3.	Loodusõpetus	1	2	3	4	5
4.	Inimeseõpetus	1	2	3	4	5
5.	Muusika	1	2	3	4	5
6.	Kunst ja käsitöö	1	2	3	4	5
7.	Kehaline kasvatus	1	2	3	4	5

N1 Kas laps käib peale kooli mõnes huviringis? 1) JAH 2) EI

N2 Kui JAH, siis loetlege millistes

.....

N3 Lapse huviringis kasutatakse töökeelena: (eesti/vene)

N4 Kas lapsel on koduõpetaja? 1) JAH 2) EI

N5 Kui JAH, siis loetlege milliste õppeainete toetamiseks

.....

N6 Kuidas hindate üldkokkuvõttes lapse toimetulekut koolis? Palun hinnake viie palli süsteemis

1 2 3 4 5